



МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

ФОНД
НАУЧНИ
ИЗСЛЕДВАНИЯ



УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

**ИНСТИТУТ ПО ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И ТЕХНОЛОГИЧЕН ТРАНСФЕР
„ПРОФ. Д-Р БОРИСЛАВ БОРИСОВ”**

**INSTITUTE OF INTELLECTUAL PROPERTY AND TECHNOLOGY TRANSFER
“PROF. DR. BORISLAV BORISOV”**

**МЕЖДУНАРОДЕН НАУЧЕН ФОРУМ „ ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И
БИЗНЕС – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И РЕШЕНИЯ “**

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC FORUM „INTELLECTUAL PROPERTY AND
BUSINESS – CHALLENGES AND SOLUTIONS”**

СБОРНИК АБСТРАКТИ И ДОКЛАДИ

COLLECTION OF ABSTRACTS AND PAPERS

СОФИЯ, 2023 Г.

SOFIA, 2023

Сборникът с абстракти и доклади се счита за част от комплекта от документи в Международен Научен Форум „Интелектуална собственост и бизнес – предизвикателства и решения“, финансиран от Фонд „Научни изследвания“ по административен договор № КП-06-МНФ38.

Сборникът съдържа информация за актуални регламенти в областта на интелектуалната собственост, резултати от научни изследвания, посветени на съвременни проблеми в областта на интелектуалната собственост и материали, свързани с бизнеса с интелектуална собственост.

Материалите в сборника са на български и английски език.

Авторите на научни статии, абстракти и доклади декларират оригиналност и достоверност на представените позиции и изразяват личното си мнение по дискутираните въпроси.

The collection of abstracts and papers is considered part of the set of papers in the International Scientific Forum "Intellectual Property and Business - Challenges and Solutions", financed by the National Science Fund, administrative contract №КП-06-МНФ38.

The collection contains information on current regulations in the field of intellectual property, research results on current issues in the field of intellectual property and materials related to the intellectual property business.

The materials in the collection are in Bulgarian and English.

The authors of scientific articles, abstracts and reports declare the originality and authenticity of the presented positions and express their personal opinion on the discussed issues.

Адрес:

София 1700

Студентски град „Христо Ботев“

УНСС, Институт по интелектуална собственост и технологичен трансфер

Тел.: (+3592) 81 95 397

Email: centerip@unwe.bg

ИНДЕКСИРАНЕ В: EBSCO, GOOGLE SCOLAR

ISSN:

Научен ръководител:

проф. д-р Мария Маркова – председател на редакционна колегия, УНСС,
ръководител на катедра „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“ и
заместник-директор по научноизследователската дейност на Институт по интелектуална
собственост и технологичен трансфер на УНСС

Отговорен редактор:

Марина Спасова – експерт научноизследователска дейност, Институт по интелектуална
собственост и технологичен трансфер на УНСС

Supervisor:

Prof. Dr. Maria Markova – Chairman of the Editorial Board, UNWE

Head of the Department of Intellectual Property and Technology Transfer and Deputy Director for
Research of the Institute of Intellectual Property and Technology Transfer of UNWE

Responsible editor:

Marina Spasova – Expert Research, Institute of Intellectual Property and Technology Transfer
of UNWE

АБСТРАКТИ И ДОКЛАДИ \ ABSTRACTS AND PAPERS

1. Prof. Dr. Laurent Manderieux – АБСТРАКТ \ ABSTRACT
2. Prof. Dr. Maria Markova – АБСТРАКТ И ДОКЛАД \ ABSTRACT AND PAPER
3. Dr. Gjorgji Filipov – АБСТРАКТ \ ABSTRACT
4. Prof. Dr. Petra Hauptfeld-Gollner – АБСТРАКТ И ДОКЛАД \ ABSTRACT AND PAPER
5. Dr. Carlos Morales – АБСТРАКТ И ДОКЛАД \ ABSTRACT AND PAPER
6. Dr. Ioannis Kikkis – АБСТРАКТ И ДОКЛАД \ ABSTRACT AND PAPER
7. Assist. Prof. dr. Aleksandar Aleksandrov – АБСТРАКТ И ДОКЛАД \ ABSTRACT AND PAPER
8. Assist. Prof. dr. Dimitrina Papagalska – АБСТРАКТ И ДОКЛАД \ ABSTRACT AND PAPER
9. Assist. Prof. Dr. Polina Stoyanova – АБСТРАКТ И ДОКЛАД \ ABSTRACT AND PAPER
10. Assoc. Prof. Dr. Stanislava Pancheva – АБСТРАКТ И ДОКЛАД \ ABSTRACT AND PAPER
11. Assoc. Prof. Dr. Nadezda Dimova – АБСТРАКТ И ДОКЛАД \ ABSTRACT AND PAPER
12. Assist. Prof. Dr. Boyko Takov – АБСТРАКТ И ДОКЛАД \ ABSTRACT AND PAPER
13. Doctoral student Kamen Todorov – АБСТРАКТ И ДОКЛАД \ ABSTRACT AND PAPER
14. Assist. Prof. Dr. Ivan Nachev – АБСТРАКТ И ДОКЛАД \ ABSTRACT AND PAPER
15. Dr. Madalina Chitez, Dr. Roxana Rogobete, doctoral student Ionela Manda – АБСТРАКТ И ДОКЛАД \ ABSTRACT AND PAPER
16. Doctoral student Iskren Konstantinov – АБСТРАКТ И ДОКЛАД \ ABSTRACT AND PAPER
17. Doctoral student Liliya Yotova – АБСТРАКТ И ДОКЛАД \ ABSTRACT AND PAPER



УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

**ИНСТИТУТ ПО ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И ТЕХНОЛОГИЧЕН ТРАНСФЕР
„ПРОФ. Д-Р БОРИСЛАВ БОРИСОВ”**

**INSTITUTE OF INTELLECTUAL PROPERTY AND TECHNOLOGY TRANSFER
“PROF. DR. BORISLAV BORISOV”**

**МЕЖДУНАРОДЕН НАУЧЕН ФОРУМ „ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И
БИЗНЕС – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И РЕШЕНИЯ “**

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC FORUM „INTELLECTUAL PROPERTY AND
BUSINESS – CHALLENGES AND SOLUTIONS”**

GREEN TECHNOLOGIES AND INTELLECTUAL PROPERTY

LAURENT MANDERIEUX

BOCCONI UNIVERSITY, MILAN, ITALY

CHAIR, EUROPEAN IP TEACHERS NETWORK

ABSTRACT

Object: " GREEN TECHNOLOGIES AND INTELLECTUAL PROPERTY "

Aims: Clarifying the complex interaction between International Economic Law, Intellectual Property and Green Technologies

Author's thesis: Challenging or not IP neutrality through the international agenda on Green Technologies?
An open evolution

Literature: bibliography <https://www.wipo.int/en/green-technology-book/bibliography.html>

Abstract text:

The United Nations Sustainable Development Goals (SDG) are paving the way to increased national international efforts to develop Green Technologies, aiming at meeting to the best and in an equitable way mankind's development. Intellectual Property law may move from a somehow "neutral" legal concept, to a legal concept matched to contribute to the development of green technologies. Efforts from WIPO, the EPO and the EU, among others, lead the way in this respect: the Paper will describe, in particular, how, from the WIPO Green initiative tool to new possible classes for patents related to green

technologies being tested at the EPO, intergovernmental organizations and Europe take a lead in this respect. An immense literature was recently developed, and may be summarized in the WIPO Green Technology Book bibliography <https://www.wipo.int/en/green-technology-book/bibliography.html>. It also reveals the complex issue of "greenwashing" in technology, which is much of worry to policy makers and consumer organizations, and of Green Technologies, as well as of Intellectual Property under new threats connected to a difficult international environment.

Keyword regarding JEL classification

Intellectual Property, International Economic Law, Law of Green Technology, Technology Transfer

K33 K49



УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

**ИНСТИТУТ ПО ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И ТЕХНОЛОГИЧЕН ТРАНСФЕР
„ПРОФ. Д-Р БОРИСЛАВ БОРИСОВ”**

**INSTITUTE OF INTELLECTUAL PROPERTY AND TECHNOLOGY TRANSFER
“PROF. DR. BORISLAV BORISOV”**

**МЕЖДУНАРОДЕН НАУЧЕН ФОРУМ „ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И
БИЗНЕС – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И РЕШЕНИЯ “**

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC FORUM „INTELLECTUAL PROPERTY AND
BUSINESS – CHALLENGES AND SOLUTIONS”**

**БИОТЕХНОЛОГИИ В ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА НА 21
ВЕК, РЕЗУЛТАТИ И ПРАВА НА ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ**

**BIOTECHNOLOGY IN HEALTHCARE - CHALLENGES IN 21 CENTURY,
RESULTS AND IP RIGHTS**

PROF. DR MARIA MARKOVA, UNWE

Абстракт

Цел на доклада е представяне на биотехнологичните постижения в здравеопазването като интелектуални продукти, закриляни чрез патент за изобретение или полезен модел. Методологията на изследването е комплексна при основа правата на интелектуална собственост при съчетание с кабинетни методи за проучване на реализирани заявки за патенти, издадени патенти и регистрирани полезни модели. Авторската теза е: в последните 5 години водеща област на изследванията на учените в областта на биотехнологиите са ваксините, свързани с Ковид-19. Тезата се доказва с проучване на закриляни чрез ПИС изобретения и полезни модели.

ABSTRACT

The purpose of the report is to present biotechnological advances in healthcare as intellectual products protected as an invention patent or utility model. The research methodology is complex based on intellectual property rights combined with methods for researching patent applications, issued patents and registered utility models. The author's thesis is: in the last 5 years, a leading area of research by scientists in the field of biotechnology is vaccines related to Covid-19. The thesis is proven by a study of IPR-protected inventions and utility models.

JEL класификация

биотехнологии, интелектуална собственост, патенти, заявки, полезни модели

biotechnology, intellectual property, patents, applications, utility models

K 40, K 49, L 80

Контакт с автора: m.markova@abv.bg, 003592819403

PAPER

As a fundamental of this paper is used the complex method of research – intellectual property research /IP research/ of the well-known Espacenet¹ with more than 90 million or patent documents granted from all over the world, and combined with common management methods of analysis.

Regarding the international regulation including the Paris Convention, Directive 98/44/EC of the European Parliament and of the Council of 6 July 1998 on the legal protection of biotechnological inventions, the Bulgarian Patent law, 1993, the bio inventions can be patented - bio inventions related to products consisting of or containing biological material or a process by which receive, process or uses, provided that they meet the requirements for patentability: world novelty, inventive step and industrial application /criteria of patentability of inventions/ In the latest update of the Patent Law / amended 2006, effective from 09.11.2006 /

The legislation system of patents in biotechnological inventions² defines cases of items excluded from patentability:

1. Inventions whose commercial exploitation would violate public order or morality, including the following achievements: a) methods for cloning human beings; b) methods for modifying the genetic identity of human embryo;

2. Methods of treating a human or animal body by therapy or surgery as well as methods of diagnosis applied to the human or animal body, plant varieties and animal breeds /special law: law for a protection of new plant varieties and animal breed achievements;

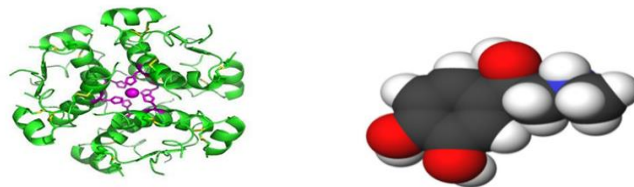
¹ https://worldwide.espacenet.com/advancedSearch?locale=en_EP

² Law for patents and utility model registration, State gazette 1993, N 27

3. Essential biological processes for the production of plants and animals /patent law – process of production/.

The problem of biotechnological achievements and their protection through intellectual property rights, primarily through invention patents, has been in the author's research field for more than 20 years. In his publications, the author researches especially Bulgarian lactic acid bacteria and their application in medicines and nutritional supplements.³

The first patent for a biotechnological invention was granted on March 20, 1906, Insulin Hexamer Chemical structure of Epinephrine, with descriptor(R) -also known as Adrenaline.



followed by the second patent in 1923 Vitamin B12 was also patented (by Merck).

At the first year when is published the first bio related patent is 1966 with 3 numbers of patented inventions. In the following decades there are the following: 1988 – 70, 1999 – 217, 2010 – 1163, 2020 – 1569. As a matter of fact, we may define the exponential curve of the innovative activity in parallel with the patent activity as IP right.

At the beginning of the 20-th century the bio inventions were no more than 10 – 20 per year, the last 5 years of the 20-th century for the period 2018- 2022 the whole number of the bio inventions are more than 16 000 for this period. There are divided as follows: more than 2 500 for the first two years, then the number exceeds 3 500 for 2021.

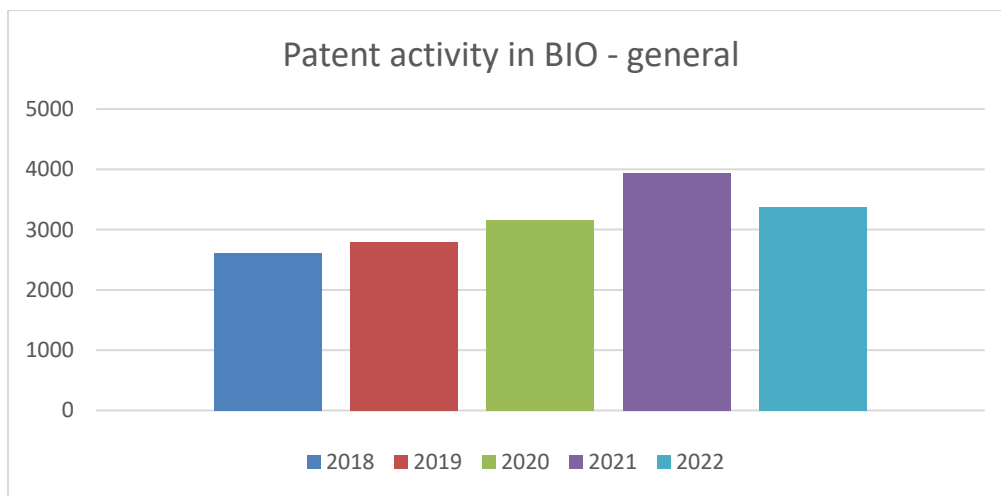


fig.1

³ Markova. M., 2010, "Biotechnology, intellectual property, bioeconomy", UNWE Publ. complex "Stopanstvo" many papers as a participant in the national scientific and business project on "Traditional Foods and Health of the Bulgarians", 2014 – 2016, project to build a TTO center at the "Joint Genomic Centre" of the Sofia University "St. Kliment Ohridski "

At the beginning of the 20-th century the patent vaccine was no more than 5 per year, in the 1960s they were about 15 per year during this period and in the 1980s they were about 200 per year during this period. The last 5 years of the 20-th century for the period 2018- 2022 the whole number of the patents for vaccines are more than 15 000. There are divided as follows: more than 2 500 for the first two years, then the number exceeds 3 200 for years 2021 and 2022.

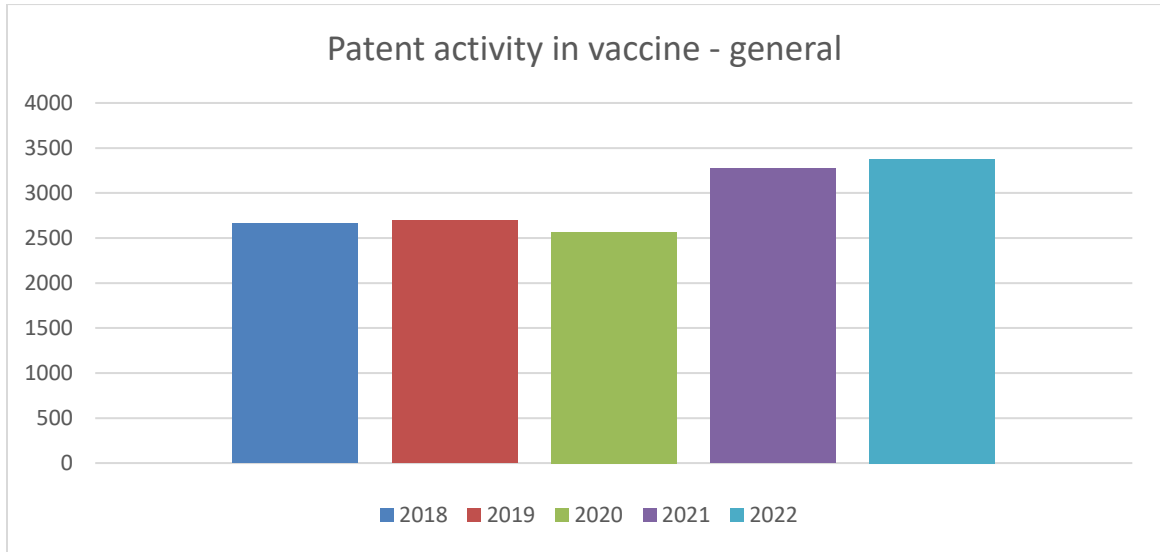


fig.2

The research for medicines for Covid -19 including Covid vaccines indicates that by 2020 such patents do not exist. The first Covid vaccine appear in 2020 and in the last 3 years of the 20-th century for the period 2020- 2022 the whole number of the patents for vaccines are more than 2000, the number of the patented medicines for Covid -19, as a priority for vaccines exceeds 1700 for years 2021 and 2022.

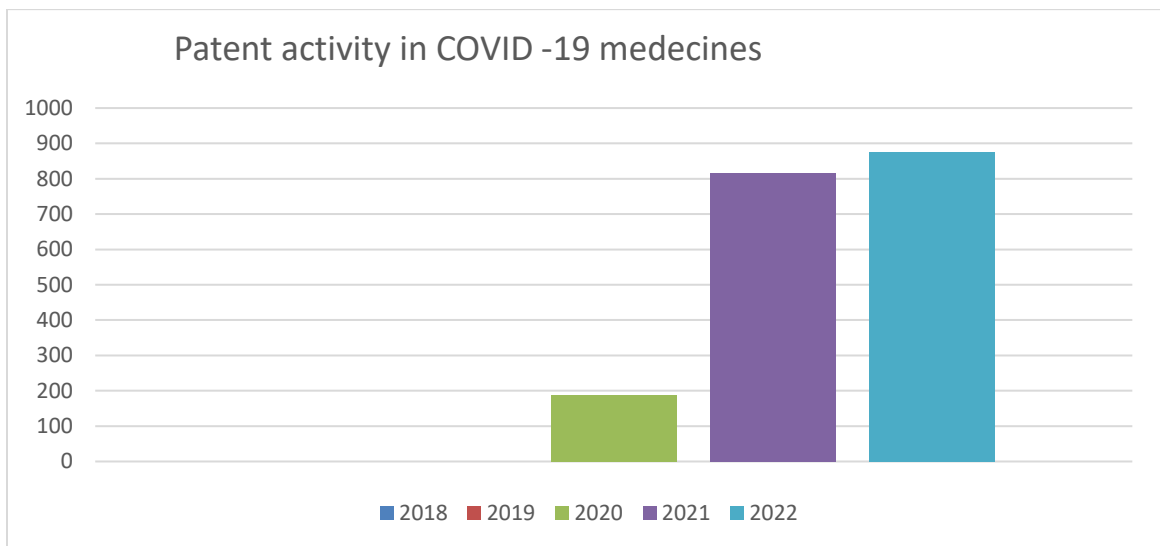


fig. 3

Since the beginning of 2022 as a whole number of patents for bio inventions as a country of origin/ first designation the most innovative countries in the area of COVID medicines field are USA and China. Here are some examples:

Any of the USA applications with many destinations:

- COVID-19 THERAPEUTICS AND METHODS OF TREATMENT, LUISIANA STATE UNI, dated of December, 2022, US2022409637

A THREE COMPONENT VACCINE FOR COVID-19 - UNIV LELAND STANFORD JUNIOR – dated of January, 2022

Chinese herbal composition and foods, detergents and skin care products thereof, and use of the same in the manufacture of COVID-19 therapeutic agent and enterovirus therapeutic agent - TW202239425 (A) dated of October, 2022.

And the last, but not least there are two applications in this scientific area with a first application and designation for Bulgarian territory, dated of 2020:

1. VIRUS PROTECTION DEVICE ESPECIALLY AGAINST COVID-19

Applicants and inventors: DINEV IVAN [BG]ZHELEV TODOR [BG]

2. TELEMETRY MONITORING SYSTEM FOR PATIENTS DIAGNOSED WITH COVID-

19

Inventor: STOIMENOV BLAGOVEST, Applicant: EST MEDIKAL KEAR OOD [BG]

Summary and conclusions:

1. The biotechnological inventions became an area of high inventive and innovative interest after the 1980s of 20th century.

2. The human vaccine inventions became an area of research and patent activity after the 1980s of 20th century.

3. The patent activity in connection with and after the inventive activity in the field of Covid 19 started in 2020 as a response to the public need, the growth is exponential as in 2021 and 2022 it is 4 times compared to 2020.

4. As a general conclusion: the patent activity is a response to the emerging needs of the society and it's tracking could provide information about ongoing societal processes and needs.

5. Periodical studies of trends in a patent activity could provide a forecast for future directions of innovation processes and results, of industrial development and business trends.

References:

1. Markova. M., 2010, "Biotechnology, intellectual property, bioeconomy", UNWE Publ. complex "Stopanstvo"

2. Law for patents and utility model registration, State gazette 1993, N 27

3. https://worldwide.espacenet.com/advancedSearch?locale=en_EP



УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО
UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

ИНСТИТУТ ПО ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И ТЕХНОЛОГИЧЕН ТРАНСФЕР
„ПРОФ. Д-Р БОРИСЛАВ БОРИСОВ”

INSTITUTE OF INTELLECTUAL PROPERTY AND TECHNOLOGY TRANSFER
“PROF. DR. BORISLAV BORISOV”

МЕЖДУНАРОДЕН НАУЧЕН ФОРУМ „ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И
БИЗНЕС – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И РЕШЕНИЯ “

INTERNATIONAL SCIENTIFIC FORUM „INTELLECTUAL PROPERTY AND
BUSINESS – CHALLENGES AND SOLUTIONS”

PATENT APPLICATIONS IN FIELDS OF HIGH TECHNOLOGIES BEFORE THE WORLD
FIVE LEADING IP OFFICES - TENDENCIES AND EXPECTATIONS

GJORGJI FILIPOV

SS. CYRIL AND METHODIUS UNIVERSITY - SKOPJE, FACULTY OF COMPUTER
SCIENCES AND ENGINEERING, NORTH MACEDONIA

ABSTRACT

The paper contains review and analyses of the number of patent applications before EPO, USPTO, JPO, CNIPA and KIPO as well as the number of granted patents looking for predictions of development direction, considering the economic importance of the product and technologies where the new inventions would be implemented. The EAPO is considered, too. There is emphasized the necessity of building one World IP System with purpose to escape huge costs for R&D and to extend scientific, technological, and economic collaboration among the countries and regions preparing the mankind for the new technological epoch at the same time characterized by exchanged global natural, climate and urbanistic conditions.

Literature:

1. **CNIPA Annual reports – Patent applications.**
https://english.cnipa.gov.cn/module/download/download.jsp?i_ID=176467&colID=2936
2. **Filipov, Gj.** "Intellectual Property Rights (IP) as a stimulus to trade and investments", Pannel Discussion, Annual Conference: "CEFTA Week 2021 - 15 years of trade", 13-16 December 2021, Skopje.
3. **Filipov, Gj. Speech before the Coordination Committee of WIPO, 2008**
http://ipwatch.org/files/Speech_BeforeTheCoordinationCommitteeOfWIPO_Dr.Filipov_14.04.2008.pdf?2f8d8c
4. **World Intellectual Property Indicators 2021,**
https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_941_2021.pdf
5. **IP5 Statistics Report, 2023,** <https://www.fiveipoffices.org/sites/default/files/2022-05/Key%20IP5%20statistical%20data%202021.pdf>
6. **Keisner, C.A, Raffo, J., Wunsch-Vincent, S.,** "Breakthrough technologies – Robotics, innovation and intellectual property", Economic Research Working Paper No. 30, 2015,
<https://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=400>
7. **EPO – Patent Insight Reports,** Munich, 2023 <https://www.epo.org/searching-for-patents/business/patent-insight-reports.html>.
8. **WIPO Technology Trends 2021 – Assistive Technology,**
https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_1055_2021.pdf
9. **KIPO Annual Report 2021,**
https://www.kipo.go.kr/upload/en/download/Annual_Report_2021.pdf
WIPO Fact and Figures <https://www.wipo.int/en/ipfactsandfigures/patents>
10. **JPO Status Report 2022,**
<https://www.jpo.go.jp/e/resources/report/statusreport/2022/document/index/all.pdf>
11. **USPTO Annual Reports,** <https://www.uspto.gov/about-us/performance-and-planning/uspto-annual-reports>
12. **Euro- Asian Patent Organization - Annual Report 2021,**
https://www.eapo.org/ru/publications/reports/report2021/index_ru.html



УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

**ИНСТИТУТ ПО ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И ТЕХНОЛОГИЧЕН ТРАНСФЕР
„ПРОФ. Д-Р БОРИСЛАВ БОРИСОВ”**

**INSTITUTE OF INTELLECTUAL PROPERTY AND TECHNOLOGY TRANSFER
“PROF. DR. BORISLAV BORISOV”**

**МЕЖДУНАРОДЕН НАУЧЕН ФОРУМ „ ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И
БИЗНЕС – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И РЕШЕНИЯ “**

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC FORUM „INTELLECTUAL PROPERTY AND
BUSINESS – CHALLENGES AND SOLUTIONS”**

**INTELLECTUAL PROPERTY BETWEEN PLAGIARISM AND IMITATION –
CHALLENGES IN THE DIGITAL AGE**

PETRA HAUPTFELD

UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES BURGENLAND, AUSTRIA

ABSTRACT

The paper examines intellectual property within the tension between innovation, imitation and plagiarism, exemplifying diverse business areas, like the discipline of marketing, the music industry and the scientific community. While in general the use of public texts without citation is considered plagiarism, it becomes obvious in detail that the distinction between plagiarism and creative and innovative re-use and recombination of texts is not as clear as it may seem. When it comes to marketing and communication, a campaign has to contextualize a quote and not only copy it. In music industry, Bob Dylan often was confronted with accusations of plagiarism even in his Nobel prize speech - he countered that making use of music history for one's own creativity is legitimate. In the scientific world, there is currently a discussion about how "plagiarism" through ChatGPT can be prevented by stimulating a different set of meta-competencies such as critical thinking and reflection on how to use texts. To summarize, making use of

someone else's thoughts is usually equated with plagiarism, but here are exceptions: (1) in cross-industry innovation, (2) the new contextualization of quotes, and (3) the creative re-use of texts and ideas. And when (4) AI comes into play, it is crucial to develop meta-competences and apply ethical standards.

Keywords

Property Law (K11), Illegal Behavior (K42), Marketing (M31), Economics of the Arts and Literature (Z11)

PAPER

1. Introduction

Picking up ideas from others, sharing and further developing them is a practice that obviously seems necessary to all of us almost every day in our collaboration with colleagues in a digital world – but where is the demarcation line between unauthorized use of other people's ideas and the use of these ideas for common progress in society? The motives for a possible infringement may be different – economic advantage, prestige and reputation, or simply a lack of time or patience to realize an idea, brand or product - once expressed, ideas can be passed on by anyone. This ubiquity of immaterial and not yet implemented ideas basically results in a free use for imitation, where protection is only granted by way of exception (Kucsko et al, 2023, p. 5). However, this protection includes a necessarily unprecise definition of intellectual property. After all, ideas always build on the ideas of others – in today's world, emphasizing digital means and collaboration it would be of little benefit to artificially stop this process of natural development through laws. "It is simplistic to say that IP laws are "good" or "bad" in general, without reference to particular laws applied to particular situations" (Gollin, p. 37).

On the other hand, however, ideas, trademarks, patents and designs need to be protected from theft in order to safeguard primarily commercial interests: "Copyright is in place largely to protect commercial interests" (Pedley, 2008, p. 3). Closely related is the question of ethics and who should benefit from the ideas or patents developed: "In addition to being a legal requirement, it is also an ethical issue" (Pedley, 2008, 3). If the ethical aspect is considered, a balancing between private and public – especially economic – interests become necessary (Bell, 2002, p. 2). Lallement also emphasizes this need for balancing: "This quantitative explosion, besides straining courts, also concerns the number of disputes among companies as well as the amount of damages awarded. It raises the issue of a need for balance (...)" (2017, p. 19). How is a state based on the capitalist commodity system supposed to balance the interests between individual

economic subjects and the welfare for the community through IP rights? "Political authorities cannot measure even the economic factors that would have to go into a calculation of the optimal level of copyright and patent protection" (Bell, 2002, p. 7). Within the competition of a capitalist system, "legislation or legal fiat limits the use of ideal object in such a way as to create an artificial scarcity that, it is hoped, will generate greater revenues for innovators" (Palmer, 2002, p. 79). How can we achieve and implement a fair balance between the protection of innovators and the benefits for a community?

Within this area of tension, the risks and possibilities of developing one's own ideas based on others emerge. Adaptations of works require the consent of the author for their exploitation, except "if it is a free re-creation, in which the features of the used work are fading with regard to the individuality of the new creation, the consent of the author of the original work is not required for exploitation" (Ciresa, 2009, p. 95) – an extremely difficult boundary to draw. This raises the question of the proper scale of copyright, since it is an exclusive right (Bell, 2002, p. 5).

2. Relevance of the topic

"Every IPR starts with a secret" (COM (2013) 0813 final - 2013/0402 (COD); cited from: Kucsco et al, ²2023, p. 3). Especially in the "secret" phase of early development of ideas, it is often difficult to enforce protection and the risk is high that ideas, trademarks, designs or patents will be appropriated by others. History shows very well-known cases, such as the invention of the typewriter by the South Tyrolean Peter Mitterhofer in 1864, which was taken up by Christopher Latham Sholes from the USA and marketed on a large scale (patented in 1868). In 1873 he and his partner sold the rights to Remington, who decided to buy the patent from them. Mitterhofer himself was disappointed his entire life that his invention was not well received in Europe. On his tombstone is the saying: "The others who learned from him were allowed to reap the fruits of his talent". No fewer than four inventors competed for the invention of the light bulb: Thomas Alva Edison, who is considered the official inventor (patent in 1880), but also the watchmaker Heinrich Goebel, the British Joseph Swan and, last but not least, Nikola Tesla, who made the light bulb more durable by discovering alternating current.

The examples show that intellectual property rights are no minor issue and that economic interests often are the driver, both in the 19th century, with a first broad copyright established (Kucsco et al, ²2023), and in the 21st century, with its challenge coming from digital technologies: "The immaterial, globally networked, ubiquitously present, ubiquitously available commodity has

become commonplace." (Kucsko et al, 2023, 4). If an idea is uttered, it is accessible to all and can be processed by imitators. At the same time, it is as well an opportunity because intellectual property rights do not assume that all ideas are protected, but that protection is only granted in exceptional cases: "In a market economy, it is fundamentally legitimate to build on the work of others and, for example, to take up a novel business idea (...), improve it, and offer a similar good or service." (Kucsko et al, 2023, 5). Entire economic sectors such as innovation management and within the field of cross-industry innovation make use of ideas, inventions and patents of others in order to apply them to their own business sector. This is obvious because digitalization is blurring traditional boundaries between industry sectors. The characteristics of innovation management in this context are, on the one hand, recombination and abstraction of an already existing idea or analogies and adaptations of existing processes. The best-known example is the invention of the buggy by the British aircraft designer Maclaren (patented in 1965), who transferred the principle of the flexible, small double wheels of the aircraft to the baby carriage. Or the idea of the MacDonaldis Drive-In, transferred from Formula 1 pit stops; as well as the Running Sushi, as an idea taken from the baggage claim at airports. (Website 1).

3. IP for allusions within new contexts

Within IP rights and advertising/marketing, trademark law plays a major role. Thus, it is prohibited to use a similar or identical sign for the new trademark if there is a risk that the new sign could be confused with an established trademark or that the reputation of the existing trademark could be impaired. However, it is precisely this complex assessment that is highly case-specific. What is of particular interest in this context is trademark parody or trademark satire, which can be used as an attention-getter, especially "if the offending behavior is to be regarded as an expression of artistic creativity or seen as a contribution to social discourse" (Kucsko et al, 2023, p. 32). However, this does not apply if the allusion or satire is made for commercial reasons. Here again we face the problem of interpretation: On the one hand, the creative allusion can pay homage to the established brand; on the other hand, there is no clear limit where commercial interests start. Probably the most famous example is Apple's commercial for the introduction of the MacIntosh, broadcasted only once at the 1984 Super Bowl. The commercial's advertising agency, ChiatDay, came up with the sentence: "On January 24th, Apple Computer will introduce MacIntosh. And you'll see why 1984 won't be like 1984" (Isaacson, 2012, p. 197). Although commercially justified, the allusion and the artistic design are of particular interest here and must be regarded as a creation of their own – as an homage to George Orwell.

In addition to the economic sector, where commercial interests determine the use and further development of intellectual property, the cultural sector is also affected. Three theses may illustrate this: (i) As described in the Apple commercial, quotation in lyrics, film and poetry provokes a recognition of thoughts in order to play with culture, archetypes and role models. In this case, ownership belongs to the new construction of context. This aims at the definition of copyright when a work can be called independent on the basis of another. (ii) This is also true when an intertextuality arises from application of creative collage techniques. This is not meant as a matter of stringing together quotations or changing them through patch-writing, but creating a new work, depending on the interpretation of (film) quotations. Drawing a line here that constitutes a law infringement is extremely difficult: "It ultimately remains a discretionary decision of the courts and constitutes a question of law that is therefore to be judged by the court and not by an (art) expert" (Kucsko et al, 2023, p. 131). (iii) Works, whether artistic or commercial, are embedded in a cultural context that allows inspiration from an earlier creation to be used: "Such an independent new creation therefore does not violate the right to the original" (§ 5 Abs 2 UrhG in Austria, according to Kucsko et al, 2023, p. 135).

4. IP for creative re-use and re-owning of texts and ideas

Within copyright, there is always the question of plagiarism. In the film and music industry in particular, quotations are often deliberately used as allusions, as described in the Apple commercial. On the other hand, it is also true that ideas build on each other and the distinction between plagiarism and creative use is often fluid. While pure re-owning by paraphrasing without citing the sources constitutes plagiarism, the creative reformulation of a text, combined with one's own thoughts, is already an independent performance without the need for citation. Even if the boundaries here are fluid, it is very clear that it becomes difficult to distinguish between plagiarism and own writing as it is not only a matter of quantity. Bob Dylan was often confronted with accusations of plagiarism, even in his Nobel prize speech – he countered that making use of music history for one's own creativity is legitimate: "Quotation is something that happens a lot in the music world. Merle Haggard can mimic Johnny Cash and Willie Nelson perfectly. The Beatles mimic the Beach Boys. Quotation is a phrase that is used all the time in jazz solos (...). One song is always using a line in another song to brace it. But then goes on to another tangent." (Interview 2011, in: Detering, 2016).

Karl-Heinz Land, a German insider on digital transformation (website 2), follows within this context of creativity the provocative approach of "good and bad theft" within IP rights. According to him, a "good theft" is characterized by knowing different sources precisely in order to appreciate and use them creatively, to value and honor them in order to generate a remix. In contrast, there exists "bad theft," which is characterized by degrading and skimming, with only plagiarism and imitation without any creative impulse for the purpose of rip-off (Land, keynote at the Austrian Lotteries, 2016). Similarly, T. S. Eliot claims: "Immature poets imitate; mature poets steal; bad poets deface what they take, and good poets make it into something better, or at least something different. The good poet welds his theft into a whole of feeling which is unique, utterly different from that from which it was torn" (*The Sacred Wood*, 1920).

Hence, the argumentation is justified that a borrowing from a model is only a gradual evaluation of whether it is a violation of the law or not (Kucsko et al, 2023, p. 131) and this is precisely the intention of the above-mentioned citations. For even if the source may remain identifiable, it is always a matter of assessing the creative or independent adaptation. "In infringement disputes, therefore, the plagiarism must be compared with the original in each case and it must be examined whether the infringer has taken individual (protected) elements." (Kucsko et al, 2023, p. 134). If the degree of adaptation results in a new work, it does not infringe the rights to the original (§ 5 Abs 2 UrhG in Austria). To conclude, while in general the use of public texts without citation is considered plagiarism, it becomes obvious in detail that the distinction between plagiarism and creative and innovative re-use and recombination of texts is not that clear.

5. IP for developing meta-competencies

Since its inception, IP right has been subject to a dynamic development, targeted towards new solutions for technical innovations. Currently, it is being discussed how intellectual property and copyright can be enforced in user-generated content, in social networks or - most recently AI such as ChatGPT. In this dynamic field, too, the question is at stake as to who has the right to artificially created texts or how to deal with structural plagiarism, for example, when a text is changed by ChatGPT. "New technologies and new transport routes for ideas create new need for regulation of IPRs" (Kucsko et al, 2023, p. 13). Today it is inevitable to use copyrighted material by consuming content on the Internet and the various activities such as uploading, downloading,

streaming, sharing. Often, there exists no awareness of wrongdoing regarding the use of information, images and texts from the Internet, although it is not a space free of legal norm.

This dynamic development creates as well an unprecise boundary in the definition and interpretation of IP rights. In the scientific world, there is currently a discussion about how "plagiarism" through ChatGPT can be prevented or how students can be encouraged to write or edit their own texts based on Chat GPT. Obviously, ChatGPT is a challenge to the academic world due to data security and IP rights, but stimulates as well a different set of meta-competencies such as critical thinking and reflection on how to re-use texts. Among students, ChatGPT can also train skills and meta-competencies that go beyond mere writing and citation: "AI language models force us to be more self-reflective and to adjust our course" (Weßels, 2023, p. 43). Both sides, students and teachers, are thus challenged to engage with the new technology. ChatGPT as an automated revision program makes it almost impossible to prove whether plagiarism has occurred or not. A teacher describes the procedure of his students: "Since ChatGPT, for example, gives much smarter answers in English, the young people make their requests in English. Then they translate the text into German using another AI program – and refine the text once again with an AI-based style correction. And no teacher can prove that plagiarism or external work has occurred" (Haverkamp, 2023, p. 29). Therefore, he argues, it is crucial to use other forms of assessment in exams, such as literature review, the use of sources per se, citation skills, the quality of work processes, or teamwork in class – skills that prepare students for professional life. Schools and universities will be well advised to deliberately addressing and using AI in the classroom.

Misha Glenny, Rector of the Institute of Human Sciences in Vienna (IWM) advocates a "digital humanism", a new philosophy, researched at universities in the USA, Europe and Asia, which emphasizes the importance of ethical considerations in the use and development of new AI technologies (Glenny, 2023). This goes beyond the question of copyrights and the use of other people's texts, even if they are created by an AI, and focuses on the ethical aspect of dealing with other people's or artificially created ideas.

6. Conclusions

Intellectual property rights, and especially copyright as a right of exclusion, play an important, commercial role within a capitalist economic system, but they are also bound to ethical ideas. The EU recently discusses approaches of how to regulate the use of AI regarding these

ethical standards by classifying security levels such as “inacceptable, high, restricted and low” (Konzett, 12/23, p. 6). To create a legal balance between (ethical) ideas worth of protection and a general interest in use represents an "indelicate imbalance" (Bell, 2002). The unauthorized use of ideas, texts or innovations from others is referred to as plagiarism or "thought theft", but in individual cases it is often difficult to determine the limit of infringement. Entire industries, such as cross-industry innovation, thrive on transferring ideas to another industry; film and music industries borrow from works without quotation to make allusions, such as homage to existing works, and texts are recombined, reused or rewritten based on existing works. The degree of plagiarism depends on the similarity to the original work and the degree of independent adaptation. Intellectual property rights are dynamic with respect to the development of new technologies, most recently AI, and have to be reformulated. The extent to which a balance between private protection and public use can be rethought and regulated is an extremely complex task – at least because each and every one of us is affected by these regulations.

Literature

- Bell, T. W. (2002). Indelicate Imbalancing in Copyright and Patent Law. In Thierer, A.; Crews, W. (ed). *Copy fights. The future of Intellectual property in the Information Age* (pp. 1-16). Cato Institute
- Ciresa, M. (2009). *Urheberwissen für die Praxis. Wie schütze und nutze ich geistiges Eigentum?* Linde
- Detering, H. (2016). *Die Stimmen aus der Unterwelt. Bob Dylans Mysterienspiele*. C. H. Beck
- Elliot, T. S. (1920). *The Sacred Wood. Essays on poetry and criticism*. Methuen
- Glenny, M. (2023, February 11). *Wie umgehen mit ChatGPT?* Retrieved March 17, 2023, from [Wie umgehen mit ChatGPT? Chatbots gehören gut erzogen - Kommentare der anderen - derStandard.at](#)
› Diskurs
- Gollin, M. A. (2008). *Driving Innovation. Intellectual property strategies for a dynamic world*. Cambridge University Press
- Haverkamp, H. (2023, February 19). Die 8a gegen die KI. *The time*, no. 8
- Weßels, D. (2023, February 2). „Eine Renaissance des Mündlichen“. *Der Spiegel*, no. 6.
- Isaacson, W. (?2012). *Steve Jobs. Die autorisierte Biographie des Apple-Gründers*. Random House
- Konzett, E. (2023). Am Ende muss der Stecker raus. *Falter*, no. 12
- Kucsko, G. et al (?2023). *Geistiges Eigentum*. Manz
- Lallement, R. (2017). *Intellectual Property and Innovation Protection. New practices and new policy issues*. Wiley & Sons.

Palmer, T. G. (2002). Are Patents and Copyrights Morally Justified? The Philosophy of Property Rights and Ideal Objects. In: Thierer, A.; Crews, W. (ed). *Copy fights. The future of Intellectual property in the Information Age* (pp. 43-93). Cato Institute

Pedley, P. (2008). *Copyright Compliance. Practical steps to stay within the law*. MPG Books

Vullings, R.; Heleven, M. (2016). *Not invented here. Cross industry innovation*. Hanser

Website 1: Cross-industry innovation. Retrieved March 17, 2023, from <https://www.crossindustryinnovation.com/15-examples>

Website 2: Karl-Heinz Land. Retrieved March 17, 2023, from <https://karlheinzland.com/en/coach-speaker/>

Note

Quotations in German translated by the author Petra Hauptfeld



УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

**ИНСТИТУТ ПО ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И ТЕХНОЛОГИЧЕН ТРАНСФЕР
„ПРОФ. Д-Р БОРИСЛАВ БОРИСОВ”**

**INSTITUTE OF INTELLECTUAL PROPERTY AND TECHNOLOGY TRANSFER
“PROF. DR. BORISLAV BORISOV”**

**МЕЖДУНАРОДЕН НАУЧЕН ФОРУМ „ ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И
БИЗНЕС – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И РЕШЕНИЯ “**

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC FORUM „INTELLECTUAL PROPERTY AND
BUSINESS – CHALLENGES AND SOLUTIONS”**

INTELLECTUAL PROPERTY FOR DIGITAL TEACHING AND LEARNING

CARLOS R. MORALES

TARRANT COUNTY COLLEGE — TCC CONNECT CAMPUS, USA

ABSTRACT

The growth of digital learning in all its forms, distance education, online learning, and online education, provides many options for learners to gain knowledge, for teachers to reach underserved populations. In this context, content experts have new opportunities for collaboration and revenue. The sustained increases of digital learning are now projected to grow worldwide to \$315 billion by 2028 making it a fertile ground for a massive demand for content developers, subject matter experts, instructional designers, and instructional technologists. Colleges, universities, and educational content providers will drive the need for specialized personnel and highly sought competencies as they develop courses, programs, or enterprises, such as fully digital campuses grounded in digital learning. A vital component of delivering digital learning education is creating content to convey academic concepts, requiring clear guidelines for intellectual property and copyright protections across states and countries. Equally important is how content from other providers and authors is incorporated into these endeavors.

Focusing on the IP law of the United States, the author of this paper discusses the state of intellectual property rights (IPR) for digital teaching and learning and provide participants with information and strategies to navigate the various components and laws that govern this space.

Keywords regarding JEL Classification:

Innovation, Development Planning and Policy, Intellectual Property, and Intellectual Capital
Digital

O3, O 20, O 34

PAPER

Introduction

Educators from all levels need to incorporate content to their lectures, lesson plans or tutoring sessions. That content is included with the intent to augment the topic under discussion, provide a multimedia experience or reference to the material. It is habitually grouped under the label of supplemental material, and includes multimedia material, websites, documents, maps, illustrations, videos, podcast, databases, and others. It is important to note that this content should be accessible to students with disabilities. In the United States, there are several laws that provide specific guidance to access and use these materials, this is through the Technology, Education, and Copyright Harmonization Act (TEACH Act), Fair Use, Digital Millennium Act (DMCA) and the United States Copyright Law. At the international level, there is guidance provided by the World Intellectual Property Organization (WIPO), the World Trade Organization (WTO), and the Bern Convention. Distance education courses are governed by the same guidelines, and perhaps with more visibility due to the increased reliance on digitally created materials and the perceived ease of access. In many cases, the use is incidental and to exemplify a particular topic in class, however from that point forward the guidelines start to govern the process on their use in subsequent lectures (Office, U. S. C., n.d.). The steadfast growth of digital learning in all its forms, distance education, online learning, and online education, provides many options for learners to gain knowledge, for teachers to reach underserved populations.

On the other hand, the creation of lecture materials by educators is subject to copyright and IPR policies at their home institutions. These policies aim at protecting each party regarding the material that has been created. In the United States, this varies depending on the type of institution and type of work that it is done. Lecture content, multimedia elements, online course development and faculty or course webpages, all belong to the faculty (Markova, 2021). There

are some exceptions as the policies vary widely between institutions and states, where the ownership of the lecture materials can be shared between instructor and the institution, owned by the institution or owned by the instructor as they were created while the educator was conducting his/her work and uses the infrastructure and resources of the organization. In many instances these processes are resolved by invoking the work for hire clause, (Definitions, n.d.). In the next sections the author will go deeper in the utilization and creation of content, the importance of providing educators with professional development in the areas of copyright and IP, some authors take this advice to a higher level of accountability “where instructors must educate themselves” (Masson, 2010, p. 256)”. Moreover, the author will cover the benefits of creating own materials and the advantages of implementing a reusable learning objects process. Higher education institutions, need to be responsive to the needs of students, trends happening in this area of practice for face-to-face, online and blended learning environments to stay ahead and help develop new paradigms.

Intellectual Property for the Traditional and Virtual Classrooms

Today’s classroom is the result of a sustained evolution of teaching techniques, tools (physical and digital), the student body and research. Over the last two decades teaching strategies have continue to be refined in light of needs, students’ preferences and mandates from governments, accreditors. These conditions have triggered the need to continuously renew the content and types of activities faculty employ to teach students. Faculty need to create content that is fresh, relevant and of interest to students. At times the support is to create such learning objects is not available, thus faculty points to content on the internet or uses content from unbeknown to them, are sites that hosts copyrighted or licensed content. Colleges, universities, and educational content providers will drive the need for specialized personnel and highly sought competencies as they develop courses, programs, or enterprises, such as fully digital campuses grounded in digital learning. Research has shown faculty inclination to use readily available content as a new and recent trend that facilitates the rapid creation, maintenance, and scalability of courses (Quinn, 2014). An approach such as this one, allows for more flexibility to faculty as they focus on teaching and supporting students, equally, institutions benefit as the costs for licensing copyrighted content are reduced while minimizing instances where compliance is not met. As strategy worth mentioning is what this author has done in his practice, an approach that clearly outlines roles, ownership and responsibilities related to the creation of course materials for online learning. As President of the TCC Connect Campus, I implemented Peer Developed Courses analogous to master courses, as a business strategy to allow for swift scalability of

course offerings (Morales, 2017). In parallel intellectual property rules and laws have kept pace with the new world of education, one that is, more digital, closer to people and with an omnipresent internet.

Is in this context, that the author of this article proposes two strategies for furthering and protecting their intellectual property rights, while complying with guidelines and laws for the traditional and digital classrooms.

Faculty Create to Own

Institutions of higher education (IHEs) are responding to student preferences in surprising ways. From providing digital libraries to databases and from laptop and tablets to services on the cloud, it is paramount that all the content that flows in and out of the institutions technological infrastructure meets copyrights laws in every country. Approaching content creation in this manner allow for faculty to develop their own content, gain skills and competencies on the selection of materials for technology-mediated instruction. Simultaneously there will be an opportunity to create learning objects, that when developed correctly is the origins of a library reusable learning objects. With these circumstances, IHEs should develop the personnel and technical infrastructure to support faculty in their teaching endeavors, more specifically help them unleash their creativity by creating their own learning objects and content (Morales, 2021). Instructional designers have been a critical factor in assisting faculty with meeting guidelines for abiding to copyright law while fostering and protecting their IPR. They are consultants that counsel faculty in the creating of content for classroom use, they help with providing with the best array of strategies, formats and activities that increase student success (Brown & Green, 2020).

Leverage Content from the Public Domain

Educators will continue to curate and use content that they are not the primary creator. The nature of teaching and learning triggers the need for identifying, selecting, and incorporating copyrighted content that comes in a variety of ways. With the advent of a thriving digital learning ecosystem in all its variations, there has been an increase in using content that exists in the public domain (Stim & law, 2021). This is an aspect that reduces the risks associated with seeking permission and authorizations to use and perhaps reuse other author's content. Similarly, when that content is used for educational purposes, many authors and owners grant permission, knowing its use will be for a public good.

Every year thousands of works become available to all users when they move to the public domain, this occurs once their copyright ownership has expired, or it is ineligible for copyright protection. Moreover, content produced before 1989 that did not include a copyright notice, while this aspect varies by country, it is important to highlight that not all countries require a copyright notice in order for authors to have copyright protection. The Berne Convention provides for the work created by authors members of the convention to be copyrighted without the explicit notice.

A wide variety of materials can be accessed in the public domain and educators can use these to augment and enrich their courses. Distance education allows to reduce the distance between the learner and the educator, but also between the learner and the material under study. An example of this is content that exists in the public domain are the works of William Shakespeare, Leonardo da Vinci, Orson Welles, which in this case corresponds to work that was created before copyright came to existence.

The content available via the public domain can be vast, however for some educators it could be perceived as outdated in terms of relevance and cultural application. When that is the case, it is always better to direct students to research the library physical contents or electronic databases.

Dos and don'ts regarding Intellectual Property for teaching and learning

Professional Development, Continual and Comprehensive

Educational institutions should invest in professional development programs to infuse literacy on these topics to their personnel, especially the faculty. Many organizations still face challenges regarding the knowledge, procedures and protocols that address the use of copyrighted materials as well as the recognition and protection of faculty members intellectual property rights. The easiest way to start is by developing policy at the organizational level to address IP, many countries and states have enacted laws that govern this area of knowledge and business, however depending on the location specific variations can be developed to address the needs of the institution, their faculty, their mission, and the communities they serve. This approach should be followed with the implementation of a comprehensive professional development program that addresses how the institution manages IP created and used by its faculty. The program needs to be continuously offered to ensure a large number of faculty members are impacted by the program (Lewis, 2007).

Libraries located within institutions play an important role in educating and supporting faculty in the management of IPR. This is the case as those entities provides a wide-ranging set of sources in traditional format, such as papers books, pamphlets and electronic databases. Moreover, librarians often possess the knowledge and skills to assist faculty research how to best develop strategies to protect their IP work as the develop content for their classes or their scholarship. Another area of importance where libraries support intellectual property for teaching and learning, is the utilization of information sessions. These are key to teaching and learning, mainly when faculty wants student outcomes to include applied knowledge to their academic work.

Creation and Recreation vs. Reutilization

As I have stated before, the growth of online education and digital learning is expected to growth exponentially in the next decade. With that a rise in the amount of content created by faculty will also grow, thus increasing the debate over intellectual property rights. Faculty can minimize these concerns by redesigning and recreating content, activities, exams, lessons with more frequency. Similarly, this author is a proposer that faculty employ unique ways to every teaching moment in the digital world as it increases the chances of a renewal of their intellectual property. Another area of possible consideration is when faculty do not seek remuneration for the work they do for online learning, as these actions align with what is known as work-for-hire, in which the entity contracting is the one that retains ownership of the materials.

Skillset vs. Ownership vs. Royalties

When navigating the world of intellectual property for digital learning, I advise the faculty I work with to develop their skills and gain as much knowledge as possible. This approach permits them to learn and apply in more than one way how to develop, grown and enrich their IP. The focus should be in developing skills and competencies, not on receiving payments or royalties for the material, which may be of limited value to institutions and obsolete in a few years.

Commercial Content for Educational Purposes

There is a great need to use commercial content to enrich the educational experience of our students. However, there is the concern of permission, rights, and access from songs, movie clips, images, and websites, among other types of publications. Content owners or licensees have created a safe and valid way to allow the use of their material. In the case of music, iTunes provides access to up to 90 seconds of a song. This access is part of their marketing and acts as a sample provided to the user. The copyright is not in violation as it is being used as the licensee

offers it. For movies, it is a similar approach when using Netflix or any other streaming platforms available today, when the material used is the film's trailer. If students have personal subscriptions to these services, using these materials is even more viable as every subscriber is licensed to access the material. Many publishers provide limited access to a few articles per month for publications.

It is essential to mention that when using the free version of these services, the best strategy is to provide a direct link to the material rather than making copies or bringing it to the course site. When possible, the failsafe method uses the resources provided by the Library at the faculty member's institution. Databases and multimedia services already cleared for copyright eliminate the preoccupation with securing access and authorization to use the material in a course. One of the most complete in the market is Films Media Group, which allows educational institutions to leverage multimedia to augment digitally delivered and traditional face-to-face courses.

One of the most important strategies to safeguard intellectual property, owned by the faculty or by others—used with permission—is by placing it behind a password protected course site. Learning Management Systems provide for a layer that limits the usage and access of the content to only those with permission, in this case students. Other faculty members can also access, but with the explicit permission of the faculty that owns or created the course. Moreover, some of the content can be time-limited which means it can be accessible by the authorized user only for a period of time or during the length of the course.

Conclusions

IPR will continue to be an area of discussion among academic and law scholars as well as institutions of higher education. This author fosters acquiring and renewing skills and competencies that faculty can demonstrate, because these last longer than any royalty or payment they may have received as it makes the individual more valuable in an industry that is poised to grow exponentially in a near future. Clear guidelines, procedures and policies need to be enacted by. Organizations to clearly delineate the roles and responsibilities of each party involved in the creation of content for digital delivery. Faculty need to be cognizant of their intellectual property rights and pursue their own knowledge in this domain.

References

1. Brown, A. H., & Green, T. D. (2020). *The Essentials of Instructional Design: Connecting Fundamental Principles with Process and Practice*, Fourth Edition (4th. ed). Routledge.
2. "Definitions." (n.d.). Copyright Law of the United States of America and Related Laws Contained in Title 17 of the United States Code. Ch. 1. 101. Circular 92. Retrieved February 12, 2023, from www.copyright.gov/title17/92chap1.html#101
3. Lewis, T. O. (2007). *The Preparation of Faculty to Teach Online: A Qualitative Approach*. Doctoral Dissertation. Blacksburg, VA: Virginia Polytechnic Institute and State University. Retrieved from ProQuest Information and Learning Company. UMI Number: 3256126.
4. Markova, M. (2021, July). Intellectual Property Rights in Digitally Based Education. In *Conference Proceedings. The Future of Education 2021*.
5. Masson, S. R. (2010). Online highway robbery: Is your intellectual property up for grabs in the online classroom. *Journal of Online Learning and Teaching*, 6(1), 256-263.
6. Morales, C.R. (2017). Managing quality in online education: a peer development approach to course design. In *Proceedings 33rd Annual Conference on Distance Teaching & Learning Conference. Paper presented at the 33rd DT&L Conference*. Madison, Wisconsin.
7. Morales, C.R. (2021). Faculty and Student Success in Online Courses Delivery: Assembling an Online Support Team. In *Papers of the 5th Canadian Conference on Advances in Education, Teaching & Technology* 15-20. Retrieved February 13, 2023, from <https://imrjournal.info/wp-content/uploads/2021/08/Proceedings-EduTeach2021.pdf>
8. Office, U. S. C. (n.d.). *Copyright law of the United States (title 17) and related laws contained in title 17 of the United States code*. Copyright Law of the United States | U.S. Copyright Office. Retrieved February 16, 2023, from <https://www.copyright.gov/title17/>
9. Quinn, P. K. (2014). *Understanding faculty roles and attitudes in ready-to-teach online courses* (Order No. 3670859). Retrieved February 16, 2023, from <https://search.proquest.com/docview/1651194380>
10. Stim, R., & Law, R. S. (2021, November 25). *Welcome to the public domain*. Stanford Copyright and Fair Use Center. Retrieved February 16, 2023, <https://fairuse.stanford.edu/overview/public-domain/welcome/>



УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

**ИНСТИТУТ ПО ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И ТЕХНОЛОГИЧЕН ТРАНСФЕР
„ПРОФ. Д-Р БОРИСЛАВ БОРИСОВ”**

**INSTITUTE OF INTELLECTUAL PROPERTY AND TECHNOLOGY TRANSFER
“PROF. DR. BORISLAV BORISOV”**

**МЕЖДУНАРОДЕН НАУЧЕН ФОРУМ „ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И
БИЗНЕС – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И РЕШЕНИЯ “**

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC FORUM „INTELLECTUAL PROPERTY AND
BUSINESS – CHALLENGES AND SOLUTIONS”**

**DIGITAL CHALLENGES AND OPPORTUNITIES FOR CREATIVE INDUSTRIES-
ENFORCEMENT OF COPYRIGHT IN THE DIGITAL CONTEXT**

IOANNIS KIKKIS

IP SPECIALIST, EUROPEAN PUBLIC LAW ORGANIZATION, GREECE

Abstract

Creative Industries hold an extraordinary potential for boosting economic, social and cultural development. The role of intellectual property in unleashing the potential of creativity and monetizing it has become primordial.

The changes brought about by digital technologies have revolutionized the way creativity is compensated. A large and ever-increasing part of trade takes place in the online environment. Digital media became an empowering opportunity for artists.

With great opportunities come challenges. Technology has made it extremely easy to reproduce almost perfect copies and distribute them instantly. IPR infringement online has steadily increased in recent years. It is widespread across many sectors, including film and music industries, videogames, software. Piracy drains creative resources and energies and prevents the growth of the indigenous creative industries.

There is no one-size-fits-all model to deal with the exponential growth of piracy in terms of its volume, sophistication, range of pirated goods and services and its geographical spread. The aim of this paper is to emphasize the importance of effective anti-piracy policies. It proposes a panorama of best proposed solutions and practices at EU and national level in order to identify those high-level elements to be considered for a successful strategy dealing with copyright online piracy.

Keywords:

O3 Innovation • Research and Development • Technological Change • Intellectual Property Rights

O33 Technological Change: Choices and Consequences • Diffusion Processes

O38 Government Policy

PAPER

Introduction

Creative Industries hold great potential for boosting economic, social and cultural development. The role of intellectual property in unleashing this potential and monetizing it has become primordial. Cultural and creative industries collectively provide 7.5% of the EU's workforce and generate around 5.3% of the EU's total gross value added⁴.

The changes brought about by digital technologies have revolutionized the way creativity is compensated. A large and ever-increasing part of trade takes place in the online environment. Digital media became an empowering opportunity for artists with digital platforms leading directly

⁴ "Boosting the competitiveness of cultural and creative industries for growth and jobs" (EASME/COSME/2015/003) Final Report. Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs, European Union, 2016; p. 1.

to new fans in the field of music or eBooks representing a new promising source of income in the publishing sector. Video games industry is rivaling the audiovisual sector and surpassing the music industry in terms of overall revenue⁵. Similarly, the growth of mobile applications born digital showed remarkable resilience to the recent economic and health challenges.

But greatest opportunities bring greatest challenges. Technology has made it extremely easy to reproduce almost perfect copies and distribute them instantly. IPR infringement online has steadily increased in recent years. It is widespread across many sectors, including film and music industries, videogames, software. Piracy drains creative resources and energies and prevents the growth of the indigenous creative industries.

According to the IFPI the global piracy rate for 2019 with regards to music stood at 38%⁶. The average internet user in the EU accessed copyright-infringing content 5.9 times per month during 2020⁷. Streaming accounted for about 82 % of total piracy in EU⁸. Similarly, in the United States of America 71,000 jobs were lost only due to online piracy. 16% of the software on personal computers in the USA is unlicensed. 34% of the pirates used stream-ripping⁹.

There is no one-size-fits-all model to deal with the exponential growth of piracy in terms of its volume, sophistication, range of pirated goods and services and its geographical spread. The aim of this paper is to emphasize the importance of effective anti-piracy policies, especially at a moment where the offer of copyright online content services is blooming. It proposes a panorama of best proposed solutions and practices at EU and national level in order to identify those high-level elements to be considered for a successful strategy dealing with copyright online piracy

1. How to deal with piracy?

There is no single recipe for dealing successfully with online piracy. The digital revolution has brought in methods helping to track and shut down pirate sites, such as digital fingerprinting and

⁵ *Mastering the Game : Business and Legal Issues for Video Game Developers*. Greenspan, David. author.; Boyd, S. Gregory, contributor.; Purewal, Jas, contributor[...] Geneva, Switzerland : World Intellectual Property Organization (WIPO), 2014, p.13.

⁶ IFPI Music Listening 2019, p. 21 Web. Feb. 15, 2023, <https://www.ifpi.org/wp-content/uploads/2020/07/Music-Listening-2019-1.pdf>.

⁷ EU Online Copyright Infringement In The European Union Music, Films And Tv (2017-2020), Trends And Drivers European Union Intellectual Property Office, 2021, p. 11, Web. Feb. 15, 2023, https://euipo.europa.eu/ohimportal/en/web/observatory/online-copyright-infringement-in-eu_2021.

⁸ Ibid., p. 37.

⁹ 23 Corrupting Piracy Statistics You Must Know in 2022, Web. Feb. 15, 2023 <https://legaljobs.io/blog/piracy-statistics/>

watermarking. The EU has adopted a number of legislative instruments that are capable of being used to combat and prevent online IPR infringements. In addition, many Member States introduced national legislation, as being the legal basis for obtaining account information and blocking of access to websites.

A very diverse combination of tools can be employed: graduated response, independent regulators, involvement of the judiciary under certain circumstances, actions against end-users or websites, notice-and-take-down procedures, cooperation by “financial intermediaries” (“follow the money”), etc.

2. General enforcement measures and their application against online infringements

In case of online infringement of the making available right or any other economic or moral right, rightsholders can claim compensation and termination of the unlawful use. It is not relevant whether one knows that the works are protected by copyright or that the works are made available on the internet without the rights holder’s authorization.

A famous case was the one of Napster, an online music website that allowed peer-to-peer sharing of music files through their network. Customers would share or distribute music of various artists for free. Record companies within the music industry sued Napster for copyright infringement to protect their copyright and won their case¹⁰.

The right of information provided under Article 8 of the Enforcement Directive¹¹, which grants to rightsholders a right to claim, before the competent judicial authority, the information from the Internet service provider about the identity of a person (potential commercial-scale infringer or website) which is behind a dynamic IP address that was attributed by the Internet access provider in an automated process, is a prerequisite for the rightsholder to enforce his/her rights.

In 2008, the Court of Justice of the European Union (CJEU), in the *Promusicae* case¹², made clear that EU directives *do not require* the member states to lay down an obligation to

¹⁰ *A&M Records, Inc. v. Napster, Inc.* External link: open_in_new, 239 F.3d 1004 (2001) Web. Feb. 15, 2023, <https://www.copyright.gov/fair-use/summaries/a&mrecords-napster-9thcir2001.pdf>

¹¹ Article 8(1)(c) of Directive 2004/48/EC of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights, *Official Journal L 157, 30.4.2004 p. 45-86*.

¹² CJEU Case C-275/06, *Productores de Música de España (Promusicae) v. Telefónica de España SAU*, 29 January 2008, Web. Mar. 7, 2023, <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=70107&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=275722>.

communicate personal data in order to ensure effective protection of copyright in the context of civil proceedings. Nevertheless, the Court of Justice found that the Privacy Directive *does not preclude* the possibility for a Member States to lay down an obligation to disclose personal data, not only in criminal proceedings, but also in the context of civil proceedings.

The principles stated in the *Promusicae* case (“striking a fair balance between the various fundamental rights” and “interpretation of directives not in conflict with fundamental rights or with other general principles of Community law”) are mentioned by the CJEU in various judgments¹³.

At national level, certain countries like Spain, which had implemented in a very strict way the Directives on the protection of private data in their national law, introduced some specific provisions related to the right of information of rightsholders in cases of online copyright infringements. Thus, for example, Article 256 (11) of Spanish Civil Procedure Law, as amended in 2014, explicitly states that “rightsholders may apply for a court order forcing Internet service providers to disclose the identity of subscribers allegedly infringing copyright.

3. Injunctions and removal/blocking orders against internet intermediaries

The implication of intermediaries to infringing activities had been addressed by the Union legislator even since 2001 and the adoption of the Directive 2001/29¹⁴. More precisely, Article 8(3) provides that “Member States shall ensure that rightsholders are in a position to apply for an injunction against intermediaries whose services are used by a third party to infringe a copyright or related right.” However, Member States had been granted with the discretion to regulate the conditions and modalities related to such injunctions. On such legal basis, courts of various EU Member States apply injunctions obligating access providers to block access to rogue websites (for example the Pirate Bay).

Spain introduced specific provisions to combat massive copyright infringement online. Article 270.3 of the Criminal Code, as amended in 2015, provides that, where an Internet site or an information society service **exclusively or preponderantly** disseminate material protected by an

¹³ CJEU Case C-461/10, *Bonnier Audio v. Perfect Communication Sweden AB*, 19 April 2012, Web. Mar. 7, 2023, <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=121743&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=280219>. The CJEU also had to balance competing rights.

¹⁴ Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonization of certain aspects of copyright and related rights in the information society, *OJ L 167, 22.6.2001, p. 10–19*.

intellectual property right for the court to order **interruption (blocking)** of the service and any provisional measure necessary to protect the intellectual property right in issue.

The website blocking techniques which had been globally recognized as an effective IP enforcement tool are analysed to four categories: The Domain Name System (DNS) blocking, the blocking of IP addresses, the Uniform Resource Locator (URL) site blocking and the so – called hybrid systems which consist of a combination of the above techniques. A second category of blocking orders consists of the so-called “‘forward-looking’ or ‘dynamic’ blocking injunction which are meant to cover repeated infringements.

All injunctions should comply with applicable fundamental rights as it has been clearly stated by the CJEU, for example in *Telekabel Wien* case¹⁵.

4. Liability of intermediaries

The potentially direct liability of hosting platforms like YouTube, which provide the technical conditions for their users to upload and share copyright-protected content, represents one of the most complex and controversial aspects of current European Union (EU) copyright law. Pursuant to the EU E-Commerce Directive¹⁶, information society services can benefit from a liability exemption only if, and to the extent, that such activities also fall into one of the exempted categories – mere conduit, caching and hosting. The EU E-Commerce Directive grants these service providers a “safe harbour” which comes with strict conditions.

a. Notice-and-take-down systems

However, these ‘safe - harbour’ provisions, despite their aim of harmonizing the minimum standards of liability of online intermediaries across the EU, had not been implemented by Member States in a uniform manner.

The best-known notice-and-takedown system is the one established in the United States in 1998 by the Digital Millennium Digital Act (D.M.C.A.), in Section 512 of the US Copyright Act and it – as a quick and cost-effective remedy against copyright violations – works efficiently. In the EU, a

¹⁵ C-314/12 - UPC Telekabel Wien, 27 March 2014, Web. Mar. 7, 2023, <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=149924&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=320931>

¹⁶ Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market ('Directive on electronic commerce'), OJ L 178, 17.7.2000, p. 1–16.

well-functioning notice-and-takedown system is the one introduced in Hungary, simpler than the US system but based on the same principles.

There are various advantages of detailed regulation of a notice-and-take-down procedure. In particular, (i) it may determine appropriate deadlines and eliminate, in that way, legal uncertainty; (ii) it may guarantee for alleged infringers appropriate defence in the form of presenting counter-notices if they believe that no infringement has taken place; (iii) it may make it clear that service providers, if they act in accordance with the detailed norms, are not liable if they take down (alleged) infringing materials or reintroduce them as a result of counter-notices; and (iv) it may offer adequate protection against the misuse of the system by making owners of rights liable for possible false notices.

The system consists in the following elements: (i) the owner of rights sends a formal notice to the ISP about infringing material on its network, (ii) the ISP is obligated to “take down” – delete or block access to – the infringing material promptly, (iii) the user of the service may send counter-notice alleging that the material is not infringing; (iv) in case of a counter-notice, the ISP informs the owner of right that, unless it initiates a civil or criminal procedure due to the infringement, the material will be reinserted; (v) in case of such a procedure, the ISP should be informed about the final decision promptly and it maintains the removal or reinserts the material; (vi) the ISP is exempted from any liability if it acts in accordance with the rules of the system; (vii) in contrast, owners of rights are liable for any misuse of the system.

b. Other innovative approaches involving administrative authorities

Due to the variety of legislative traditions that underpin the different national enforcement systems for online copyright infringement, there is no one-size-fits-all model. Various EU countries have started to explore additional ways of ensuring copyright protection by involving administrative bodies (Italy¹⁷, Greece, France¹⁸, Spain¹⁹, Portugal²⁰). Our main focus will be on the Greek Model which in July 2020 established the long-awaited "dynamic blocking", as an important tool against online piracy.

¹⁷ AGCOM, Online platforms-copyright, Web. Mar. 7, 2023, <https://www.agcom.it/tutela-del-diritto-d-autore>

¹⁸ André LUCAS, Agnes LUCAS-SCHLOETTER, Carine BERNAULT, *Traité de la propriété littéraire et artistique*, 5th edition, LexisNexis, Paris 2017, n. 1251, p. 980.

¹⁹ La Comisión Sinde, Web. Feb. 15, 2023, <https://maldita.es/malditodato/20200211/la-comision-sinde-acabo-con-93-webs-en-2019-cuatro-veces-mas-que-el-ano-anterior-y-solo-en-tres-ocasiones-tuvo-autorizacion-judicial/>

²⁰ New Rules in Portugal for Removing and Preventing Access to Copyrighted Content in the Digital Environment, Web. Feb. 18, 2023 <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=380fecbc-9879-47e1-9ecc-cf166b7b370e>

This procedure involves the submission of an application before the Committee for the Notification of Copyright and Related Rights Infringement on the Internet (EDPPI) which consists of three (3) members: The President of the Hellenic Copyright Organization (HCO) -who is also the President of the Committee, a representative from the Hellenic Telecommunications and Post Commission and a representative from the Hellenic Data Protection Authority.

Any rightsholder who submits a request concerning the unlawful use and disposition of his/her works on the Internet may achieve (provided that the application is admissible), within a specific and brief timescale (no later than sixty (60) days), the prompt removal or the blocking of access to the work infringed, depending on the specific circumstances applying in the case at issue, without suspending or affecting the exercise of claims for the same dispute before the courts.

However, if an action had been brought by the same applicant with the same claim before the courts either before or during the examination of the case by the Committee, the case shall be closed. This procedure does not apply to infringements committed by end – users.

There are four (4) specific prerequisites for the notification to be examined:

- i) the payment in advance of the fee required for the examination of the case;
- ii) the use of the pre-determined application form that is provided in the official website of the Hellenic Copyright Organization;
- iii) the submission of any required document, as well as of any further information available to support and evidence the relevant claim; and
- iv) the prior use of the notice – and – take - down procedure provided for by ISPs which must have not been successful although concluded within a reasonable timescale.

The Committee shall respectively notify Internet access providers and, where possible, host providers, administrators and/or proprietors of the websites and/or of the domain names referred to in the application within ten (10) working days from receipt of the application. Such a notice shall include at least the exact definition of the rights allegedly infringed; the provisions which are violated as they had been declared by the rightsholder; a summary of events and the outcome of the evaluation of evidence submitted; the competent person to whom objections may be raised; and the conditions upon which the procedure may be terminated. In addition, the possibility of voluntarily compliance with the claim of the rightsholder shall be mentioned.

The said recipients may obtain the respective authorization within ten (10) working days from the date of receipt of the notice. In addition, they may voluntarily comply with the applicant's claim

within five (5) working days from the date of receipt of the notice by respectively informing the Committee.

The said deadlines may be doubled by the means of a decision of the Committee. Within five (5) working days from expiration of the said deadlines the Committee shall review the case and in no later than forty (40) working days from the submission of the application, it shall notify of its decision the applicant and the persons who had received the notice. Where no infringement copyright or related – rights infringement is substantiated, the Committee shall archive the case by the means of a reasoned opinion. In the case where an infringement is substantiated, the Committee shall issue a reasoned decision by the means of which it orders the compliance with its dictum within three (3) working days from the date of receipt of the order.

If providers are not complying with the dictum of the decisions issued by the Committee a fine ranging from 500 to 1000 euros shall be imposed for each day of non-compliance.

Following two legislative amendments that had taken place in 2020, the Committee is now entitled to order apart from the blocking of access (that is the only measure to be adopted in large – scale infringements) or the removal of the infringing content that depends upon the location of the server, any other measure deemed as appropriate that aims at the discontinuation of the infringement, the prevention of recurrence or/and the prevention of infringement.

In addition, a new procedure had been established that is analysed as follows: if following the issuance and execution of a decision (or more) of the Committee there is a violation or a repetition of the infringement of the content referred to in the decision is threatened in any technical way, the rightsholder may file a new application to the Committee asking for the issuance of a new decision without paying a new examination fee providing evidence that prove that there is a circumvention of the decision or a threat of repetition of infringement.

The Committee shall respectively inform the administrator or the proprietor of the referred to into the application websites or/and domain names providing for a deadline of five (5) days in order for the above-mentioned persons to present their views. A decision shall be issued within ten (10) days from the expiration of the said deadline.

Lastly, a new procedure was established in relation to sport and cultural events. Provided that:

- a) it is imminent a large – scale violation of protected copyright and related rights on the internet for events of either national or global viewing which are going to be transmitted simultaneously with their conduct;

b) the violation will take place, indicatively by certain uniform resource locator (URLs), IP addresses or domain names which support the unauthorized subscription connection by any means, and, in particular, by the use of passwords or of a decoder; and

c) there is an urgent case of preventing an immediate, serious and imminent danger or an irreparable damage to the public interest or to the rightsholder;

the Committee may order the blocking of access to the certain website or domain name for a period proportionate to the event and its duration.

Conclusions

The provisions of Article 17 of the European Union's Digital Single Market Directive²¹ intend to address the value gap, whereby rightsholders are receiving less remuneration despite the increased usage of their works in recent years. They aim at ensuring that authors and rightsholders receive a fair share of the value from the use of their works, particularly by online platforms that give access to user-uploaded content, while being minimally burdensome on platforms.

The implementation of the DSM Directive, specifically Article 17, will mean a transition from a "notice and takedown" regime towards a "notice-and-stay-down" regime for infringing content, but may also necessitate the use of filtering technologies to prevent the upload of infringing content to such platforms. Article 17 imposes a much more onerous liability regime for copyright infringement on OCSSPs than the system under which they currently operate. It requires that Online Content-Sharing Service Providers OCSSPs take active measures to obtain the "authorisation" of rightsholders whose works are made available to the public on the OCSSP site. This authorisation will generally take the form of a licensing agreement (if the relevant rightsholders agree to license). If licenses are not concluded, these platforms must make their "best efforts" to ensure that content not authorized by the rightsholders is not available on their website.

The substance of Article 17 can roughly be summarized as follows:

(i) the activity of OCSSPs is characterized by law as a 'communication to the public';

²¹ Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC, *OJ L 130, 17.5.2019, p. 92–125*.

(ii) OCSSPs are expressly deemed liable for unauthorized protected content available on their platforms unless a copyright exception or a liability limitation applies;

(iii) the eCommerce Directive (ECD) safe harbour is declared to be inapplicable to those providers for the purposes of copyright; and

(iv) OCSSPs are granted a new, ad hoc safe harbour status exempting them from liability subject to a number of conditions which notably depart from the principles underpinning the ECD safe harbour regime.

OCSSPs have to demonstrate that they have:

(a) made best efforts to obtain an authorization; and

(b) made, in accordance with high industry standards of professional diligence, best efforts to ensure the unavailability of specific works and other subject matter for which the rightsholders have provided the service providers with the relevant and necessary information; and in any event;

(c) acted expeditiously, upon receiving a sufficiently substantiated notice from the rightsholders, to disable access to, or to remove from their websites, the notified works or other subject matter, and made best efforts to prevent their future uploads in accordance with point (b).

References

1. Mastering the Game: Business and Legal Issues for Video Game Developers.
2. Greenspan, David. author.; Boyd, S. Gregory, contributor.; Purewal, Jas, contributor[...], Geneva, Switzerland : World Intellectual Property Organization (WIPO), 2014.
3. IPR-intensive industries and economic performance in the European Union Industry-level analysis report, fourth edition October 2022 A joint project of the European Patent Office and the European Union Intellectual Property Office, Web. Feb. 15, 2023. <https://euipo.europa.eu/ohimportal/en/web/observatory/intellectual-property-studies> .
4. *“Boosting the competitiveness of cultural and creative industries for growth and jobs” (EASME/COSME/2015/003) Final Report. Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs, European Union, 2016; p. 1.*
5. IFPI Music Listening 2019, p. 21, Web. Feb. 15, 2023, <https://www.ifpi.org/wp-content/uploads/2020/07/Music-Listening-2019-1.pdf> .
6. EU ONLINE COPYRIGHT INFRINGEMENT IN THE EUROPEAN UNION MUSIC, FILMS AND TV(2017-2020), TRENDS AND DRIVERS European Union Intellectual Property Office, 2021 Web.

Feb. 15, 2023, https://euipo.europa.eu/ohimportal/en/web/observatory/online-copyright-infringement-in-eu_2021.

7. *A&M Records, Inc. v. Napster, Inc.* *External link:* open_in_new, 239 F.3d 1004 (2001), Web. Feb. 15, 2023, <https://www.copyright.gov/fair-use/summaries/a&mrecords-napster-9thcir2001.pdf>
8. AGCOM, Online platforms-copyright, Web. Mar. 7, 2023, <https://www.agcom.it/tutela-del-diritto-d-autore>
9. André LUCAS, Agnes LUCAS-SCHLOETTER, Carine BERNAULT, *Traité de la propriété littéraire et artistique*, 5th edition, LexisNexis, Paris 2017, n. 1251, p. 980.
10. La Comisión Sinde, Web. Feb. 15, 2023, <https://maldita.es/malditodato/20200211/la-comision-sinde-acabo-con-93-webs-en-2019-cuatro-veces-mas-que-el-ano-anterior-y-solo-en-tres-ocasiones-tuvo-autorizacion-judicial/>
11. New Rules in Portugal for Removing and Preventing Access to Copyrighted Content in the Digital Environment, Web. Feb. 18, 2023 <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=380fecbc-9879-47e1-9ecc-cf166b7b370e>



УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

**ИНСТИТУТ ПО ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И ТЕХНОЛОГИЧЕН ТРАНСФЕР
„ПРОФ. Д-Р БОРИСЛАВ БОРИСОВ”**

**INSTITUTE OF INTELLECTUAL PROPERTY AND TECHNOLOGY TRANSFER
“PROF. DR. BORISLAV BORISOV”**

**МЕЖДУНАРОДЕН НАУЧЕН ФОРУМ „ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И
БИЗНЕС – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И РЕШЕНИЯ “**

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC FORUM „INTELLECTUAL PROPERTY AND
BUSINESS – CHALLENGES AND SOLUTIONS”**

**ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ КАТО ФАКТОР ЗА
ИНОВАЦИОННАТА АКТИВНОСТ В УСЛОВИЯТА НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯ
НА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА**

**INTELLECTUAL PROPERTY AS A FACTOR FOR INNOVATION ACTIVITY IN THE
CONDITIONS OF DIGITALIZATION OF THE NATIONAL ECONOMY**

**АЛЕКСАНДЪР АЛЕКСАНДРОВ, АСИСТЕНТ, ДОКТОР
УНСС**

АБСТРАКТ

Докладът цели да представи каква роля има интелектуалната собственост в един от двигателите на икономическият растеж на националните икономики – иновационната активност. Обект на изследването е мястото на иновационната активност в дигитализацията на националните икономики, а предмет на изследването е ролята на интелектуалната собственост за тази иновационна активност. Защитаваната от автора теза е, че обектите на интелектуална собственост са основната причина за наличието на иновационна активност, а от там и че са съществен елемент от икономическата сила и развитие на националните икономики. Анализира се какво е значението на обектите на

интелектуална собственост за получените от националните икономики оценки за иновационна активност от международните индекси. Самата оценка за иновационна активност се сравнява със силата на националната икономика, което показва връзката между интелектуалната собственост и икономическото благосъстояние.

Abstract

The report aims to present the role of intellectual property in one of the engines of economic growth of national economies - innovation activity. The object of the study is the place of innovation activity in the digitization of national economies, and the subject of research is the role of intellectual property for this innovation activity. The thesis defended by the author is that the objects of intellectual property are the main reason for the existence of innovation activity, and hence that they are an essential element of the economic strength and development of national economies. It is analyzed what is the significance of the objects of intellectual property for the evaluations of innovation activity received by the national economies from the international indices. The innovation activity score itself is compared to the strength of the national economy, showing the link between intellectual property and economic well-being.

КЛЮЧОВИ ДУМИ: интелектуална собственост, иновационна активност, икономически растеж;

KEY WORDS: intellectual property, innovation activity, economic growth;

JEL CLASSIFICATION: O3; F4;

ДОКЛАД

Развитието на съвременните икономика и общество преминава през процеса на дигитализация, което се изразява в ръст на информационно-комуникационните технологии. Те се срещат вече навсякъде, особено в развитите страни и стават основна част от техния икономически просперитет. Този период на дигитализация на националните икономики, известен и като „Индустрия 4.0“ или „интелигентна индустрия“, включва както цифровото оборудване и технологии (хардуер, софтуер и комуникационно оборудване), така и човешките умения за използване на това оборудване и технологии (цифрови умения), но също и междинни цифрови стоки и услуги, които се използват в производството на БВП²².

²² Vishnevsky V. et al. (2021). Digitalization of the economy: How to improve the country's competitiveness. Institute of Industrial Economics of the NAS of Ukraine. Kyiv AcademPeriodika.

Дигитализацията променя фундаментално икономиката и обществото. Тя стимулира предприемаческите иновации, производителността и икономическия растеж на отделните региони. Това също има последици за растежа на националната икономика, пазара на труда и политиката. Също така поставя и нови изисквания към образованието и обучението – не само в областта на информационно-комуникационните технологии, но и във всичко останало. От основен интерес в бъдеще ще бъде въпросът колко бързо дигитализацията навлиза в отделните индустрии и как променя производителността, заетостта и конкурентоспособността в различни компании и сектори. Особено от гледна точка на икономиката на образованието способността на хората да се адаптират към променящия се свят на работа чрез системата за образование и обучение е от основно значение.

Въвеждането на съвременни цифрови технологии, като мобилен интернет, интернет на нещата, големи данни, блокчейн и др., в дейността на предприятията и организациите, оборудването и технологиите, производствените и непроизводствените процеси позволява да се разшири обхвата на стоки и услуги, подобрява тяхното качество и задоволява нуждите на потребителите, увеличава производителността на труда и създава нови вериги и мрежи за добавена стойност. Брутната добавена стойност, генерирана във всички сектори на глобалната икономика с помощта на информационно-комуникационните технологии, днес възлиза на повече от 20% от световния БВП.

Въпреки това, ефективността на процесите на цифровизация в националните икономики се различава значително. Зависи, първо, от степента, в която отделните страни са готови да въведат най-съвременните цифрови технологии. Тук са важни фактори като степента на развитие на информационно-комуникационните технологии и тяхната инфраструктура, параметрите на натрупване и използване на дигитален капитал, дигиталните умения на населението и др., и второ, до каква степен една национална икономика е готова за модерни индустриални трансформации като цяло: колко високо е неговото техническо и технологично ниво на производство, колко сложни и разнообразни са продуктите му, доколко националната сфера на научноизследователска и развойна дейност допринася за настоящото и бъдещото промишлено развитие и др.

За да може все пак дигитализацията не само на икономиката, но и на обществото да се развива, е необходим един съществен фактор – иновациите. Според Шумпетер²³ иновациите са факторът, който изкарва икономиката от равновесие, но също така, те са и

²³ Schumpeter, J. (1939). Business cycles. A Theoretical, Historical and Statistical Analysis of the Capitalist Process. New York. McGraw-Hill Book Company.

факторът, който отново уравновесява икономиката. Връщането към равновесието става бавно и болезнено, но щом веднъж предимствата на иновациите бъдат разкрити, те почват да бъдат копирани и доразвивани, което от своя страна води до появата на нови иновации, като по този начин се осъществява и технологичния скок, характеризиращ даден времеви период.²⁴

Иновациите са причината за технологичните скокове, но това, което движи иновационните процеси е интелектуалната собственост. Фактът, че интелектуалната собственост може да бъде създадена във всяка една област, всяка една индустрия, във всеки един момент, я прави основният импулс за технолгоичното развитие и иновациите, а от там и съществен фактор за икономическият растеж на националните икономики.

Измерването на ролята на интелектуалната собственост в иновационната активност, от там на иновационната активност в икономическия растеж, а следователно и ролята на интелектуалната собственост в икономическия растеж, е много трудно начинание, поради липсата на директно наблюдение и възможност за точно измерване на ефектите. Когато целта е това да стане в условията на дигитализация на националната икономика, задачата става още по-трудна. Начин, по който това може да бъде осъществено е чрез Европейският индекс за иновационно развитие, издаван ежегодно от Европейската комисия, Глобалният иновационен индекс, издаван ежегодно от Световната организация по интелектуална собственост и Световната класация за дигитална конкурентоспособност, издавана ежегодно от Международният институт за развитие на мениджмънта.

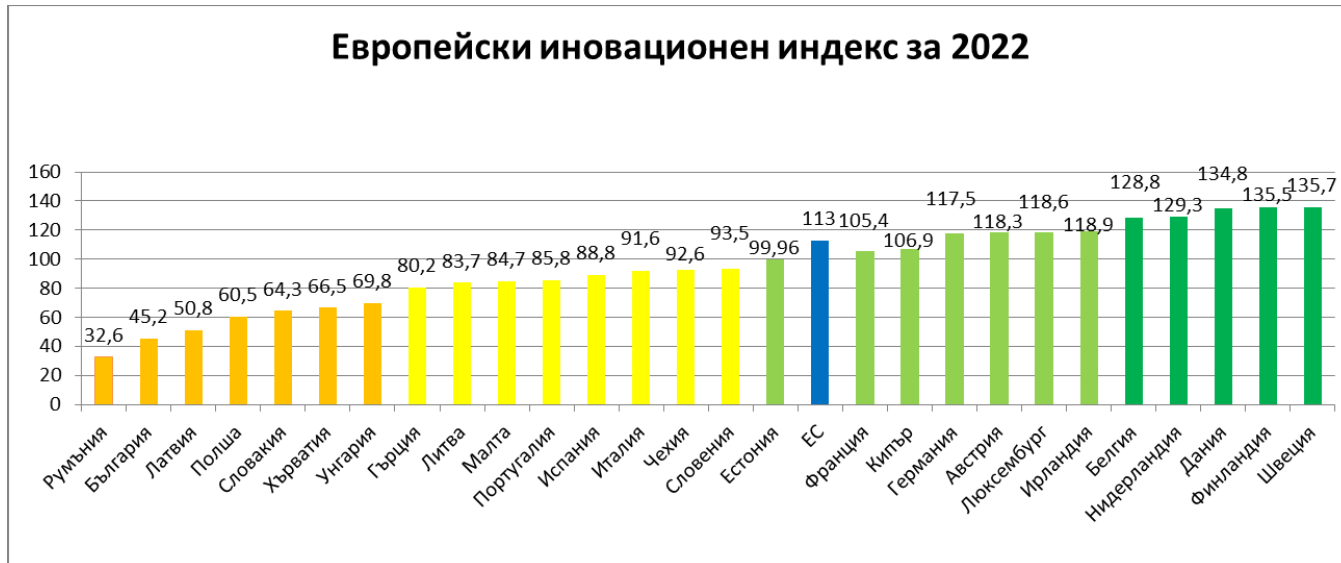
И трите класации дават оценка на иновативните способности и иновационната активност на националните икономики и са фактор за технологичното състояние на икономиката към даденият момент.

Според Европейският индекс за иновационни развитие, България се нарежда на предпоследното 26-то място сред страните от ЕС, въпреки че постоянно подобрява своя резултат през годините. Най-висока оценка страната постига в категорията „Интелектуална собственост“, което е положителен знак за бъдещото развитие, защото процесът на заявяване и получаване на защитни документи за обектите на интелектуална собственост отнема време и очакваните положителни резултати от новите технологии ще се проявяват постепенно. От гледна точка на дигитализацията страната показва слаби резултати. Категориите „Дигитализация“ и „Използване на информационни технологии“ са сред най-

²⁴ Александров А. (2019). Йозеф Шумпетер и учениците му за бизнес цикъла. *Economics and Law*. Vol: 1, Issue 1.

слабо оценените, което е показателно и за ниската позиция на България в класацията, както и за слабото ѝ технологично развитие.

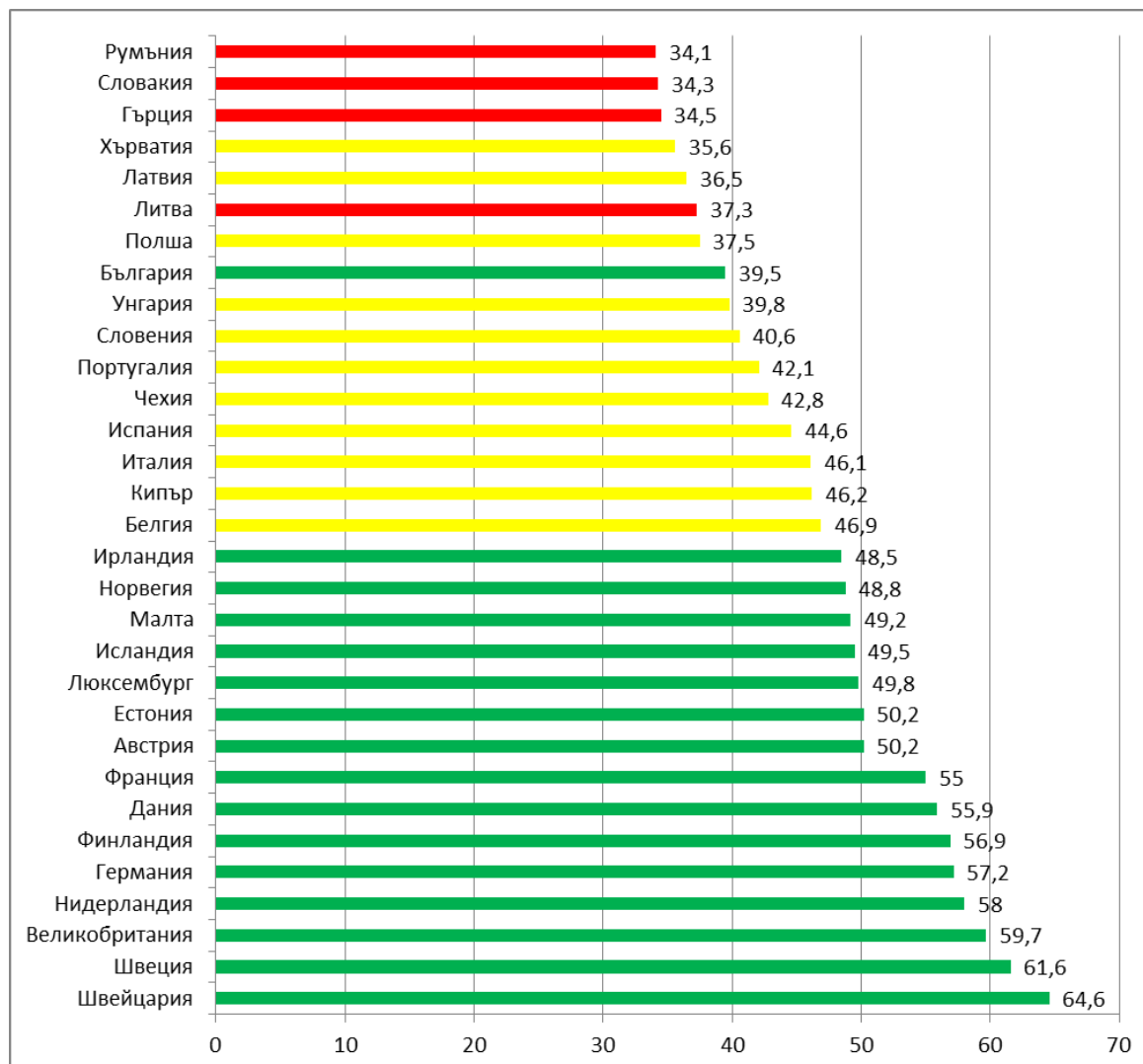
Фигура 1. Европейски иновационен индекс за 2022 г.



Източник: Създадено от автора по данни от European Innovation Scoreboard 2022.

Според Глобалният иновационен индекс, издаван от Световната организация по интелектуална собственост, България се намира на 35то място в света, от класирани 132 страни. Страната е оценена най-високо в категориите „Творчески резултати“ и „Резултати от знания и технологии“. Отново категориите, засягащи интелектуалната собственост, са най-добре оценените показатели за България, докато оценките за процеса на дигитализация на икономиката на страната, включваща отделни подкатегории в индекса, е по-колеблива и по-ниска. Все пак България е сред положително оценените страни спрямо дохода на глава от населението.

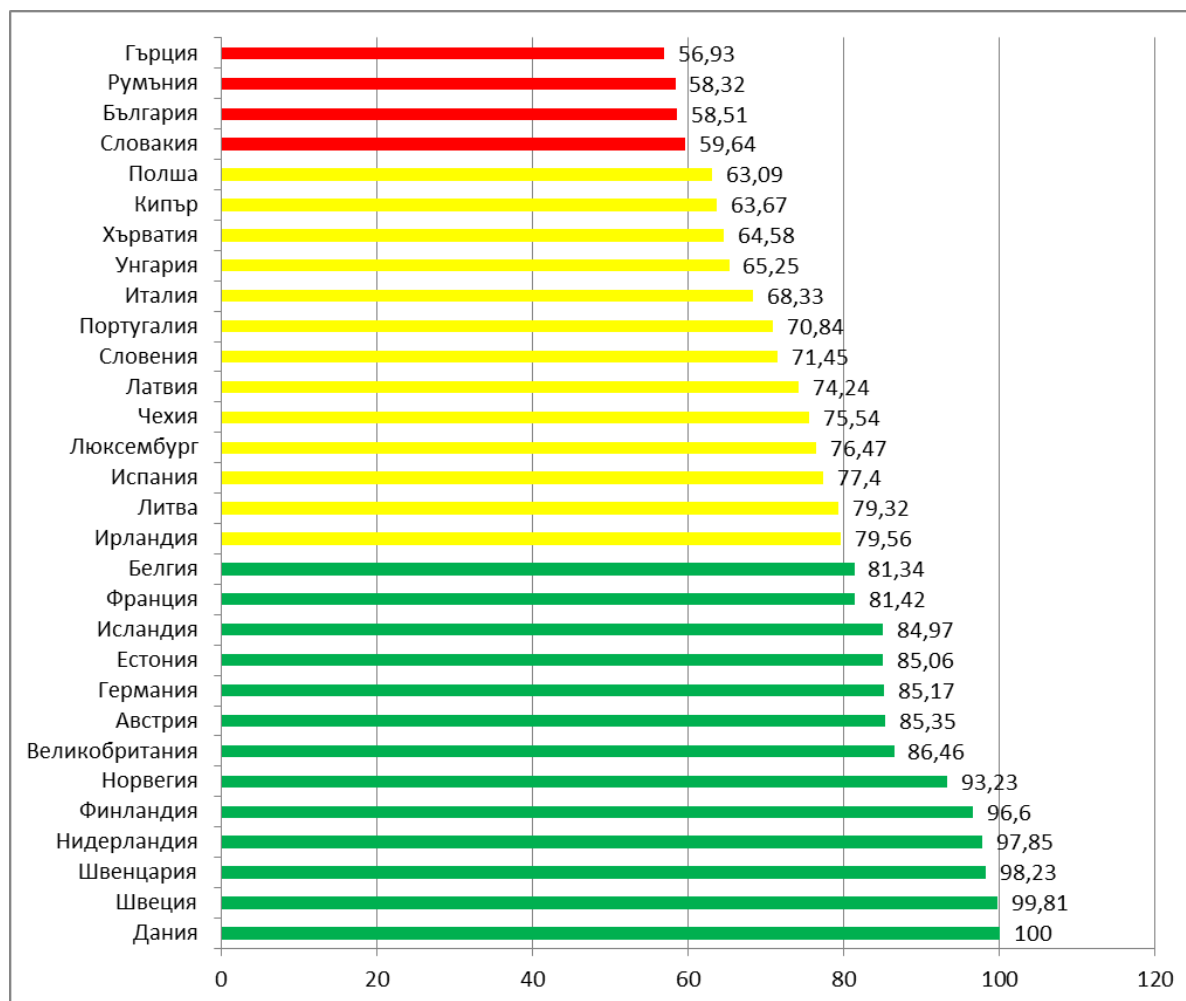
Фигура 2. Глобален иновационен индекс за 2022 г. (Само европейски страни)



Източник: Създадено от автора по данни от Global Innovation Index 2022.

България е класирана на 48-а позиция от 63 страни, в Световната класация за дигитална конкурентоспособност. Това може да се приеме за не толкова лош резултат с оглед на това, че страните, които не са включени в класацията, биха били с дори още по-лоши резултати. Въпреки това, позицията на България отново е показателна за ниското равнище на технологичния сектор в националната икономика и като цяло за нейната дигитализация.

Фигура 3. Световна класация на дигиталната конкурентоспособност за 2022 г. (Само европейски страни).



Източник: Създадено от автора по данни от IMD World Digital Competitiveness Ranking.

Въпреки дребните разминавания, които се дължат основно на някоя разлики в показателите, които се изследват при различните класификации, безспорно водещите страни по иновационна активност в ЕС са същите и на глобално равнище, като също така са водещи и по дигитална конкурентоспособност.

При сравняване на резултатите от класациите с броят на издадените патенти за периода 2012 – 2022 г. от Европейското патентно ведомство отново се забелязва същата тенденция – най-добре класираните страни да са и с най-голям брой издадени патенти за периода. При отчитането на броят на издадените патенти се открояват и разликите в размерите на икономиките, като страните с най-голям брой издадени патенти са най-големите европейски икономики. Въпреки това при отчитането на иновационното равнище

и дигиталната конкурентоспособност на отделните национални икономики, размерът на БВП няма особено въздействие.

Таблица 1. Брой издадени патенти от ЕПВ за периода 2012-2022 г.

Германия	1 880 260
Франция	703 646
Великобритания	473 361
Швейцария	456 488
Нидерландия	319 171
Италия	270 133
Швеция	266 022
Испания	151 904
Австрия	140 960
Финландия	128 916
Белгия	125 019
Дания	112 245
Полша	71 468
Ирландия	65 752
Норвегия	60 359
Люксембург	38 005
Чехия	36 552
Румъния	14 780
Португалия	13 978
Унгария	13 931
Гърция	12 131
Словакия	8 863
Словения	8 315
България	6 649
Малта	6 064
Кипър	5 868
Естония	3 290
Исландия	3 179
Хърватия	2 905
Литва	2 719
Латвия	2 580

Източник: Създадено от автора по данни от <https://worldwide.espacenet.com/>

Очевидно е, че дигитализацията сама по себе си не е икономическа панацея, тъй като в условията на неразработена иновационна сфера, остарели производствени технологии, износени машини и оборудване, недостиг на STEM кадри, тя е слабо перспективна и може да се сведе най-общо до замяна на едни работни места с други в сектора на услугите. Но все пак е пределно ясно, че дигитализацията е бъдещето и постепенно всяка национална икономика се трансформира, за да посрещне новите реалности.

Въпреки че редица статии²⁵ доказват липсата на революционност в новите технологии от всяка област, както и дългосрочна негативна тенденция в броя на патентните заявки в световен мащаб, в съвременната икономика, основана на знанието, интелектуалната собственост заема все по-голям дял от стойността на някои от най-влиятелните, големи и малки компании. Това е причината мениджърите вече да не може да пренебрегва интелектуалната собственост и нейното икономическо значение. Ролята на интелектуалната собственост за ръст на иновациите и съответно икономически растеж и преди ерата на дигитализацията беше съществена. Фактор за това са водещите по икономическо развитие страни в света като САЩ, Германия, Япония, Южна Корея и др., които в огромна степен разчитат на обектите на интелектуална собственост, за да заемат лидерската си позиция. В днешният дигитализиран свят тази роля е нарастнала още повече. Най-богатите и развити икономики и компании в света са точно тези, които разчитат в най-голяма степен на интелектуалната собственост.²⁶ Точно тези икономики и компании са и водещите по иновационна активност в света, особено в условията на дигитализация на икономиките. Това подчертава важността на интелектуалната собственост като фактор за иновационната активност и благосъстояние на националните икономики.

References:

1. Александров А. (2019). Йозеф Шумпетер и учениците му за бизнес цикъла. *Economics and Law*. Vol: 1, Issue 1.
2. Александров А. (2022). Въздействие на основни икономически показатели върху патентната активност. *Интелектуална собственост и бизнес*, 2022, бр. 2
3. Александров А. (2022). Роля на патентите за икономически растеж на микро и макроравнище. *Икономически и социални алтернативи*, бр. 3, стр. 43-59.
4. Ahudja A. (2023). Science is losing its ability to disrupt. *Financial Times*.
5. <https://www.investor.bg/a/516-politika/367775-naukata-stava-vse-po-malko-revolyutsionna>
6. Park, M., Leahey, E. & Funk, R.J. (2023). Papers and patents are becoming less disruptive over time. *Nature* 613, 138–144.
7. Schumpeter, J. (1939). *Business cycles. A Theoretical, Historical and Statistical Analysis of the Capitalist Process*. New York. McGraw-Hill Book Company.
8. Vishnevsky V. et al. (2021). Digitalization of the economy: How to improve the country's competitiveness. Institute of Industrial Economics of the NAS of Ukraine. *Kyiv AcademPeriodika*.

²⁵ Ahudja A. (2023). Science is losing its ability to disrupt. *Financial Times*.; Park, M., Leahey, E. & Funk, R.J. Papers and patents are becoming less disruptive over time. *Nature* 613, 138–144 (2023).; <https://www.investor.bg/a/516-politika/367775-naukata-stava-vse-po-malko-revolyutsionna>

²⁶ Александров А. (2022). Роля на патентите за икономически растеж на микро и макроравнище. *Икономически и социални алтернативи*, бр. 3, стр. 43-59; Александров А. (2022). Въздействие на основни икономически показатели върху патентната активност. *Интелектуална собственост и бизнес*, 2022, бр. 2



УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

**ИНСТИТУТ ПО ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И ТЕХНОЛОГИЧЕН ТРАНСФЕР
„ПРОФ. Д-Р БОРИСЛАВ БОРИСОВ”**

**INSTITUTE OF INTELLECTUAL PROPERTY AND TECHNOLOGY TRANSFER
“PROF. DR. BORISLAV BORISOV”**

**МЕЖДУНАРОДЕН НАУЧЕН ФОРУМ „ ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И
БИЗНЕС – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И РЕШЕНИЯ “**

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC FORUM „INTELLECTUAL PROPERTY AND
BUSINESS – CHALLENGES AND SOLUTIONS”**

**АВТОРЕКЛАМАТА НА ТЕЛЕВИЗИОННИ ПРОДУКТИ КАТО ОБЕКТ НА
ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ В УСЛОВИЯТА НА ДИГИТАЛНА
ТРАНСФОРМАЦИЯ**

**SELF-PROMOTION OF TELEVISION PRODUCTS AS INTELLECTUAL PROPERTY
OBJECTS**

CHIEF ASSIST. PROF. DIMITRINA PAPAGALSKA, UNWE

АБСТРАКТ

Обектът на изследване в настоящия доклад е авторекламата на телевизионните продукти. Предмет на доклада е мястото, което авторекламата заема в телевизионната индустрия и в системата на интелектуалната собственост. Авторската теза е, че мястото на авторекламата в тях може да бъде определено в зависимост от: вида на телевизионния продукт, който се промотира чрез нея; вида на телевизионния оператор; избраните канали за разпространение; избраните за целите на промоцията изразни средства. Специално внимание ще бъде обърнато на носителите на права на интелектуална собственост върху авторекламата и спецификите при нейното използване.

ABSTRACT

The object of research in this report is the self-promotion of television products. The subject of the report is the place that self-promotion occupies in the television industry and in the intellectual property system. The author's thesis is that the place of self-promotion can be determined depending on different factors such as: the type of television product that is promoted through it; the type of television broadcaster; the chosen distribution channels; the means of expression chosen for the purposes of the promotion. Special attention will be paid to the intellectual property rights holders on the self-promotions and the specifics of its use.

КЛЮЧОВИ ДУМИ: телевизионна индустрия, автореклама, интелектуална собственост

JEL CLASSIFICATION: O34, L82

Контакт с автора: d.papagalska@unwe.bg, 028195603

ДОКЛАД

Развитието на дигиталните технологии оказва своето влияние и върху творческите индустрии – както по отношение на създаването на продукти в нея, така и по отношение на тяхното последващо разпространение до крайните потребители. В настоящия доклад ще бъде изследвана спецификата на един от продуктите на телевизионната индустрия – авторекламата, като обект на интелектуална собственост, и неговото управление в условията на дигитална трансформация. За целта ще бъде представено мястото на авторекламата от една страна в телевизионната индустрия, а от друга – в системата на интелектуалната собственост. Основната теза на автора се отнася до мястото на авторекламата в:

- телевизионната индустрия - то може да бъде определено в зависимост от вида на телевизионния продукт, който се промотира чрез нея, както и според други специфики като вида на телевизионния оператор (обществен или частен) и избраните канали за разпространение.
- системата на интелектуалната собственост – мястото може да бъде определено в зависимост от избраните за целите на промоцията изразни средства.

Методологията на изследването е интердисциплинарна, следва се линията от общото към частното. Използвани са системният, структурният и аналитичен метод.

В резултат на изследването се очаква да се позиционира авторекламата на телевизионните продукти като отделен творчески продукт на телевизионната индустрия, който може да бъде закрилян като самостоятелен обект на интелектуална собственост и управляван като такъв в условията на дигитална трансформация.

Дигиталната трансформация и ролята ѝ в телевизионната индустрия

Ролята на дигиталната трансформация в телевизионната индустрия може да бъде идентифицирана в няколко направления.

Първото от тях е по отношение на **достъпа на домакинствата в България до интернет**. През последните 6 години се отчита значителен ръст в броя на домакинствата, които имат достъп до интернет. По данни от Националния статистически институт (НСИ) от 2017 г., когато такъв достъп са имали едва 67,3% от домакинствата, до 2022 г. е налице ръст на този процент с 20% - достъп до интернет вече имат 87,3% от тях. Данните в таблица 1 показват, че за същия период достъпът на домакинствата в градовете е нараснал от 72,5% до 88,8%, а този на домакинствата в селата – от едва 50,7% до 82,4%.

Статистическите данни по видове домакинства показват още, че 87,2% от домакинствата с деца са имали достъп до интернет още през 2017 г., а през 2022 г. едва 4% са домакинствата с деца, които все още нямат такъв достъп.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	(Проценти)					
Общо	67.3	72.1	75.1	78.9	83.5	87.3
По статистически райони						
Северозападен	57.8	65.2	70.8	66.2	73.5	83.1
Северен централен	67.8	68.5	73.2	74.8	82.7	85.6
Североизточен	68.7	73.9	74.0	77.7	85.2	85.4
Югоизточен	62.1	70.0	74.7	77.2	81.7	84.9
Югозападен	70.5	75.3	77.8	85.9	86.2	90.5
Южен централен	70.4	73.7	75.3	79.2	85.5	88.6
По местоживееене						
В градовете	72.5	76.3	79.7	83.8	87.4	88.8
В селата	50.7	59.0	60.0	63.4	71.5	82.4
По видове домакинства						
Домакинства без деца	62.0	66.4	70.0	75.5	80.0	84.4
Домакинства с деца	87.2	89.5	90.5	96.1	96.7	96.0

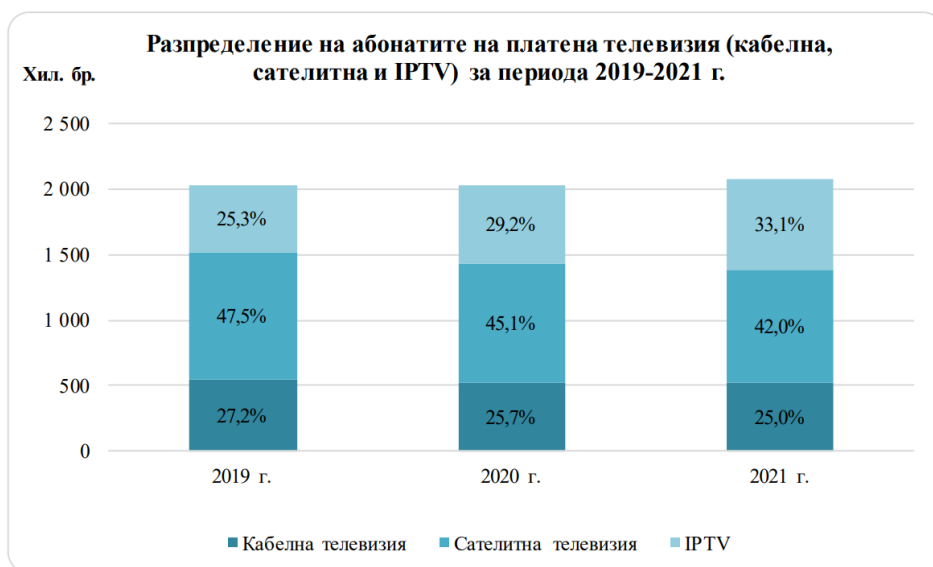
Табл. 1. Достъп на домакинствата до интернет²⁷

С увеличаващия се достъп на домакинствата до интернет, нараства и **инвестиционният интерес на телевизионните оператори към предоставяне на т.нар. IPTV (Internet Protocol Television)** – процес на разпространение на телевизионни програми чрез интернет, сред предимствата на който са множество функционалности, които дават възможност на потребителите да потребяват телевизионно съдържание по т.нар. нелинеен способ – например чрез видео по заявка, стрийминг услуги, платформи за споделяне на видеоклипове.²⁸ През периода 2019-2021 г. на телевизионния пазар навлизат нови 14 оператора, предоставящи IPTV, с което общият им брой към 31.12.2021 г. става 59 от общо 127 телевизионни оператора.

²⁷ По данни от НСИ

²⁸ За повече информация виж Папагалска, Д. Интелектуална собственост в телевизионната индустрия, ИК-УНСС, 2022, стр. 160-170

Достъпът до интернет, който домакинствата имат; значителният брой на телевизионните оператори, предоставящи IPTV – малко над 46% от всички телевизионни оператори; и предимствата в потребителското преживяване при нелинейните функционалности, до които IPTV дава достъп, логично водят и до **ръст на абонатите на този тип телевизионна услуга.**



Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 1: Разпределение на абонатите на платена телевизия за периода 2019-2021²⁹

През 2021 г. абонатите на платена IPTV са 33,1% от общия брой абонати на кабелна, сателитна и IPTV – отбелязва се ръст със 7,8% спрямо дела на IPTV абонатите за 2019 г. На фиг. 1 може да се проследи, че ръстът в тези абонати е за сметка на спад в абонатите на кабелна и сателитна телевизия.

Дигиталната трансформация води до още един характерен през последните години процес за телевизионната индустрия в България – **обединяване на организации от различни етапи от създаването и разпространението на телевизионните продукти.** Така например, през 2021 г. Българската телекомуникационна компания (БТК) придобива два регионални телевизионни доставчика - „Цифрова Кабелна Телевизия“ ЕООД и „Нет 1“ ЕООД, осигурявайки си по този начин достъп до техните абонати на регионално ниво и възможност да им предоставя портфолиото си от услуги, в т.ч. телевизионни. През 2016 г. Нова Броудкастинг Груп закупува киноразпространителната компания „BS Films“ и я ребрандира на „Лента“ – така навлиза на пазара за дистрибуция на филми в България. Освен това Нова Броудкастинг Груп притежава радио програми, списания, вестници и сайтове, всеки от които е своеобразен канал за разпространение на информация, в т.ч. на такава за телевизионни продукти и в някои случаи – на самите телевизионни продукти. Така например чрез платформите за споделяне на видеоклипове могат да бъдат разпространявани епизоди на телевизионни предавания и сериали). В радио програмите

²⁹ Данните са от Годишен доклад на Комисия за регулиране на съобщенията (КРС) за 2021 г., стр. 49

или в списанията могат да бъдат разпространявани автореклами на телевизионни сериали, предавания и програми. БТВ Медиа Груп също, освен телевизионни програми, притежава радиопрограми и сайтове. Сред резултатите от този вид обединения, от значение за телевизионната индустрия могат да бъдат отбелязани: развитие на каналите за разпространение на различните видове творчески продукти; достъп до по-широка аудитория; предоставяне на по-гъвкава от към функционалности телевизионна услуга и т.н.

Авторекламата на телевизионни продукти и мястото ѝ в системата на интелектуална собственост

Без съмнение телевизионните продукти са телевизионната програма, телевизионното предаване и телевизионния сериал. Често необхваната от изследванията в областта остава тяхната автореклама (наричана още „самопромоция“), която има ключова роля в насочването на потребителския интерес към останалите телевизионни продукти. Законът за радиото и телевизията (ЗРТ) дефинира самопромоцията като „форма на рекламиране, при която доставчикът на медийни услуги рекламира своите собствени стоки, услуги или програми“.³⁰ Ключов момент в тази дефиниция е елементът за собствеността. Той предполага, че за да отговаря на това изискване, програмата или нейният компонент (предаване или сериал), които ще бъдат самопромотирани, трябва да бъдат собствена (вътрешна) продукция на съответния телевизионен оператор. Това означава, че в категорията „самопромоции“ не влизат например рекламите на компоненти в програмата – като филми и сериали, които не са продуцирани от телевизионния оператор, но за които той е придобил съответните права за разпространение.

От значение за позиционирането на авторекламата в телевизионната индустрия е и вида на телевизионния оператор – дали той е частен или обществен. В тази връзка Законът за радиото и телевизията прави важно разграничение между рекламните спотове и тези за телевизионен пазар от една страна, и самопромоцията – от друга, по отношение на ограниченията в рекламното време на операторите.

Така например, при частните телевизионни оператори делът на рекламните спотове и телевизионния пазар в интервала между 6:00 и 18:00 ч. не може да надхвърля 20% от този интервал. Между 18:00 и 00:00 ч. делът им също не може да превишава 20%.

При обществения телевизионен оператор – Българската национална телевизия (БНТ), ограниченията по отношение на общото времетраене на рекламната за всяка отделна програма на оператора са 15 минути на денонощие и 4 минути на час. Допълнително ЗРТ пояснява, че до 1/3 от общия обем на рекламното време за денонощието може да се използва в часовия пояс от 19:00 до 22:00 ч.³¹ По-стриктните ограничения за обема на рекламно време при обществения телевизионен оператор се дължат на получаваната от БНТ субсидия от държавния бюджет. Съответно частните телевизионни оператори имат възможност за по-продължително рекламно време поради по-високата им степен на зависимост от приходи от продажбата му.

Чл. 89, ал. 2 от ЗРТ предоставя изчерпателен списък на изключенията от тези ограничения, едно от които са именно: „самопромоция и съобщения, направени от

³⁰ § 1, т. 25 от ДР на Закон за радиото и телевизията

³¹ Чл. 90 от ЗРТ

оператора за неговите собствени програми, предавания и допълнителни продукти, свързани с тези предавания, както и за предавания и медийни услуги на свързани с него лица, предоставящи медийни услуги“.³² Т.е. авторекламата на телевизионните продукти, която е обект на изследване в настоящия доклад, не попада в горните ограничения, което позволява на телевизионните оператори (частни или обществен) да отделят разрешените минути за реклама и телепазарен прозорец на рекламодатели, от които да генерират приходи, а извън тези ограничения – да позиционират в програмите си и автореклами на собствените си програми и нейни елементи (също собствени).

По своята същност авторекламата на телевизионен продукт представлява съобщение за такъв, което може да бъде представено в различни форми – аудио-визуално произведение, аудио произведение, фотографско произведение или дори – произведение на изобразителното изкуство. Всяка една от тези форми, може да бъде закриляна като обект на художествена собственост.

Така например, аудио-визуалната автореклама може да бъде тийзър трейлърът, трейлър или промо на телевизионно предаване, сериал или програма. Формата, в която е изразена, предполага тя да може да бъде закриляна като разновидност на аудио-визуално произведение, а нейни правноносителите да бъдат и тези върху самата продукция/програма. Така, ако вземем примера с автореклама на телевизионен сериал, правноносителите върху нея биха били режисьорът, сценаристът, операторът, художник-постановчикът, авторът на музиката (ако тя е била специално създадена за продукцията), продуцентът и артистите-изпълнители. Обичайно продуцентът в договорните отношения с всички останали правноносителите, още при встъпването на етапа създаване на продукцията, е уредил в договорните отношения с тях, че придобива правата за използване не само на сериала, но и на различните форми на неговата съпътстваща и последваща реклама.

Що се отнася до аудио реклама на телевизионна продукция, правноносителите върху нея биха били същите като тези върху самата продукция. И тук, както и при аудио-визуалната форма на автореклама може да се наблюдава още един специфичен участник – гласът зад кадър, който също е носител на права на интелектуална собственост, но по подобие на останалите участници, е отстъпил правата за използване на авторекламата с негово участие на продуцента на продукцията.

Когато авторекламата е под формата на фотографско произведение или произведение на изобразителното изкуство, права на интелектуална собственост върху този вид автореклама биха имали фотографът и/или графичният дизайнер и продуцентът.

Разнообразието от форми на авторекламите на телевизионни продукти е предопределено в голяма степен от дигиталната трансформация и настъпилите в тази връзка промени в предпочитаните канали и начини за потребяване на телевизионни продукти от една страна, и обединенията на организации – от друга. Колкото повече канали за разпространение на продуктите си притежава една телевизионна организация, толкова по-голям е достъпът ѝ до различни потребителски групи – на видеоклипове, сайтове, радио програми. Не случайно организациите, които притежават толкова разнородни платформи за съдържание, се наричат „медийни групи“ – именно поради възможността да предоставят различно по вид медийно съдържание чрез съответните канали за това.

³² Чл. 89 от ЗРТ.

Управление на авторекламата на телевизионните продукти в условията на дигитална трансформация

Когато един телевизионен оператор е и част от медийна група, е логично да се възползва от потенциала на различните медийни канали на тази група, за да насочва вниманието на различни категории потребители до различните творчески продукти, които създава.

Така например, в платформата за споделяне на видеоклипове – Vbox7, част от медийната група на Нова Броудкастинг Груп, може да бъде видяна автореклама на различни телевизионни предавания, продуцирани от същата. В допълнение, освен да ги рекламира във Vbox7, тази платформа се явява и способ за разпространение на вече излъчени/предадени епизоди от същите телевизионни предавания.

Освен в дигитални платформи, автореклама на телевизионни продукции и програми на телевизионния оператор можем да потребяваме също така в информационни или специализирани сайтове; вестници и списания (на хартиен или електронен носител); радио програми, които също са част от съответната медийна група. По този начин може да се използва потенциала на медийната група, като за целта е необходимо форматът на авторекламата да бъде съобразен със спецификите на съответните съпътстващи канали за разпространението ѝ (извън този на телевизионния ефир).

Независимо от избора/ите канал/и за разпространение на авторекламите, от съществено значение е зачитането на правата на интелектуална собственост на рекламираната продукция/програма и/или на самата автореклама. ЗАПСП значително улеснява продуцентите на аудио-визуални произведения, каквито са телевизионните предавания и сериали, като изрично регламентира правото на продуцента на тези произведения да използва части от тях или отделни кадри в обем, оправдан от рекламата им, без да е необходимо да иска, респективно и да получи, съгласието на авторите и без да им заплаща възнаграждение.³³ Предвид това, дори и да не е уредил в отделните договори с правноносителите това свое право, то е негово по закон. В случай че желае да използва тези части или кадри за други цели обаче, тогава продуцентът непременно трябва да има писмено разрешение от авторите и да им заплати възнаграждение.

В случаите, в които авторекламата е във формат на аудио реклама или фотографско произведение, е важно да се има предвид възможната поява на нови правноносители – фотограф, графичен дизайнер, глас зад кадър и т.н., с които продуцентът трябва да уреди правата за използване на авторекламата в избраните от него канали за това в договорните си отношения с всеки от тях. Неуредването на тези отношения навреме и пропускането в договорите с тях на съществен канал за разпространение на авторекламата, могат да доведат до неизползване на потенциала на медийната група или до необходимост от допълнително договаряне и заплащане на допълнително възнаграждение.

³³ Чл. 67 от ЗАПСП.

Заклучение

Дигиталната трансформация безспорно се оказва ключов фактор както за развитието на технологиите за разпространение и потребление на телевизионни продукти, така и по отношение на използването на възможностите, които други медии, сред които радио и издателската, и съпътстващите ги дигитални платформи, предоставят за тяхното самопромотиране. Многообразието от канали за разпространение на автореклами на телевизионните продукти предполага създаването на авторекламите във формат, който е съобразен със спецификите на съответните канали. При различните формати е възможна появата на допълнителни титуляри на интелектуална собственост, които не са участвали в създаването на телевизионния продукт, без значение от което обаче продуцентът следва да уреди правата за използване на авторекламата в избраните канали за разпространение и с тях.

Използвани източници

1. Годишен доклад на Комисия за регулиране на съобщенията за 2021 г.
2. Закон за авторското право и сродните му права, Обн. ДВ. бр.56 от 29 Юни 1993г.
3. Закон за радиото и телевизията, Обн. ДВ. бр.138 от 24 Ноември 1998г.
4. Папагалска, Д., Интелектуална собственост в телевизионната индустрия, ИК-УНСС, 2022
5. <https://www.nsi.bg/bg>



УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

**ИНСТИТУТ ПО ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И ТЕХНОЛОГИЧЕН ТРАНСФЕР
„ПРОФ. Д-Р БОРИСЛАВ БОРИСОВ”**

**INSTITUTE OF INTELLECTUAL PROPERTY AND TECHNOLOGY TRANSFER
“PROF. DR. BORISLAV BORISOV”**

**МЕЖДУНАРОДЕН НАУЧЕН ФОРУМ „ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И
БИЗНЕС – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И РЕШЕНИЯ “**

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC FORUM „INTELLECTUAL PROPERTY AND
BUSINESS – CHALLENGES AND SOLUTIONS”**

**ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ ЗА ЕЛЕКТРОННИТЕ КНИГИ В ДИГИТАЛНА
СРЕДА – ЕВРОПЕЙСКА И НАЦИОНАЛНА РЕГУЛАЦИЯ**

**INTELLECTUAL PROPERTY FOR E-BOOKS IN THE DIGITAL ENVIRONMENT –
EUROPEAN AND NATIONAL REGULATION**

ASSIST. PROF. DR. POLINA STOYANOVA, UNWE

Абстракт

Целта на настоящия доклад е да анализира националната и европейската регулация на интелектуалната собственост за електронната книга. Тезата на автора е, че съвременната авторскоправна закрила възниква в резултат на развитието на печатната технология и следва логиката на възпроизвеждане и разпространение на печатните книги. Актуалните дигитални технологии изискват нова система за регламентиране на интелектуалната собственост за електронната книга в дигитална среда. В резултат от дигиталната трансформация на издателския бизнес и новите възможности за публикуване и дистрибуция на съдържание в дигитална среда, интелектуалната собственост за електронната книга се различава от регламентацията за традиционната печатна книга. Методологията на изследването се основава на анализ на европейската и националната регулация за електронната книга. В заключение авторът извежда предизвикателства пред интелектуалната собственост за електронната книга по отношение на

съдържанието, дигиталните платформи и създаването на нови устройства за четене на електронни книги.

Abstract

The purpose of this report is to analyze national and European intellectual property regulations for e-books. The author's thesis is that modern copyright protection arose due to the development of printing technology and follows the logic of the reproduction and distribution of printed books. Current digital technologies require a new system for regulating intellectual property for e-books in a digital environment. As a result of the digital transformation of the publishing business and the new possibilities for publishing and distributing content in a digital environment, the intellectual property for the e-book differs from the regulation for the traditional printed book. The research methodology is based on analyzing European and national e-book regulations. In conclusion, the author outlines intellectual property challenges for the e-book regarding content, digital platforms, and the creation of new e-book reading devices.

КЛЮЧОВИ ДУМИ:

електронни книги, интелектуална собственост

e-books, intellectual property

JEL: O33, O34, O35

Контакт с автора: pstoyanova@unwe.bg, 00359889919307

ДОКЛАД

Увод

Широко разпространено е мнението, че електронната книга е просто цифров формат на традиционната печатна книга в дигитална среда. И че тя никога няма да замени печатната книга, която човекът е свикнал да държи в ръцете си и да разлиства, докато чете. Подобно твърдение игнорира актуалната дигитална трансформация на издателския бизнес и изменящите се форми и характеристики на електронната книга. Макар все още с значително по-малък пазарен дял от печатната книга, електронната книга е поле за прилагане на новите дигитални технологии и иновации в публикуването и дистрибуцията на съдържание в дигитална среда в условията на дигитална икономика. Тези нови възможности изискват актуално осмисляне за регулацията на интелектуалната собственост на електронната книга.

Обект на настоящия доклад са електронните книги, а предмет на изследването е европейската и националната регулация на интелектуалната собственост за електронните книги в дигитална среда. Авторската теза е, че в дигитална среда електронната книга е с променена същност и функционалност в сравнение с традиционната печатна книга. Дигиталната среда и дигиталните технологии създават нови възможности за електронната книга с различна идентификация на обекти и субекти на интелектуална собственост от печатната книга. Логиката за авторскоправната закрила в Закона за авторското право и

сродните му права е построена на печатната технология. Възможностите на новите технологии и иновациите изискват регулация, която да дефинира променената същност на електронната книга в дигитална среда. Темата на настоящото изследване – националната и европейска регулация на интелектуалната собственост на електронната книга в дигитална среда, е актуална в контекста на приложението на дигиталните технологии в издателския бизнес и не е изследвана до момента. Не са обект на изследване електронните книги извън дигиталната среда. Очакваните резултати са: очертаване на основните характеристики на интелектуалната собственост за електронната книга в дигитална среда и променящата се функционалност в резултат от развитието на дигиталните технологии. Методологията на изследването се основава на анализ на Закона за авторското право и сродните му права и Европейския акт за достъпност (Директива (ЕС) 2019/882).

Традиционната печатна книга и електронната книга

С изобретяването на технологията на печатната преса от Йоханес Гутенберг около 1439 г.³⁴ коренно се променя идеята за авторството, ролята на посредниците на текста (печатари, книжари, издатели), реализират се в нови измерения възпроизвеждането и разпространението на произведенията.

Традиционната печатна книга във формата на кодекс, е съвременник на първия международен акт в областта на художествената собственост – Бернската конвенция за закрила на литературни и художествени произведения (1886 г.), който определя книгата като „продукт от литературната, научната и художествената област“ (чл. 2). Създадената печатна индустрия, регламентирана с авторскоправната закрила, се превръща в мощна световна индустрия с ключово значение за образованието, науката и културата.

Няколко века след първото прилагане на технологията на Гутенберг, дигиталните технологии все повече променят функционалността и характеристиките на книгата и издателския бизнес. Кризите в последните години, предизвикани от COVID-19 и международната обстановка, все повече влияят на покачването на цените и затруднените доставки на хартия и други суровини в печатния процес. Ето защо ЕС все по-активно налага дигитализацията и дигиталната среда като предпочитана среда за дистрибуция на творческо и културно съдържание и прилагане на най-актуалните иновации, като: големи данни, изкуствен интелект, блокчейн инфраструктури, виртуална и добавена реалност.

Електронната книга се определя като „текстово-, звуково-базирана или базирана на изображения публикация произведена на, публикувана чрез дигитална форма, или четима на компютри или други дигитални устройства. Електронните книги се представят визуално или звуково, както при аудиокнигата, при която пресъздава текста на страницата в звукова среда – предшественик и ограничен пример за потенциала на електронното публикуване. Елементите, различни от текст, се считат от някои за подобрения, включително мултимедия (звук, изображения, филм/видео/анимация, графики). Според други, точно тези характеристики определят същността на електронната книга³⁵.

³⁴ Твърди се, че печатната технология е изобретена 400 години по-рано в Китай, но в науката е прието, че Гутенберг е първият изобретател на печатната технология.

³⁵ Suarez, M. and Woudhuysen, H. *The Book: A Global History*. Oxford University Press, 2013, p. 271.

Развитието на дигиталните технологии прави възможно широкото приложение на функционалността на електронната книга по начини, които са немислими за традиционната печатна книга и които налагат нови решения в системата на авторскоправната закрила.

Глобалният проблем с липсата на достъп до знания и информация за хората с невъзможност да четат печатни материали поради увреждания, провокира Световната организация за интелектуална собственост да инициира подписването на Маракешкия договор за улесняване на достъпа до публикувани произведения за слепи хора, лица с нарушено зрение или с други увреждания, които не позволяват четенето на печатни материали (2013 г.). С него се направиха промени в националните закони за прилагане на особени разпоредби, касаещи авторскоправната закрила на произведения, които се трансформират в четивни формати за хора със зрителни увреждания. В повечето случаи самите хора с увреждания конвертират книги в електронни формати, които са достъпни с технологии за машинно четене на съдържанието. Тези достъпни електронни копия се разпространяват между хората със зрителни нарушения и техните организации. СОИС инициира създаването на Консорциум за достъпни книги (Accessible Book Consortium), в който членуват всички заинтересовани страни – организации на хора с увреждания, издателства, библиотеки, експерти, с идеята да се промотира сред издателите създаването на електронни книги в достъпен формат и да ги обучава в създаването на родени достъпни книги (“born accessible books”). Идеята е да се създаде цялостна култура на достъпността в издателския бизнес, а електронните книги да се създават в унифициран формат и стандарти за създаване и на машинно четими илюстрации и графики, както и на метаданни. Така, освен повишаване на качеството на творческия продукт - електронната книга, се елиминира нуждата от нейното конвертиране впоследствие и се създават стандарти за съвместимост с технологичните иновации в дигитална среда.

Национална регулация

Законът за авторското право и сродните му права, приет през 1993 г., се базира на логиката на създаването и разпространението на печатната книга. Освен съдържанието на книгата, произведението на „литературата, изкуството и науката, което е резултат на творческа дейност и е изразено по какъвто и да е начин и в каквато и да е обективна форма (чл. 3)“, обект на авторскоправната закрила е и графичното оформление на печатно издание (чл. 3, чл. 1, т. 9.).

Анализът на ЗАПСП показва, че понятието „книга“ и неговите форми се използва в следните случаи:

- *Книга*. Понятието в закона се появява с особените разпоредби (2018 г.), прилагачи Маракешкия договор на СОИС. Книгата е дефинирана като „произведение, създадено в писмена форма, което е било разгласено и произведено в съответствие с този закон по какъвто и да е начин и под каквато и да е форма“ (чл. 26а, ал. 2, т. 1). По-нататък става ясно, че се има предвид традиционната печатна книга с пояснението „не е в състояние да държи книга“. (чл. 26а, ал. 3, т.4).

- *Издание*. В смисъла на реализиран договорен тираж на отпечатана книга (чл. 47).

- *Печатно издание*. Графичното оформление на печатното издание като обект на авторскоправна закрила (чл. 3, ал. 1, т. 9).

- *Електронна книга*. Използва се формулировката „адаптирана електронна книга“ (чл. 26б, ал. 2) в особените разпоредби по Маракешкия договор на СОИС (2018 г.).

- *Аудиокнига* – „звукзапис на съдържанието на писмено произведение“ (чл. 26б, ал. 2). Особени разпоредби по Маракешкия договор на СОИС (2018 г.).

- *Достъпен формат* – „адаптирана електронна книга“ (чл. 26б, ал. 2). „Достъпен формат е Брайлов шрифт, едър шрифт, адаптирана електронна книга, звукзапис на съдържанието на писмено произведение (аудиокнига), радиопредаване и други подобни.“ (чл. 26б, ал. 2) в особените разпоредби по Маракешкия договор на СОИС (2018 г.).

Анализът на ЗАПСП показва, че книгата се разбира като печатно издание, особено видно в разпоредбите за издателския договор и тиражи. Следва се логиката на печатната технология, която няма как да бъде приложена по аналог за електронните книги.

Според автора на настоящия доклад, идентифицирането на интелектуалната собственост за електронната книга води до следните права и субекти:

- *Авторски права*. Автори – на текста, звук, изображения, дизайн, аудио-визуални произведения, филми, мултимедия, компютърни програми, бази данни.

- *Сродни права*. Артист-изпълнители, продуценти.

- *Особени права (sui generis)*. Производители на бази данни.

ЗАПСП следва да отговаря на актуалната функционалност на електронната книга за публикуване и разпространение в дигитална среда на съдържание с текстови, звукови, мултимедийни, графични и др. елементи.

Европейски акт за достъпност (Директива (ЕС) 2019/882)

Европейският акт за достъпност регламентира достъпността на стоки и услуги в ЕС. Директивата ще се прилага от 2025 г. и в духа на усилията на СОИС прави задължително предлагането на достъпни електронни книги на европейския пазар. Но извън задължителния обхват попадат микропредприятията, каквито са значителна част от българските издателства.

Директивата дефинира електронната книга като услуга, а не като стока, каквато е печатната книга: „*електронна книга и специализиран софтуер*“ означава услуга, състояща се в предоставянето на цифрови файлове, които пренасят електронна версия на книга, достъпът до която е възможен и която може да бъде преглеждана, четена и използвана, както и софтуерът, включително услугите, базирани на мобилни устройства, включително мобилни приложения, предназначен за достъпа, преглеждането, четенето и използването на тези цифрови файлове“ (Директива (ЕС) 2019/882).

Дефинирането на електронната книга като услуга води и до разлики в отношенията с потребителя и достъпът до съдържанието. От особено значение за публикуването, дистрибуцията и пазарната реализация на електронната книга са следните авторскоправни аспекти:

- Лицензирането на съдържанието в дигитална среда;

- Управлението на дигиталните права (DRM);
- Creative Commons лицензиите;

Изводи

Анализът на регулацията за интелектуалната собственост за електронната книга в дигитална среда показва предизвикателствата пред издателския бизнес от развитието на дигиталните технологии. Нужен е нов модел за интелектуалната собственост за електронната книга в Закона за авторското право и сродните му права, който да следва логиката на дигиталното публикуване и дистрибуция на съдържанието. Към момента основният двигател на промени в регулацията на интелектуалната собственост е създаването на условия за достъпност на електронните книги за хора със зрителни увреждания. Въвеждането на унифициран формат за електронните книги и метаданни има широко приложение както за прилагане на новите дигитални технологии, така и за дигитализацията на културното наследство.

Предизвикателствата пред интелектуалната собственост за електронните книги в дигитална среда и в резултат от развитието на дигиталните технологии, могат да бъдат обобщени в три аспекта:

1. Ролята на дигиталните технологии в създаването на *съдържанието на електронните книги*. Напр. ролята на изкуствения интелект в създаването на съдържание;
2. Ролята на дигиталните технологии в създаването на *дигитални платформи* за електронни книги. Напр. облачни технологии, блокчейн инфраструктури, големи данни;
3. Ролята на дигиталните технологии в създаването на *нови устройства* за четене на електронни книги. Напр. закрила чрез патенти и промишлени дизайни.

Използвана литература:

1. Accessible Books Consortium (ABC), available from: <https://www.accessiblebooksconsortium.org/en/web/abc/portal/index>
2. Suarez, M. and Woudhuysen, H. The Book: A Global History. Oxford University Press, 2013.
3. Бернската конвенция за закрила на литературни и художествени произведения, 1886 г.
4. Директива (ЕС) 2019/882 на Европейския парламент и на Съвета от 17 април 2019 година за изискванията за достъпност на продукти и услуги.
5. Закон за авторското право и сродните му права, обн. ДВ, бр. 56 от 29 юни 1993 г.
6. Маракешки договор за улесняване на достъпа до публикувани произведения за слепи хора, лица с нарушено зрение или с други увреждания, които не позволяват четенето на печатни материали (в сила от 30 септември 2016 г.).



УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

**ИНСТИТУТ ПО ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И ТЕХНОЛОГИЧЕН ТРАНСФЕР
„ПРОФ. Д-Р БОРИСЛАВ БОРИСОВ”**

**INSTITUTE OF INTELLECTUAL PROPERTY AND TECHNOLOGY TRANSFER
“PROF. DR. BORISLAV BORISOV”**

**МЕЖДУНАРОДЕН НАУЧЕН ФОРУМ „ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И
БИЗНЕС – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И РЕШЕНИЯ “**

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC FORUM „INTELLECTUAL PROPERTY AND
BUSINESS – CHALLENGES AND SOLUTIONS”**

**ДИГИТАЛИЗАЦИЯ НА СЧЕТОВОДНОТО ОТЧИТАНЕ НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА
СОБСТВЕНОСТ – ПРОБЛЕМИ И РЕШЕНИЯ**

**ДОЦ. Д-Р СТАНИСЛАВА ПАНЧЕВА, НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ, РЕПУБЛИКА
БЪЛГАРИЯ**

**DIGITALIZATION OF INTELLECTUAL PROPERTY ACCOUNTING – PROBLEMS AND
SOLUTIONS**

**ASSOC. PROF. STANISLAVA PANCHEVA PHD, NEW BULGARIAN UNIVERSITY,
REPUBLIC OF BULGARIA,**

АБСТРАКТ

Обект на изследване в научната разработка е интелектуалната собственост, а предмет е дигитализацията на нейното счетоводно отчитане. Целта е да се разкрие същността и особеностите на счетоводното третиране на интелектуалната собственост в нефинансовите предприятия с оглед да се открият актуални проблеми и да се предложат адекватни за тях решения. Авторската теза е, че съществуват нерешени въпроси по отношение на дигитализирането на счетоводното отчитане на интелектуалната собственост, както и възможности за тяхното ефективно решаване.

При изследване на проблемите се проучват становища на специалисти в областта на счетоводството, в т.ч. и на неговата дигитална трансформация като В. Божков, В. Лазарова и др.

ABSTRACT

The object of research in scientific development is intellectual property, and the subject is the digitization of its accounting reporting. The aim is to reveal the essence and peculiarities of the accounting treatment of intellectual property in non-financial enterprises with a view to highlighting current problems and proposing adequate solutions for them. The author's thesis is that there are unresolved issues regarding the digitization of intellectual property accounting, as well as opportunities for their effective resolution.

When examining the problems, the opinions of specialists in the field of accounting are studied, including and of its digital transformation such as V. Bozhkov, V. Lazarova and others.

Ключови думи: счетоводство, дигитализация, интелектуална собственост.

Keywords: accounting, digitization, intellectual property

JEL класификация M41,

Контакт с автора: stgeorgieva@nbu.bg, 00359887657001

ДОКЛАД

Увод

Дигиталната трансформация в бизнеса е сравнително нов процес, чиято поява и развитие се основават на различни предпоставки, в т.ч.: утвърждаване на бизнес интелигентността и автоматизиране на обработката на големи масиви от данни; усъвършенстване на средствата за дигитализиране на традиционните информационни потоци, мобилните приложения, изкуствения интелект, добавената и виртуалната реалност; поява и развитие на blockchain технологиите и облачните технологии; промяна във визията на социалните медии. Този интензивен процес на промени не подминава и счетоводството. При него част от традиционните счетоводни операции се заменят с автоматизирани такива – обстоятелство, рефлектиращо пряко върху документирането и счетоводното третиране на отчетните обекти, вкл. и на интелектуалната собственост. Ето защо в научното изследване се застъпва тезата, че дигитализацията на счетоводното отчитане на интелектуалната собственост е динамична и дискусийна материя, чието

проучване и анализиране е от изключителна значимост за съвременната теория и практика.

Актуалността на темата се потвърждава и от обстоятелството, че в процеса на дигитализация и цифровизация на счетоводното отчитане на интелектуалната собственост се появяват множество нови, неизследвани области. Открояват се също нерешени въпроси, за чието уреждане се изразяват противоречиви становища в специализираната литература и в практиката. Това затруднява не само счетоводната работа и нейното организиране, но и правното и регулиране. Затова за обект на настоящата научна разработка се определя интелектуалната собственост, а за предмет нейното счетоводно отчитане през призмата на процеса на дигитализация на отчетността. Целта е с помощта на методите на научно изследване анализ, синтез, индукция, дедукция и наблюдение да се изследва счетоводното третиране на интелектуалната собственост в дигитална среда и на тази основа да се изведат актуални проблеми, паралелно с аргументирани решения за тях.

1. Интелектуалната собственост през фокуса на счетоводството

Терминът „интелект“ (на латински: intellectus – познание, разбиране) се използва за изразяване на „мислените способности на човека“ и се отъждествява с „ум, разум, разсъдък.“³⁶ Това показва, че водеща при него е способността на човека да разсъждава, анализира и синтезира информация, респ. да мисли, възприема, осъзнава и използва различни по своя характер данни. Същевременно с думата „собственост“, включена в понятието интелектуална собственост, се обозначават творения, за които човек претендира, че са негова собственост.³⁷ Тя изразява „имущество, с което някой може свободно да разполага, което напълно принадлежи някому; притежание“.³⁸ Ето защо може да се обобщи, че интелектуалната собственост е творение на човешкия ум и интелект, респ. интелектуално творение, върху което определен по законов ред собственик получава монопол.³⁹

³⁶ Български тълковен речник. Трето издание. (1973) София: Наука и изкуство, с. 320.

³⁷ Интелектуална собственост (2022), с. 1. Налична в: <https://bvandko.com/intelektualna-sobstvenost/>, последно посетен на 20.03.2023 г.

³⁸ Цит. Български тълковен речник, с. 948.

³⁹ Krugman, P. (2015) The Conscience of a Liberal, p. 1. Available in: https://archive.nytimes.com/krugman.blogs.nytimes.com/2015/03/11/tpp-at-the-nabe/?_r=0, last visited on 20.03.2023 g.

Монополът върху интелектуалната собственост се свързва с придобиването на конкретни права. Те гарантират на притежателя на този вид собственост защита на интересите му и контрол над някакъв пазар. Или монополът е пълно отсъствие на конкуренция на конкретен пазар, на който само един собственик предлага продукт без аналог.

От гледна точка на сферата на приложение интелектуалната собственост може да се разграничи в две области:

- индустриална собственост (търговски марки, авторско право, патенти, правата върху промишлен дизайн, а в някои юрисдикции и търговски тайни); и
- художествена собственост (художествени произведения, включително музика и литература, открития, изобретения, думи, фрази, символи и дизайни).

Анализът на двете обособени области показва, че между тях има общи черти: обекта им е творение на човешкия ум и интелект; неговото притежание дава конкретни права; тези права са законово регламентирани; те гарантират на притежателя им контрол над определен пазар (монопол). Същевременно между тях се установява и различие по отношение на приложното поле (индустриалната собственост се реализира основно в индустрията, а художествената собственост в духовната сфера на човека, в неговия живот и дейност, а също и в областта на културата и науката). Ето защо може да се определи, че въпреки наличието на известно сходство индустриалната и художествената собственост не се препокриват.

Задълбочавайки изследването по отношение на същността на интелектуалната собственост в счетоводен аспект се установява още, че същата е част от дълготрайните (нетекущите) нематериални активи на предприятието.⁴⁰ Нейна особеност е, че съставляващите я активи могат да се използват по едно и също време, но на различни места и от различни ползватели, без това да накърнява правата на техните създатели.⁴¹ Наред с това правната им закрила е времево ограничена (за авторското право правната закрила е 70 години след смъртта на автора, за сродните права – 50 години, за патента - 20 години, за дизайна - 4 години), а техният срок на използване е дълъг (над 1 година).

⁴⁰ Финансово счетоводство. (2009) //В. Божков, Р. Симеонова, Д. Крумова, Цв. Цветков. В. Търново: Абагар, с. 28.

⁴¹ Интелектуална собственост (2022), с. 1. Налична в: <http://www.inter-view.info/2012/02/intelektualna-sobstvenost.html>, последно посетен на 20.03.2023 г.

И още дълготрайните нематериални активи, част от които е и интелектуалната собственост, нямат физическа субстанция – обстоятелство, което ги отличава от дълготрайните материални активи. Те са под формата на правно защитени идеи, представляващи резултат от човешка творческа дейност, които са намерили обективен израз в реалността чрез обективизирането им в материален носител. За тяхното признаване с цел последващо отчитане законодателят предвижда наличието на съответствие с набор от критерии: да имат стойност над определения в Закона за корпоративното подоходно облагане препоръчителен праг (700 лв.) или друга сума, посочена в счетоводната политика на предприятието; да имат ограничен полезен живот; при използването им по време на полезния живот да пренасят стойността си на части в разходите за дейността; в следствие на използването им в дейността на предприятието да носят икономически изгоди; получаваните от използването им икономически изгоди да могат да се оценят надеждно.⁴² Необходимо е също надеждното им оценяване (първоначално и последващо) по историческа цена или друга стойност, посочена в приложимите счетоводни стандарти.⁴³ Едва тогава се допуска тяхното счетоводно отчитане по модел, постановен в счетоводните стандарти.⁴⁴

2. Предимства и недостатъци на дигитализираното счетоводно отчитане на интелектуалната собственост

В съвременните условия счетоводното отразяване на интелектуалната собственост все по-често се реализира в дигитална среда. Проучвания в специализираната литература и в практиката сочат, че голяма част от бизнес процесите в счетоводната дейност вече са автоматизирани: „счетоводяване на стопанските операции, издаване на фактури, извеждане на справки, водене на стоково-материални запаси и дълготрайни активи; създаване на ДДС дневници и всички елементи на годишните финансови отчети; начисляване на заплати и осигуровки; анализ на сделките на предприятието в паричен измерител; оформяне на електронни архиви; създаване на Декларации по образци,

⁴² Закон за корпоративно подоходно облагане, чл. 51. //Държавен вестник, бр.105, 2006, посл. изм. бр.104, 2022. Наличен в: <https://lex.bg/laws/ldoc/2135540562>, последно посетен на 20.03.2023 г.; НСС 38 Нематериални активи, с. 394, 396. Наличен в: [file:///C:/Users/DELLU/Downloads/DDS-20-2004-NSS-ANNEX2%20\(6\).pdf](file:///C:/Users/DELLU/Downloads/DDS-20-2004-NSS-ANNEX2%20(6).pdf), последно посетен на 20.03.2023 г.; МСС 38 Нематериални активи, с. 2 - 4. Наличен в: <https://audit-bg.com/wp-content/uploads/dokumenti/MSS38.pdf>, последно посетен на 20.03.2023 г.

⁴³ Закон за счетоводството, чл.13. //Държавен вестник, 95, 2015, посл. изм. 19, 2021. Наличен в: <https://lex.bg/bg/laws/ldoc/2136697598>, последно посетен на 20.03.2023 г.

⁴⁴ Цит. НСС 38 Нематериални активи, с. 394 - 404. Наличен в: [file:///C:/Users/DELLU/Downloads/DDS-20-2004-NSS-ANNEX2%20\(6\).pdf](file:///C:/Users/DELLU/Downloads/DDS-20-2004-NSS-ANNEX2%20(6).pdf); Цит. МСС 38 Нематериални активи, с. 1 - 27. Наличен в: <https://audit-bg.com/wp-content/uploads/dokumenti/MSS38.pdf>, последно посетен на 20.03.2023 г.

Удостоверения за пенсиониране, годишен отчет към НСИ; експорт на болнични към НОИ и пр.⁴⁵ От тях не правят изключение и тези, касаещи интелектуалната собственост и нейното документиране и счетоводно отчитане. Разбира това има своите положителните и отрицателните страни, които могат да се обобщят в две направления:⁴⁶

- *Предимства на дигитализираното счетоводно отчитане на интелектуалната собственост:* подпомага бързото изготвяне на справки и приключването на сметки; създава условия за изготвянето на навременни счетоводни отчети и лесен достъп до данните в тях; повишава възможностите за осъществяване на контрол върху счетоводната дейност и съпътстващата я документация; минимизира вероятността за допускането на грешки; свежда до минимум техническата счетоводна работа, осигурявайки време на счетоводния персонал за обучение и усъвършенстване на своите дигитални умения; създава условия за изготвянето на пълна и навременна информация за интелектуалната собственост и нейното изменение в резултат на стопанските операции и процеси, настъпващи в предприятието.
- *Недостатъци на дигитализираното счетоводно отчитане на интелектуалната собственост:* води до нарастване на разходите за усъвършенстване на хардуера, с помощта на който се създадат софтуерни програми за дигитализиране на счетоводството; поражда необходимост от обучение на персонала за работа със счетоводен софтуер; налага извършване на разходи за закупуването и актуализирането на счетоводен софтуер и за обучението на счетоводни кадри във връзка с неговото използване; води до съкращаване на персонал, занимаващ се предимно с ръчна обработка на данни; завишава риска от загуба и повреда на данни в следствие на хакерски атаки, вируси, технически повреди и др.; създава условия за повишаване на заболяемостта на счетоводния персонал, водеща до намалена работоспособност и занижена ефективност на човешкия труд, както и до увеличаване на разходите за медицински услуги и лечение; води до поява на технически проблеми, създаващи невъзможност за ползване на счетоводната информация (прекъсване на хранването, вируси, неизпълнени софтуерни

⁴⁵ Лазарова, В. (2020) Дигитализация в счетоводството. София: Авангард, с. 61.

⁴⁶ Digitizing accounting – seven steps to paper-free bliss. (2022), p. 1. Available in: https://easy--software-com.translate.google/en/newsroom/digitizing-accounting-seven-steps-to-paper-free-bliss/?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=bg&_x_tr_hl=bg&_x_tr_pto=sc, last visited on 20.03.2023 g.

задачи и др.); поражда риск от заблуждаване на потребителите на данни в резултат на неправилно счетоводно отразена информация.

3. Проблеми при дигитализираното счетоводно отчитане на интелектуалната собственост и възможности за тяхното решаване

Дигитализираното счетоводно отчитане на интелектуалната собственост в нефинансовите предприятия се съпътства от редица проблеми. Като по-значими от тях се определят следните:

Първо. Наличие на технически трудности при автоматизиране на счетоводното отчитане на интелектуалната собственост. То се дължи най-вече на спецификата на процеса, касаещ избора, инсталирането и използването на счетоводен софтуер и работата с дигитални технологии. Тук определящо значение имат нивото на подготовка на счетоводните кадри за работа в дигитална среда, степента на автоматизиране на отчетния процес в предприятието, възможностите на счетоводните програми и свързания с тях софтуер, използването на облачните технологии и мобилните интерактивни приложения в счетоводството, както и ефективността на поддръжката на дигиталните технологии.

Второ. Дигитализиране на счетоводното отчитане на интелектуалната собственост чрез минимално финансово обезпечаване. Това може да се постигне когато се използват резерви в две насоки:

- употреба на мобилни интерактивни приложения при предоставяне на данни на конкретни потребители в реално време при минимален разход на време и средства; и
- въвеждане на облачни технологии в счетоводството с оглед постигане на висока капиталова ефективност (вместо разходи за сървъри, мрежи, съпътстващ софтуер – операционни системи и приложен софтуер, предприятието може да плаща само наем за облачно-базирана счетоводна система) при минимален разход на консумативи и електроенергия и при намалени дългосрочни ангажименти.

Трето. Адекватно обучение на счетоводния персонал за работа в дигитална среда. То предполага да се развият у счетоводните кадри, наред с чисто счетоводните умения, и т.нар. „меки“ умения, лидерство и други качества, свързани с емоционалната интелигентност. Причината е, че с автоматизирането на транзакционната и рутинната

счетоводна работа счетоводителите все повече се възприемат като лидери и лица, вземащи решения.

Четвърто. Завишен риск при създаване и съхраняване на счетоводната информация в дигитална среда. Той се дължи преобладаващо на честите кибератаки към финансово-счетоводните отдели, от които кибертерористите присвояват чужди самоличности, лични данни, информация за кредитни карти и др., както и на разпространението на опасни за счетоводните данни вируси. Затова е важно информацията в тези отдели да бъде максимално защитена. Това може да стане като се ограничи достъпа до данните в тях и се въведе защита с различно ниво на подsigуряване (пароли и др.). Целесъобразно е също да се организират периодични обучения на счетоводния персонал за разпознаване на потенциално опасни имейли и за реакция при кибератаки.

Пето. Ефективен контрол върху счетоводната информация и нейното създаване в дигитална среда. Той обхваща както текущите рутинни счетоводни операции, така и входящите и изходящите електронни документи, вкл. тяхното валидиране. Негова цел е да предотврати допускането на грешки, а при допуснати такива да подпомогне своевременното им откриване и отстраняване.

Изводи и обобщения:

- ✓ Интелектуалната собственост е правно защитен дълготраен нематериален актив, представляващ резултат от интелектуален човешки труд, при чието признаване, оценяване и отчитане се съблюдават изисквания, постановени в Закона за счетоводството и приложимите счетоводни стандарти.
- ✓ Голяма част от бизнес процесите, вкл. и тези, свързани с интелектуалната собственост и нейното документиране и счетоводно отчитане вече са автоматизирани и тава има своите положителни и отрицателни страни.
- ✓ Като значими проблеми при дигитализираното счетоводно отчитане на интелектуалната собственост се открояват: наличието на технически трудности, касаещи избора, инсталирането и използването на счетоводен софтуер и работата с дигитални технологии; необходимостта от финансово обезпечаване на дигитализацията и цифровизацията на отчетността; нуждата от адекватно обучение на персонала за работа в дигитална среда; наличието на завишен риск при създаването и съхраняването на счетоводната информация и необходимостта от ефективен текущ последващ контрол на процеса.

Използвана литература:

1. Български тълковен речник. Трето издание. (1973) София: Наука и изкуство.

2. Закон за корпоративно подоходно облагане. //Държавен вестник, бр.105, 2006, посл. изм. бр.104, 2022. Наличен в: <https://lex.bg/laws/ldoc/2135540562>, последно посетен на 20.03.2023 г.;
3. Закон за счетоводството. //Държавен вестник, 95, 2015, посл. изм. 19, 2021. Наличен в: <https://lex.bg/bg/laws/ldoc/2136697598>, последно посетен на 20.03.2023 г.;
4. Интелектуална собственост. (2012) Налична в: <http://www.interview.info/2012/02/intelektualna-sobstvenost.html>, последно посетен на 20.03.2023 г.
5. Интелектуална собственост. (2022) Налична в: <https://bvandko.com/intelektualna-sobstvenost/>, последно посетен на 20.03.2023 г.
6. Лазарова, В. (2020) Дигитализация в счетоводството. София: Авангард.
7. МСС 38 Нематериални активи. Наличен в: <https://audit-bg.com/wp-content/uploads/dokumenti/MSS38.pdf>, последно посетен на 20.03.2023 г.
8. НСС 38 Нематериални активи. Наличен в: [file:///C:/Users/DELLU/Downloads/DDS-20-2004-NSS-ANNEX2%20\(6\).pdf](file:///C:/Users/DELLU/Downloads/DDS-20-2004-NSS-ANNEX2%20(6).pdf), последно посетен на 20.03.2023 г.
9. Финансово счетоводство. (2009) //В. Божков, Р. Симеонова, Д. Крумова, Цв. Цветков. В. Търново: Абагар.

10. Digitizing accounting – seven steps to paper-free bliss. (2022), p. 1. Available in: https://easy-software-com.translate.goog/en/newsroom/digitizing-accounting-seven-steps-to-paper-free-bliss/?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=bg&_x_tr_hl=bg&_x_tr_pto=sc, last visited on 20.03.2023 g.
11. Krugman, P. (2015) The Conscience of a Liberal. Available in: https://archive.nytimes.com/krugman.blogs.nytimes.com/2015/03/11/tpp-at-the-nabe/?_r=0, last visited on 20.03.2023 g.



УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

**ИНСТИТУТ ПО ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И ТЕХНОЛОГИЧЕН ТРАНСФЕР
„ПРОФ. Д-Р БОРИСЛАВ БОРИСОВ”**

**INSTITUTE OF INTELLECTUAL PROPERTY AND TECHNOLOGY TRANSFER
“PROF. DR. BORISLAV BORISOV”**

**МЕЖДУНАРОДЕН НАУЧЕН ФОРУМ „ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И
БИЗНЕС – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И РЕШЕНИЯ “**

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC FORUM „INTELLECTUAL PROPERTY AND
BUSINESS – CHALLENGES AND SOLUTIONS”**

**ПРОБЛЕМИ НА ЕТИЧНОТО И НЕЕТИЧНОТО ПОТРЕБИТЕЛСКО ПОВЕДЕНИЕ В
УСЛОВИЯТА НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯ**

**НАДЕЖДА ДИМОВА, НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ, РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ,
ДОЦЕНТ, ДОКТОР**

**PROBLEMS FOR ETHICAL AND UNETHICAL CONSUMER BEHAVIOUR IN THE
CONDITIONS OF DIGITALIZATION**

**NADEZDA DIMOVA, NEW BULGARIAN UNIVERSITY, REPUBLIC OF BULGARIA,
ASSOC.PROF.PHD**

АБСТРАКТ

Целта на доклада е да се открият проблемите на етичното и неетичното потребителско поведение в условията на дигитализация. Методологията на изследването е свързана със сравнителен анализ и проследяване на развитието на различните етапи на етичното и неетичното потребителско поведение в условията на дигитализация. Авторската теза е свързана с обстоятелството, че проблемите на етичното и неетичното потребителско поведение, като цяло, се пренебрегва при

изследването на промените в модела на потребителско поведение, особено в условията на дигитализация.

ABSTRACT

The purpose of the report is to highlight the problems of ethical and unethical consumer behavior in the conditions of digitalization. The research methodology is related to comparative analysis and tracking the development of the various stages of ethical and unethical consumer behavior in the conditions of digitalization. The author's thesis is related to the fact that the problems of ethical and unethical consumer behavior, in general, are neglected in the study of changes in the consumer behavior model, especially in the conditions of digitalization.

Ключови думи: потребителско поведение, етично потребителско поведение, неетично потребителско поведение, дигитализация, маркетинг, етика

Keywords: consumer behavior, ethical consumer behavior, unethical consumer behavior, digitalization, marketing, ethics

JEL класификация M3, M31,

Контакт с автора: n.dimova@nbu.bg, 00359886602237

ДОКЛАД

Предизвикателствата на съвременният икономически свят поставят компаниите и потребителите пред редица избори, които рефлектират върху редица социално - психологически и етични проблеми. Непрекъснатото влияние на цифровите технологии предопределя и реалното благосъстояние на потребителите в различните аспекти - физически и емоционални. Или по-конкретно, в оптималното функциониране и опит на потребителите, социалната свързаност, самочувствието и емпатията са застрашени в дигиталния свят чрез прекомерното потребление на дигитални технологии.

Целта на доклада е да се открият проблемите на етичното и неетичното потребителско поведение в условията на дигитализация. Методологията на изследването е свързана със сравнителен анализ и проследяване на развитието на различните етапи на етичното и неетичното потребителско поведение в условията на дигитализация. Авторската теза е свързана с обстоятелството, че проблемите на етичното и неетичното

потребителско поведение, като цяло, се пренебрегва при изследването на промените в модела на потребителско поведение, особено в условията на дигитализация.

Участниците на пазара считат етичното поведение за незаменим компонент на взаимнозадоволителни обменни отношения (Berry & Seiders, 2008).

Съществуващите изследвания, обаче, разглеждат предимно пазара като едностранна връзка, фокусирана върху етиката на фирмата и поведение ѝ спрямо потребителите (Aggarwal & Larrick, 2012). Или, маркетинговите изследвания предполагат, че компаниите имат единственото правомощие да определят цените и да създават политики за услуги (напр. връщането на стоки) с малък принос от страна на потребителите (Wirtz & McColl-Kennedy, 2010). Съвременните технологии дават възможност на потребителите и по-голяма сила да създадат по-балансирані взаимоотношения. Това понякога предопределя и неетичното поведение на потребителите.

Едно от основните опасения в бизнес етиката е дали пазарната конкуренция, предизвикана от глобализацията ще доведе до по-сенчесто бизнес поведение. (Brass, Butterfield, & Skaggs, 1998 г.; Cho, V., Hung, H., 1985; Stead & Gilbert, 2001; Trevino, Weaver, Gibson, & Toffler, 1999).

Именно дигиталните технологии улесняват комуникационният процес между потребителите и доставчиците, но това допринася и до нови възможности за създаване на неетичен бизнес. (Babakus, Beinstock, & Van Scotter, 2004).

Самите електронни услуги са онлайн интерактивни услуги, предоставяне на клиенти чрез използването на съвременни телекомуникационни, информационни и мултимедийни технологии. (Boyer, Hallowell, & Roth, 2002; Roth & Menor, 2003; Zemke & Connellan, 2000).

За целта на настоящето изследване ще разгледаме именно различните проблеми на етичното и неетичното потребителско поведение в условията на дигитализация.

В специализираната литература, която е свързана с тази проблематика, акцентът в повечето случаи е върху етичните предизвикателства, породени от използването на дигиталните технологии, чрез които се привличат потенциални потребители.

Някои от основните проблеми са свързани с неправилно насочените маркетинг практики, както и злоупотребата с информация за трансакции на клиентите или електронната услуга от страна на доставчиците. (Barclay, et al., 2003; Maury & Kleiner, 2002).

В практически контекст, събраната информация, която е предоставена в Интернет, не винаги отговаря на действителната такава при представянето на продуктите и услугите. Реално в много от случаите събраната информация чрез електронната търговия не се съхранява или не се използва по правилен начин, което в повечето случаи води до нарушаването на поверителността на информацията. Някои потребители просто изтеглят или прехвърлят платени информационни услуги на други такива и реално вторите не заплащат цена или ако заплащат тя е минимална. В действителност, това е нарушение на законите за авторското право и по този начин се нарушава договора между клиентите и доставчиците на електронни услуги.

В специализираната литература, не винаги подробно се описват обменните отношения, особено когато се касае до неетично поведение, което се практикува от доставчиците на електронни услуги и респективно от потребителите.

В съподчиненост на изследваната проблематика, изследователската хипотеза следва да се разглежда от няколко гледни точки. От една страна доставчиците на електронни услуги прилагат неетични средства при сключването на договори с клиентите и не винаги са съпричастни към тях. Заради последователността в поведението си тези компании са склонни да предприемат по-строги мерки, за да предотвратят възможното нарушаване на договори от страна на клиентите, тъй като са практикували неетични маркетинг мерки.

От друга страна, някои доставчици на електронни услуги, които са действали неетично, могат да са много снизходителни при третиране на клиенти, които нарушават договорите. Тази снизходителност е в съответствие с концепцията за етична реципрочност и може да се разглежда като форма на компенсация, предлагана от доставчиците на електронни услуги за компенсиране за тяхното предишно неетично поведение (Fehr & Gächter, 2003)

Повечето компании, които се занимават с електронна търговия са фокусирани върху възможностите за правене на бизнес в Интернет, но не винаги отчитат етичните въпроси спрямо потребителите. Много изследователи дискутират до каква степен се обръща

внимание на бизнес етиката и всички те са категорични, че все още в практиката не се обръща голямо внимание на тази етика. (Maury & Kleiner, 2002; Stead & Gilbert, 2001).

Като цяло, учените са съгласни, че етичните принципи в онлайн и офлайн търговията са принципно същите, но може да имат различни прояви в някои специфични области. (Beltramini, 2003 г.; Maury & Kleiner, 2002) Тези различия включват проблеми на дигиталната поверителност, авторските права и неетичните маркетингови практики в онлайн търговията. (Sarathy & Robertson, 2002; Stead & Gilbert, 2001).

На проблемът с неетичното поведение преди сключването на договор и отношението на доставчиците на електронни услуги все още не се обръща голямо внимание. (Cho, V., Hung, H., Wong, Y., 2009)

След въвеждането на GDPR ситуацията изключително много се промени. Всички бизнес участници трябва да се съобразяват с използването на данните на потребителите.

В заключение, дигитализацията дава право на свободен избор двустранно на компаниите и потребителите да бъдат етични или неетични. Именно конкретните ситуации в бизнеса са тези, които предизвикват всяка от страните да направят своето решение, като следва да имат предвид последиците след това.

При всички случаи обаче, вземането на гъвкави управленски решения от страна на мениджърите в компаниите и най-удовлетворяващите потребителски решения са тези, които ще позволят правилното и целесъобразно приложение на дигиталните технологии в помощ на компаниите и самите потребители и то достигайки до етично поведение, което в повечето случаи е правилното.

Използвана литература:

1. Aggarwal, P., Larrick, R. (2012). When consumers care about being treated fairly: The interaction of relationship norms and fairness norms, *Journal of Consumer Psychology*, Vol.22, Issue 1, p.114-127
2. Babakus, E., Beinstock, C. C., & Van Scotter, J. R. (2004). Linking perceived quality and customer satisfaction to store traffic and revenue growth. *Decision Sciences*, 35(4), 113–737
3. Barclay, J. et al. (2003). Business ethics and the transitional economy: A tale of two modernities. *Journal of Business Ethics*, 46(2), 257–268.
4. Beltramini, R. F. (2003). Application of the unfairness doctrine to marketing communications on the internet. *Journal of Business Ethics*, 42(4), 393–410.

5. Berry, L., Seiders, K. (2008). Serving unfair customers, *Business horizons*, Vol.51, Issue 1, January-February, p.29-37
6. Boyer, K. K., Hallowell, R., & Roth, A. V. (2002). E-services: Operations strategy-A case study and a method for analyzing operational benefits. *Journal of Operations Management*, 20(2), 175–188
7. Brass, D. J., Butterfield, K. D., & Skaggs, B. C. (1998). Relationships and unethical behavior: A social network perspective. *Academy of Management Review*, 23(1), 14–31
8. Cho, V., Hung, H., Wong, Y. (2009). Ethical reciprocity in digitalized transactions: An empirical study of pre- and post-contractual behavior *Computers in Human Behavior*
9. Chonko, L. B., & Hunt, S. D. (1985). Ethics and marketing management: An empirical examination. *Journal of Business Research*, 13, 339–359.
10. Fehr, E., Gächter, S. S. (2003). Fairness and retaliation: The economics of reciprocity. In C. Camerer, G. Lowenstein, M. Rabin, (Eds.), *Advances in behavioral economics*.
11. Maury, M. D., & Kleiner, D. S. (2002). E-commerce, ethical commerce? *Journal of Business Ethics*, 36(1/2), 21–31.
12. Roth, A. V., & Menor, L. J. (2003). Insights into service operations management: A research agenda. *Production and Operations Management*, 12(2), 145–164.
13. Sarathy, R., & Robertson, C. (2002). Strategic and ethical considerations in managing digital privacy. *Journal of Business Ethics*, 46(2)
14. Stead, B. A., & Gilbert, J. (2001). Ethical issues in electronic commerce. *Journal of Business Ethics*, 34(2, 2), 75–85.
15. Trevino, L. K., Weaver, G. R., Gibson, D. G., & Toffler, B. L. (1999). Managing ethics and legal compliance: What works and what hurts. *California Management Review*, 41(2), 131–150.
16. Wirtz, J., McColl-Kennedy, J. (2010). Opportunistic customer claiming during service recovery, *Journal of the Academy of Marketing Science*, Vol.38, p.645-675
17. Zemke, R., & Connellan, T. (2000). *E-service: 24 ways to keep your customers – When the competition is just a click away*. New York, NY: AMACOM.



УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

**ИНСТИТУТ ПО ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И ТЕХНОЛОГИЧЕН ТРАНСФЕР
„ПРОФ. Д-Р БОРИСЛАВ БОРИСОВ”**

**INSTITUTE OF INTELLECTUAL PROPERTY AND TECHNOLOGY TRANSFER
“PROF. DR. BORISLAV BORISOV”**

**МЕЖДУНАРОДЕН НАУЧЕН ФОРУМ „ ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И
БИЗНЕС – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И РЕШЕНИЯ “**

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC FORUM „INTELLECTUAL PROPERTY AND
BUSINESS – CHALLENGES AND SOLUTIONS”**

БАРИЕРИ ПРЕД ИНОВАЦИОННАТА АКТИВНОСТ НА МСП

Д-Р БОЙКО ТАКОВ, УНСС

Абстракт

Малките и средните предприятия (МСП) съставляват 98,7 % в общия брой на предприятията у нас. През 2021 г. броят на заетите в тях е 74,2 % от всички заети в икономиката. Те осигуряват добавена стойност в размер на 66, 5 % от тази на цялата икономика и този дял стабилно нараства. Тяхната иновационна активност в значителна степен определя общото иновационно представяне на страната ни, а следователно и темповете на нейното развитие. Не буди съмнение, че стимулирането на иновациите в МСП е важен механизъм за постигане на конкурентоспособност и стопански успех не само на отделните предприятия, но и на страната ни като цяло.

Предвид на това, целта на тази публикация е да представи обобщените резултати от емпирично изследване на факторите, които възпрепятстват иновационната активността на МСП и се явяват като бариери пред нея. Тези резултати могат да са полезни за правилното насочване на усилията на държавните органи и на мениджърите за стимулиране на развитието на МСП и на иновациите в тях.

Abstract

Small and medium-sized enterprises (SMEs) are 98.7% of all businesses in Bulgaria. In 2021, the number of employed people in SMEs accounted for 74.2% of all employed individuals in the economy. They provide

added value amounting to 66.5% of the total economy, and this share is steadily increasing. Their innovative activity largely determines the overall innovation performance of our country, and thus the pace of its development. There is no doubt that stimulating innovation in SMEs is an important mechanism for achieving competitiveness and economic success not only for individual businesses but also for our country as a whole.

Given this, the aim of this publication is to present the summarized results of an empirical study on the factors that hinder the innovation activity of SMEs and act as barriers to it. These results can be useful for directing the efforts of government agencies and managers towards stimulating the development of SMEs and innovation within them.

Ключови думи: малки и средни предприятия; иновации, активност, бариери, изследване.

JEL 03

Keywords: small and medium-sized enterprises; innovation, activity, barriers, study.

JEL 03.

ДОКЛАД

Увод.

Малките и средните предприятия (МСП) съставляват 98,7 % в общия брой на предприятията у нас. През 2021 г. броят на заетите в тях е 74,2 % от всички заети в икономиката. Те осигуряват добавена стойност в размер на 66, 5 % от тази на цялата икономика и този дял стабилно нараства. Тяхната иновационна активност в значителна степен определя общото иновационно представяне на страната ни, а следователно и темповете на нейното развитие. Не буди съмнение, че стимулирането на иновациите в МСП е важен механизъм за постигане на конкурентоспособност и стопански успех не само на отделните предприятия, но и на страната ни като цяло.

В резултат на нарастващата практическа значимост на иновациите нараства и броят на научните публикации, посветени на тях. Извършват се и емпирични изследвания на иновационната активност на фирмите, включително и на МСП. Ежегодно такива изследвания се финансират от Изпълнителната агенция за насърчаване на малките и средните предприятия (ИАНМСП). Въпреки това, все още редица важни аспекти на иновационната дейност на МСП остават нерешени или не са достатъчно добре разработени. Такива са и проблемите, свързани с основните фактори, възпрепятстващи (бариери) иновационната активност за в МСП у нас.

Интензивната конкуренция в производството на глобално ниво в различните икономически сектори насърчава компаниите да инвестират в изследвания и развойна дейност с цел производството на по-добри продукти.

Цифровите инструменти вече играят ключова роля в иновационния процес и компаниите инвестират сериозно в инструменти за управление на проекти или софтуер за дизайн. Новите инструменти за анализ и управление на данни могат да помогнат за извличане на повече знания за пазарите и клиентите. Създаването на 5G мрежи и инструменти за Интернет на нещата (IoT) също може да помогне за по-добро разбиране на това как клиентите използват продуктите и подобряване на дизайна на продуктите.

По-високите нива на иновации могат също да помогнат на компаниите да устояват по-добре на неочаквани шокове. Например изследване на Joint Research Centre на Европейската комисия показва, че иновативните компании са изпитали спад в производителността само на половината в сравнение с неинновативните такива по време на пандемията от COVID-19.

Разбирането на пазарите и крайния потребител е все по-важно за компаниите, тъй като преминаването към електронната търговия се ускорява, а компаниите имат за цел да подобрят комуникацията с клиентите.

Предвид на това, целта на тази публикация е да представи обобщените резултати от емпирично изследване на факторите, които възпрепятстват иновационната активността на МСП и се явяват като бариери пред нея. Тези резултати могат да са полезни за правилното насочване на усилията на държавните органи и на мениджърите за стимулиране на развитието на МСП и на иновациите в тях.

1. Методическа част.

Изследването е проведено през месец февруари 2023 г. чрез набиране на емпирична информация по анкетен път от избраната извадка български малки и средни предприятия (МСП). За целта бе подготвена специална методика на изследване, обработване и анализиране на данните с използване на статистически методи и специализиран софтуер. Проучването включваше анкетиране на собственици и управители, а когато това бе невъзможно и мениджъри на по-ниско ниво на управление.

Изследването отчете мнението на анкетиранияте за следните фактори, които възпрепятстват иновационната активност на МСП (Велев, М., Атанасова, С., 2013): Прекалено голям икономически риск; Много високи разходи; Липса на подходящи източници за финансиране; Организационни пречки; Липса на квалифициран персонал;

Вътрешна съпротива срещу промените; Липса на информация за съвременните постижения и технологии; Липса на информация за пазарите; Недостатъчна гъвкавост на нормативната база; Липса на потребителски интерес; Силна пазарна конкуренция; Бързи промени на бизнес средата; Недостатъчна подкрепа от държавата.

Основната изследователска хипотези бе: *иновационната дейност на МСП е възпрепятствана от силно действащи финансови фактори.*

Предвидено бе да се извършат сравнения на резултатите с тези от предходно проучване за бариерите пред иновационната активност на МСП (Таков Б. 2021), съответно за 2013 г. и за 2019 г. Затова изследваната извадка отново обхваща 100 микро-, малки и средни предприятия от различни отрасли на производствения сектор. По редица причини не бе възможно да се осъществи пълно съвпадение на проучените предприятия, но разпределението им по размер бе спазено - проучени са 70 микропредприятия, 20 малки и 10 средни предприятия. Това разпределение съответства на установилото се разпределение на МСП в страната, като цяло.

Изследваната извадка от МСП не е представителна за страната, като цяло, но получените резултати са показателни за проблемите пред иновационната им дейност. Те могат да са полезни за насочване на усилията на отговорните държавни органи за подпомагане на развитието на МСП.

В рамките на проучването е използвано определението за иновация (по OECD and Eurostat (2005): Иновация е въвеждане в употреба на нов или значително подобрен продукт (материален продукт или услуга) или процес, нов маркетингов метод, нов организационен метод в бизнеса, организация на дейността или външни взаимоотношения. Изследвани са следните видове иновации: продуктова, процесна маркетингова и организационна иновация.

2. Основни резултати от изследването.

Представените тук резултати са обобщени за цялата съвкупност от проучени МСП. Това се налага поради ограничеността на обема на настоящата разработка. Отначало бе определена иновационната активност на МСП. Констатирано бе, че през 2022 г. относителният дял на МСП, провели иновации, е 35 % от изследваната извадка. Относителният дял на микропредприятията, провели иновации, е най-нисък - 18 предприятия (25.71% от общия им брой). Делът на малките предприятия е – 10 (50 %), а на средните предприятия – 7 (70 %). Получените резултати се различават значително от резултатите от на Националното представително проучване сред МСП на ИАНМСП

(Национално представително проучване ..., 2023 г.), според които процентът на МСП, които са въвели някаква иновация през тази година е над 70. Разликата може би се дължи на различните изследвани извадки от предприятия, но резултат от 70 % МСП, извършили иновации, буди съмнение, имайки предвид, че традиционно България е поставяна в категорията на плахите иноватори и заема непрестижните последни места в ЕС по отношение на иновациите.

Констатирано бе, че в предприятията са преобладавали нововъведенията в сферата на продуктите иновации, следвани от организационните и процесните такива. Това се потвърждава и от изследването на ИАНМСП.

Посочените резултати са свързани с оценката на собствениците/мениджърите, че високото качество на продуктите и услугите им е най-голямото предимство на българските МСП. Това се отбелязва от близо 70 % от предприятията, следвано от наличието на иновативни продукти с близо 38 %. (Национално..., 2023 г.)

В съответствие с основната цел на изследването бяха проучени факторите, които възпрепятстват осъществяването на иновации в МСП. В Таблица 1. са показани осреднените оценки на респондентите, представители на всички изследвани предприятия, за силата на негативно въздействие на факторите, съответно за 2013 и 2019, според резултатите от (Таков Б, 2021 г.) и за 2023 г. в резултат от настоящото изследване.

Таблица 1.

Фактори, възпрепятстващи осъществяването на иновации в МСП

№	Фактори	2013 г.		2019 г.		2023 г.	
		Оценка на негативно влияние (от 1-много слабо до 7-много силно)	Ред по сила на негативно въздействие	Оценка на негативно влияние (от 1-много слабо до 7-много силно)	Ред по сила на негативно въздействие	Оценка на негативно влияние (от 1-много слабо до 7-много силно)	Ред по сила на негативно въздействие
1.	Прекалено голям икономически и риск	4,02	13	4,70	11	3,90	13
2.	Много високи разходи	6,90	2	6,40	4	6,30	3

3.	Недостатъчн и финансови възможност и.	6,95	1	6,90	1	6,80	1
4.	Липса на подходящи източници за финансиран е	6,70	4	6,50	3	6,70	2
5.	Организацио нни пречки	4,64	11	4,50	12	4,30	8
6.	Липса на квалифицир ан персонал	5,20	7	5,65	6	6,10	5
7.	Вътрешна съпротива срещу промените	3,74	14	4,80	9	3,90	12
8.	Липса на информация за съвременни те постижения и технологии	5,14	8	4,00	14	3,80	14
9.	Липса на информация за пазарите	5,10	9	4,75	10	4,20	9
1 0.	Недостатъчн а гъвкавост на нормативнат а база	4,80	10	4,45	13	4,00	11
1 1.	Липса на потребителс ки интерес	5,32	6	4,82	8	4,10	10
1 2.	Силна пазарна конкуренция	4,40	12	5,2	7	5,50	6
1 3.	Бързи промени на бизнес средата	6,2	5	5,82	5	4,40	7
14.	Недостатъчна подкрепа от държавата.	6,74	3	6,55	2	6,40	4
Средно ниво на негативно		5,42	-	5,36	-	5,029	

Въздействие на средата						
-------------------------------	--	--	--	--	--	--

Посочените в таблицата резултати показват, че средата на функциониране има силно негативно въздействие върху иновационната активност на МСП. Това е валидно и за трите сравнявани години, но с очертаваща се положителна тенденция – през 2023 г. то е намалшло с 7,21% спрямо 2013 г. и с 6,18 % спрямо 2019 г. По преценка на анкетираните най-силно е негативното въздействие на недостатъчните финансови възможности на предприятията. На водещи места по сила на възпиращо действие върху иновационната активност са също и факторите, свързани с разходите за иновации и с липсата на подходящи източници за финансиране. Явно недостигът на средства е основна пречка пред иновациите в МСП. Според респондентите липсата на достатъчна подкрепа на МСП от държавата също силно е възпрепятствала иновациите в предприятията. На последно място по значимост е поставен фактора „Липса на информация за съвременните постижения и технологии”.

С тези резултати се потвърждава изследователската хипотеза, че иновационната дейност на МСП е възпрепятствана от силно действащи финансови фактори. Тези резултати се потвърждават и от проучването на ИАНМСП (Национално..., 2023 г.). Според него малко над 40 % от МСП посочват липсата на средства за въвеждане на иновации като основен проблем пред конкурентоспособността им.

Заключение.

Иновационна активност на МСП в значителна степен определя общото иновационно представяне на страната ни и темповете на нейното развитие. Предвид на това в публикацията е направена оценка на основните фактори, възпрепятстващи активността на българските МСП за осъществяване на иновации.

Получените резултати показаха, че иновационната активност на българските МСП среща редица бариери. Основните от тях са свързани с финансови проблеми, но и с цялостното негативно въздействие на средата на функциониране. Това е сигнал, че МСП се нуждаят от държавна подкрепа.

Тук трябва да се отбележи, че МСП ще могат да ползват сериозни ресурси по няколко програми, управлявани от Министерство на иновациите и растежа, като: „Конкурентоспособност и иновации в предприятията“ и „Програма за икономическа

трансформация“, „Програма Научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация“, „Национален Иновационен Фонд“ и др.

Разработеното в тази публикация би могло да е основа за по нататъшна дискусия по поставените проблеми и да е полезно за правилното насочване на усилията на държавните органи и на мениджърите за стимулиране на развитието на МСП и на тяхната иновационна дейност.

Използвана литература

1. Велев, М., Атанасова, С., 2013. Технологичен трансфер в индустриалното предприятие, Софттрейд, София;
2. Велева С., Цветанова А., Иновация на бизнес модели, изд. Софттрейд, София, ISBN 978-954-334-230-3, С. 2020;
3. „Изследване и анализ на тема „Състояние на малкия и средния бизнес с България и перспективи за развитието му“, София Май, 2020
4. KANTAR - Национално представително проучване сред малките и средните предприятия, 2020;
5. Национално представително проучване сред МСП, Януари 2023 г., Изпълнителната агенция за насърчаване на малките и средните предприятия (ИАНМСП)
6. OECD and Eurostat (2005), Oslo Manual – Proposed Guidelines for Collecting and Interpreting Technological Innovation Data – 3rd Edition, Paris
7. СЪСТОЯНИЕ НА МАЛКИТЕ И СРЕДНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ В БЪЛГАРИЯ, 2022. РАЗВИТИЕ И ТЕНДЕНЦИИ ВЪВ ВРЕМЕНА НА ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА, ИАНМСП, Януари, 2023 г.
8. Таков Б., Баристри пред иновационната активност на МСП, ЛТУ, 2021.
9. Digital Transformation in Economies and Consumers, Euromonitor International, Май 2021



УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

**ИНСТИТУТ ПО ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И ТЕХНОЛОГИЧЕН ТРАНСФЕР
„ПРОФ. Д-Р БОРИСЛАВ БОРИСОВ”**

**INSTITUTE OF INTELLECTUAL PROPERTY AND TECHNOLOGY TRANSFER
“PROF. DR. BORISLAV BORISOV”**

**МЕЖДУНАРОДЕН НАУЧЕН ФОРУМ „ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И
БИЗНЕС – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И РЕШЕНИЯ “**

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC FORUM „INTELLECTUAL PROPERTY AND
BUSINESS – CHALLENGES AND SOLUTIONS”**

Актуални правни положения в Директива (ЕС) 2019/790 на Европейския парламент и на Съвета от 17 април 2019 година относно авторското право и сродните му права в цифровия единен пазар и за изменение на директиви 96/9/ЕО и 2001/29/ЕО

ДОКТОРАНТ КАМЕН ТОДОРОВ⁴⁷, УНСС

Current legal provisions of Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the digital single market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC

DOCTORAL STUDENT KAMEN TODOROV, UNWE

Абстракт

Цел на доклада е изследването на Директива (ЕС) 2019/790 относно авторското право и сродните му права в цифровия единен пазар. Методологията на изследването е комплексна.

⁴⁷ Камен Тодоров е докторант към катедра „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“ към Бизнес факултета на Университета за национално и световно стопанство. Магистър по Право от ПУ „Паисий Хилендарски“. Преподава като хоноруван преподавател по дисциплината „Интелектуална собственост“. kamengtodorov@unwe.bg

Директивата се съпоставя с предходни документи на европейско ниво и се прави аналог с действащото българско законодателство. Авторската теза е: Има надграждане на правната материя в областта на авторското право и сродните му права, което трябва да бъде хармонизирано във вътрешните законодателства на държавите-членки на ЕС. Заключение: България изостава в развитието на законодателство си по отношение на авторското право и сродните му права, а това е преодолимо след прецизиране и приемане на нови текстове.

Abstract

The aim of this report is to study Directive (EU) 2019/790 on copyright and related rights in the Digital Single Market. A complex methodology is applied in this research. The Directive is compared to previous documents that are approved by the European Union and draws analogy with the current Bulgarian legislation. The author's thesis is: Relevant laws of the Member States on copyright and related rights are adapted but their harmonisation at national level is necessary. Conclusion: Bulgaria should improve its legislation on copyright and related rights by reviewing and adopting relevant laws.

Ключови думи

Интелектуална собственост, авторско право и сродни права, Директиви на Европейския парламент и на Съвета, нормативна уредба.

Key words

Intellectual property, copyright and related rights, Directives of the European Parliament and of the Council, legal framework.

ДОКЛАД

Основните цели, които европейският законодател си поставя чрез Директива (ЕС) 2019/790⁴⁸, са по-широкообхватен онлайн достъп до съдържание в ЕС, за да се достигане до нова аудитория, адаптирането на някои изключения към цифровата и трансграничната среда, както и насърчаването на по-справедлив и по-добре структуриран от функционална гледна точка пазар за авторски права.

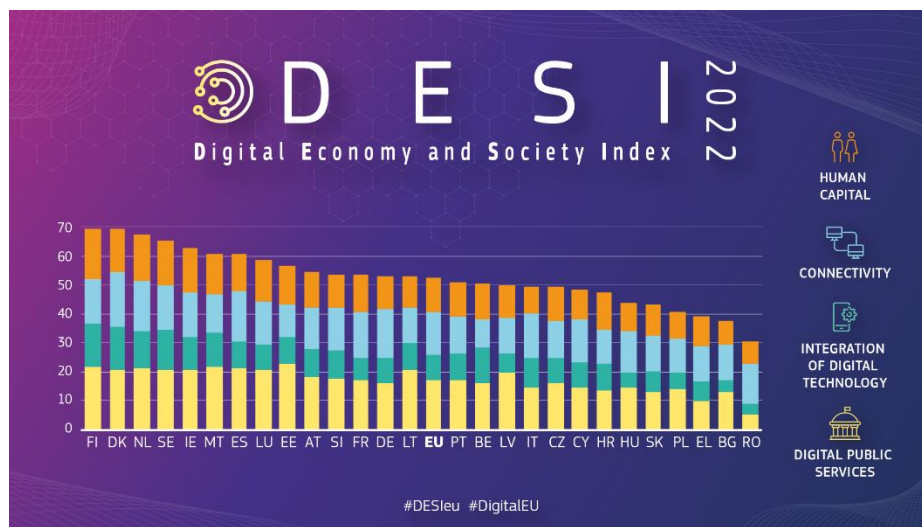
През май 2015 година излиза документът “Стратегия за цифров единен пазар”⁴⁹, с който общността насочва вниманието около тезата „да се намалят различията между националните режими за авторското право и да се даде възможност за по-широк достъп на потребителите в ЕС до произведения онлайн “. Това е ясен сигнал за необходимостта

⁴⁸ Директива 2019/790/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 17 април 2019 година относно авторското право и сродните му права в цифровия единен пазар и за изменение на директиви 96/9/ЕО и 2001/29/ЕО <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex:32019L0790>

⁴⁹ СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ, Стратегия за цифров единен пазар за Европа <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/bg/TXT/?uri=CELEX:52015DC0192>

и решимостта в търсене на по-добра правна рамка по отношение на въпросите, засягащи единния цифров пазар.

Интелектуалната собственост е една от най-бързо и непрестанно развиващите се области в европейското законодателство. Въпросите, които се отнасят до отношенията, част от социално-икономическите взаимовръзки, които интелектуалната собственост урежда, стават все по-актуални с напредването на дигитализацията на общността на ЕС. Музиката, литературата, киното и други отрасли стават все повече зависими от интернет платформите, които модерното време представя, а също така и зависими от потребителите, ориентирани се все по-осезаемо към цифровия пазар. Законодателните промени, свързани с интелектуалната собственост, са от изключителна важност за развитието на икономическите процеси, които се обуславят от все по-бързо трансформиращата се икономика в цифрова. Постигането на уеднаквиена правна уредба в областта на авторското право и сродните му права ще допринесе за по-големи инвестиции в творческите и иновационните дейности. От друга страна, елемент от именно това насърчаване е хармонизираната нормативна уредба на държавите-членки, защото иначе ще има разнопосочни правни решения, които ще бъдат естествена пречка за правната сигурност по отношение на интелектуалната собственост и ще възпрепятстват увеличаването на стоките и услугите в оборота на вътрешния за ЕС пазар. От своя страна пък България е една от страните, които не успяват да поддържат това високо темпо на прогрес в областта, което е видно и от индикаторите, които очертават индекса за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото (DESI)⁵⁰, зададени от ЕК и служещи за отчитането на държавите членки на ЕС по отношение на цифровия им напредък.



Директива (ЕС) 2019/790 е със спорен характер. Публичните дебати, консултациите със заинтересовани страни, както и съдебни дела, които я съпровождат, очертават и необходимостта от множество корекции от първоначалния ѝ вид, за да се достигне до окончателното ѝ утвърждаване на 17 април 2019 г. Въведен е и механизъм за мониторинг, за да може да се добие абсолютна представа върху отражението ѝ по отношение на

⁵⁰ The Digital Economy and Society Index (DESI)
<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi>

проблемите, чието решение търси. Не по-рано от 26 юни 2026 г. трябва да се завърши и представи доклад от страна на ЕК пред ЕП, Съвета и Европейския икономически и социален комитет относно въздействието ѝ. Комисията има задължението да изготви от своя страна и аргументирана оценка за въздействието на специфичния режим на отговорност, предвиден в чл. 17 и приложим към доставчиците на онлайн услуги за споделяне на съдържание, които имат годишен оборот под 10 милиона евро и чиито услуги са били предоставени на публично разположение в ЕС от по-малко от три години, съгласно чл. 17, параграф 6, и ако е целесъобразно, то трябва да предприеме действия, които кореспондират със заключенията на оценката. Всъщност, това е и най-дискутираният въпрос, свързан с Директивата, а в публичното пространство е известен като проблемът „филтри“, отнасящ се до авторското право в цифровия пазар.

Въвеждането на т.нар. „филтри“ като идея е добре позната още от миналия век, когато се търси решение чрез законодателна инициатива по отношение на авторскоправните нарушения и осъществяването на по-категорична защита на базите данни, като въвежда понятието „технологични мерки“ с Директива 96/9/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 11 март 1996 година⁵¹. Директива 2001/29/ЕО от 22 май 2001 година относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество⁵² доразвива и надгражда идеята, а също така и Договора на СОИС (Световната организация за интелектуална собственост)⁵³ за хармонизация на авторското право от 2002 г. допълва въпроса.

„Технологични мерки“ като термин, изхождайки от дефиницията в Директива 2001/29/ЕО е технология, устройство или компонент, който в нормалния ход на работата си е предназначен да предотврати или ограничи действия по отношение на произведения или други обекти, защитени от закона, които не са разрешени от притежателя на авторското право или право, което е сродно на авторското, както предвижда законът, или на правото „*suigeneris*“, което е предвидено в ГЛАВА III от Директива 96/9/ЕО. Някои от новостите са вече познати и навлезли в практиката. Например така известните „филтри при ъплоуд“, което представлява механизъм, внедрен от едни от най-големите световни технологични гиганти в дигиталното пространство, като „ЮТуб“, „Фейсбук“ и „Инстаграм“. С най-прости думи това е процес на автоматично ограничаване при качване на съдържание в онлайн пространството, в разнообразните интернет платформи. Най-ярко очертаващият се проблем при т.нар. „филтри“ е, че те не се намират под техническия и юридически контрол на притежателя на правата и така се създават ситуации, в които се отстранява и законно съдържание на потребителите, които не са титуляри на авторскоправните правомощия. За да бъдат въведени гаранции за автора или ползвателя се създават и необходимите разпоредби в Директивата, като за тях е предвидена възможността да обжалват пред компетентен орган неправилно премахнатото съдържание от интернет пространството. Създадено е и законодателно задължение към онлайн платформите да изградят система

⁵¹ДИРЕКТИВА 96/9/ЕО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТА от 11 март 1996 година за правна закрила на базите данни

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex%3A31996L0009>

⁵² Директива 2001/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2001 година относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32001L0029>

⁵³ Договор на СОИС за авторското право (WCT)

<https://www.wipo.int/treaties/en/ip/wct/>

от технически решения под формата на механизми, правила и правни процедури, за осигуряване на възможността да получават жалби от това естество. Това е предвидено в чл. 17, ал. 4 и 9 от директива 2019/790/ЕС.

Чл. 17 буди притеснения относно свободата на словото, тъй като е възможно налагането на цензура, както и допускането на множество грешки, които т.нар. „филтри“ осъществяват във връзка с ограничаването на законното съдържание. Основен критик на разпоредбата е Полша, която завежда дело С 401/19⁵⁴ срещу ЕП и Съвета на ЕС, като обжалва частично буква б) и буква в), in fine на член 17, параграф 4 от Директива 2019/790/ЕС. Основният аргумент е, че разпоредбата съдържа задължение за предварителен контрол на цялото съдържание от страна на доставчиците, което техните потребители желаят да публикуват в интернет пространството, чрез информационни технологии за автоматично филтриране, като в случая не са предвидени гаранции за спазването на правото на свобода на изразяване на мнения и на информация. След прецизиране за допустимостта на предмета му, все пак по същество е допуснато за разглеждане от съда единственото изложено от Полша основание, че упражняването на правото на свобода на изразяване и на информация е ограничено от така представения текст на чл. 17 от Директивата, като ЕП и Съветът на Европа оспорват, получавайки подкрепата и на Кралство Испания, Република Франция и ЕК. Съдът подчертава, че споделянето на онлайн информация посредством платформите за споделяне на съдържание попада в приложното поле на чл. 10 от Европейската конвенция за правата на човека и основните свободи⁵⁵ и чл. 11 от Хартата на основните права на Европейския съюз⁵⁶.

Въведени са ясни и категорични ограничения на мерките, които могат да бъдат взети при изпълнение на задълженията от страна на европейския законодател. Изключени са мерките за филтриране и блокиране на законното съдържание. Налично е и задължение от Директива 2019/790/ЕС към държавите-членки, която е свързана с възможността да бъде качвано и предоставено на разположение създадено за конкретни цели съдържание, което представлява цитиране, критика, обзор, използване с цел карикатура и пародия или имитация. Директивата съдържа и задължение за информиране относно други закриляни обекти, които могат да се ползват от изключенията или ограниченията на авторското право и сродните му права, предвидени в обхвата на правото на ЕС. Въвеждат се, също така, и процесуални гаранции с Директивата, като например наличната възможност да се подаде жалба, когато се констатира неправилно преустановено съдържание в онлайн пространството, а също така и достъп до извънсъдебни механизми за правна защита и до средства за нея.

Има няколко основни момента, които трябва да открием на база решението на Съда по дело С 401/19. Първият е по повод задължението към доставчиците да контролират

⁵⁴ Дело С 401/19 Република Полша срещу Европейския парламент и Съвета на Европейския съюз
<https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?nat=or&mat=or&pcs=Oor&jur=C%2CT%2CF&num=C-401%252F19&for=&jge=&dates=&language=bg&pro=&cit=none%252CC%252CCJ%252CR%252C2008E%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252Ctrue%252Cfalse%252Cfalse&oqp=&td=%3BAL&avg=&lgrc=bg&lg=&page=1&cid=2389332>

⁵⁵ Европейска конвенция за закрила на правата на човека и основните свободи
<https://www.coe.int/en/web/human-rights-convention>

⁵⁶ Хартата на основните права на Европейския съюз
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT>

съдържанието, което потребителите качват на платформите им, преди публичното му разпространение, което произтича от специфичния режим на отговорност, въведен с чл. 17, параграф 4. Налице са категорични гаранции за осигуряване изпълнението на правата на ползвателите и е постигнат относително справедлив баланс между тях и правата на интелектуалната собственост. Вторият основен момент е свързан с важността за процеса на тълкуване на Директивата от страна на държавите-членки за наличието на справедливо отчитане между различните основни права, защитени от Хартата. Като трети основен момент можем да открием въвеждането на мерки при транспониране на чл. 17 от страна на държавите-членки. Длъжни са не само да тълкуват националното си законодателство по начин, съответстващ на разпоредбата, но и да не допускат възможности за тълкуването ѝ в последствие, което ще влезе в конфликт с посочените основни права или други общи принципи на правото на Съюза, като например принципа на пропорционалност.

На 19 май 2022 година⁵⁷ ЕК излиза със съобщение до медиите, в което чрез мотивирано становище призовава държавите-членки, сред които е и България, да транспонират изцяло в националното си законодателство правилата на ЕП по отношение на интелектуалната собственост и в частност авторското право и сродните му права. Това се случва поради факта, че част от държавите в рамките на ЕС не са спазили сроковете, предвидени като механизми за гаранция относно модернизирането на правата уредба по отношение на две Директиви от важност за ЕС.

Европейският законодател е последователен в желанието си да формира благоприятни условия за насърчаване на създаването на по-качествено и по-достъпно съдържание в онлайн пространството. Видно е и желанието да бъдат очертани повече гаранции за правната сигурност както на доставчиците, така и на потребителите. Последователно се работи в полза подобряването на юридическите механизми, които са насочени към улеснение работата на авторите, артистите-изпълнители, а също така и повече сигурност и механизми за гаранции и защита.

Използвана литература

1. Директива 2019/790/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 17 април 2019 година относно авторското право и сродните му права в цифровия единен пазар и за изменение на директиви 96/9/ЕО и 2001/29/ЕО
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex:32019L0790>
2. СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ, Стратегия за цифров единен пазар за Европа
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/bg/TXT/?uri=CELEX:52015DC0192>
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/ALL/?uri=CELEX%3A32011L0077>
3. The Digital Economy and Society Index (DESI)
<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi>

⁵⁷ Съобщение от Европейската комисия до медиите относно Авторското право: Комисията призовава държавите членки изцяло да транспонират в националното си право правилата на ЕС в областта на авторското право
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/BG/IP_22_2692

4. ДИРЕКТИВА 96/9/ЕО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТА от 11 март 1996 година за правна закрила на базите данни
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex%3A31996L0009>
5. Директива 2001/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2001 година относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32001L0029>
6. Договор на СОИС за авторското право (WCT)
<https://www.wipo.int/treaties/en/ip/wct/>
7. Дело С 401/19 Република Полша срещу Европейския парламент и Съвета на Европейския Съюз
<https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?nat=or&mat=or&pcs=Oor&jur=C%2CT%2CF&num=C-401%252F19&for=&jge=&dates=&language=bg&pro=&cit=none%252CC%252CCJ%252CR%252C2008E%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252Ctrue%252Cfalse%252Cfalse&oqp=&td=%3BALL&avg=&lgrc=bg&lg=&page=1&cid=2389332>
8. Европейска конвенция за закрила на правата на човека и основните свободи
<https://www.coe.int/en/web/human-rights-convention>
9. Хартата на основните права на Европейския съюз
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT>
10. Съобщение от Европейската комисия до медиите относно Авторското право: Комисията призовава държавите-членки изцяло да транспонират в националното си право правилата на ЕС в областта на авторското право
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/BG/IP_22_2692



УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

**ИНСТИТУТ ПО ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И ТЕХНОЛОГИЧЕН ТРАНСФЕР
„ПРОФ. Д-Р БОРИСЛАВ БОРИСОВ”**

**INSTITUTE OF INTELLECTUAL PROPERTY AND TECHNOLOGY TRANSFER
“PROF. DR. BORISLAV BORISOV”**

**МЕЖДУНАРОДЕН НАУЧЕН ФОРУМ „ ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И
БИЗНЕС – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И РЕШЕНИЯ “**

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC FORUM „INTELLECTUAL PROPERTY AND
BUSINESS – CHALLENGES AND SOLUTIONS”**

**УСЛОВИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ФИЛМОВАТА ИНДУСТРИЯ В РЕПУБЛИКА
БЪЛГАРИЯ**

ИВАН НАЧЕВ, УНСС, БЪЛГАРИЯ, АСИСТЕНТ, Д-Р

АБСТРАКТ

Настоящият доклад цели да насочи вниманието към потенциала за растеж, който българската филмова притежава в условията на глобален пазар и достъп до публично финансиране. Обект на изследването е българската филмова индустрия в контекста на Европейския съюз, а предмет е фактори, които благоприятстват за устойчиво развитие на индустрията. Целта на изследването е да изведе добри практики от държави-членки на Европейския съюз, които водят до предсказуема и благоприятна среда за развитие на тази творческа индустрия. Тезата на автора е, че чрез адаптиране и имплементиране на добри практики от сходни на България държави, може да се постигне устойчиво развитие на филмовата индустрия.

**КЛЮЧОВИ ДУМИ: ПОТЕНЦИАЛ, ФИЛМОВА ИНДУСТРИЯ, УСТОЙЧИВО
РАЗВИТИЕ.**

JEL CLASSIFICATION: O34, L82

PREREQUISITIES FOR THE DEVELOPMENT OF THE BULGARIAN FILM INDUSTRY

IVAN NACHEV, UNWE, BULGARIA, ASSISTANT PROFESSOR, PhD

ABSTRACT

The present paper aims to focus on the growth potential of the Bulgarian film industry, as part of a global market and available public funding. The paper's object is Bulgarian film industry as part of the EU family, subjects are factor leading to a expanding the growth potential of the industry. The main goal of the paper, is to identify sustainable models from EU member states, that could lead to a predictable and favorable environment for the development of this creative industry. The main thesis is that by adapting, and implementing good practices from countries similar to Bulgaria, sustainable development of the film industry can be achieved.

KEY WORDS: POTENTIAL, FILM INDUSTRY, SUSTAINABLE DEVELOPMENT.

JEL CLASSIFICATION: O34, L82

Контакт с автора: i.nachev@unwe.bg, +359 895 84 08 74.

ДОКЛАД

Филмовата индустрия като ключова за развитието на националната икономика и култура, е обект на засилен интерес, както на международно ниво⁵⁸, така и на ниво на отделните държави членки на Европейския съюз /ЕС/. За целите на настоящото изследване, авторът поставя териториално ограничение, като се вземат предвид данни от трите водещи държави в областта на филмовата индустрия – Франция, Италия, Испания⁵⁹. Всяка от тези държави е приела в националното си законодателство различни стимули, които са насочени към повишаване на конкурентоспособността на националната филмова индустрия. Наред с възможността за национално финансиране, целта на всяка държава е да привлече и международни продукции, които да бъдат заснемани на нейна територия, чрез различни подходи, като основен е възстановяване на разходи⁶⁰ направени на

⁵⁸ На сайта на Европейската аудио-визуална обсерватория, са публикувани седемнадесет международни акта, които са в областта на киното и телевизията - <https://www.obs.coe.int/en/web/observatoire/international-treaties> - последно посетен на 01.04.2023 година.

⁵⁹ Според изданието "Yearbook 2022/2023 Key Trends" на Европейската аудио-визуална обсерватория, водещите три държави по производство на художествени филми са упоменатите. Изданието е достъпно онлайн на <https://rm.coe.int/yearbook-key-trends-2022-2023-en/1680aa9f02> - последно посетен на 01.04.2023 година.

⁶⁰ Има се предвид т.нар. "tax rebate" – превод от англ. език „данъчна отстъпка“ е способ, при който държавата възстановява разходи направени във връзка със заснемането на аудио-визуално произведение на територията на държавата, която я предоставя.

територията на съответната държава. Основни аргументи за такава политика, могат да бъдат:

- свързаността на филмовата индустрия с други творчески индустрии и икономически отрасли;
- повишаване на квалификацията на кадрите, които са заети в националното производство;
- представяне на националните културни обекти и природни дадености – повишаване на туризма и културния обмен;
- преки икономически ползи – поддържане на заетостта.

1. Франция.

Като водеща държава в ЕС, по брой произведения художествени филми, Франция е осъзнала необходимостта от привличането на чуждестранни продукции на своя територия, чрез което да стимулира, както местния бизнес, така и да представи своята забележителна култура в целия свят. На официалния сайт на френския филмов център⁶¹, наред с различните възможности за финансиране е представена и възможността за възстановяване на разходи, която предвижда:

- при бюджет на 250 хил. евро – възстановяване на до 30 процента от признатите разходи, но не повече от 30 млн. евро за отделен проект.

Допълнително, Франция стимулира местните производители на аудио-визуални произведения да реализират произведенията международно, в това число и чрез дигитални платформи, като им предоставя възможност за финансиране по линия на програма „Медиа“ на Творческа Европа. Франция се намира на първо място сред бенефициентите в ЕС на програма „Медиа“⁶².

⁶¹ <https://www.cnc.fr/web/en> - последно посетен на 01.04.2023 година.

⁶² Данните са публикувани на <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/49a05a63-1b4d-11ec-b4fe-01aa75ed71a1> - последно посетен на 01.04.2023 година. ⁶² На сайта на Европейската аудио-визуална обсерватория, са публикувани седемнадесет международни акта, които са в областта на киното и телевизията - <https://www.obs.coe.int/en/web/observatoire/international-treaties> - последно посетен на 01.04.2023 година.

⁶² Според изданието “Yearbook 2022/2023 Key Trends” на Европейската аудио-визуална обсерватория, водещите три държави по производство на художествени филми са упоменатите. Изданието е достъпно онлайн на <https://rm.coe.int/yearbook-key-trends-2022-2023-en/1680aa9f02> - последно посетен на 01.04.2023 година.

⁶² Има се предвид т.нар. “tax rebate” – превод от англ. език „данъчна отстъпка“ е способ, при който държавата възстановява разходи направени във връзка със заснемането на аудио-визуално произведение на

2. Италия.

Италианската филмова индустрия, по примера на френската, подпомага филмовите производители и в частност изпълнителните продуценти от Италия, чрез данъчен кредит, който предвижда:

- 40% данъчен кредит, който може да достигне до 20 млн. евро годишно, който се предоставя до десет дни след изпълнение на условията: преминал културен тест; финансова оценка и потвърждение на разходите.

Процедурата в Италия е изключително улеснена, а и срокът, в който помощта се получава е изключително кратък, което позволява поддържането на висока ликвидност на предприятията.

От друга страна Италия е на трето място в ЕС по усвоени средства по линия на програма Медиа⁶³.

3. Испания.

Кралство Испания, наред със стимулите за производство на национално съдържание, предвижда и възможност за данъчни облекчения при осъществяване на производствен процес на международни филмови продукции на негова територия. Предвидените облекчения са в размер на:

- 30% за първия похарчен милион на територията на Испания и 25% за сумите над него, като общата сума не може да надвишава 20 млн. евро.

Държавата е на четвърто място по усвоени средства от програма „Медиа“⁶⁴.

4. България.

Република България, осъществи важна законова промяна през 2021 година. Основният за филмовата индустрия закон – Закон за филмовата индустрия⁶⁵ /ЗФИ/, отрази

територията на държавата, която я предоставя.

⁶² <https://www.cnc.fr/web/en> - последно посетен на 01.04.2023 година.

⁶³ Пак там.

⁶⁴ Пак там.

⁶⁵ Закон за филмовата индустрия, Обн. ДВ. бр.105 от 2 Декември 2003 г.

дългогодишното желание на заетите във филмовата индустрия, България да поеме по пътя на конкурентоспособните държави в областта на предоставяне на услуги за чуждестранни продукции. С промените от 2021 година, в ЗФИ, се предвижда възможността за възстановяване на до 25% от признатите разходи за производство на аудио-визуални произведения на територията на България, но не повече от 2 млн. лева. Предвиденият размер на възстановяване на средствата по реда на ЗФИ не поставя България в достатъчно конкурентоспособна позиция спрямо водещите производители на филми в ЕС. Освен това, процедурата макар и привидно сходна с тази в разгледаните страни е по-тромава, а и със съмнителен характер, поради субективни възприятия в обществото. От друга страна, по отношение на усвоените средства от програма „Медиа“, страната се намира на 25 място.

Основните действия, които трябва да се предприемат, за да се подобри обстановката е анализ на законодателството и работата на второстепенните бюджетни разпределители и имплементирането на добрите практики от страните, които са изградили успешни модели, както за привличане на чуждестранни продукции, така и за подпомагане на местните производители да достъпват нови пазари, чрез използването на нови и дигитални платформи за представяне на аудио-визуално съдържание.

Използвана литература:

1. European Audiovisual Observatory, Yearbook 2022/2023 Key Trends, Strasbourg 2023;
2. Закон за филмовата индустрия, Обн. ДВ. бр.105 от 2 Декември 2003 г.;
3. ПРАВИЛНИК ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ЗАКОНА ЗА ФИЛМОВАТА ИНДУСТРИЯ, приет с ПМС 274/06.12.2018 г.
3. <https://www.obs.coe.int>
4. <https://www.cnc.fr/web>;
5. <https://op.europa.eu>.



УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

**ИНСТИТУТ ПО ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И ТЕХНОЛОГИЧЕН ТРАНСФЕР
„ПРОФ. Д-Р БОРИСЛАВ БОРИСОВ”**

**INSTITUTE OF INTELLECTUAL PROPERTY AND TECHNOLOGY TRANSFER
“PROF. DR. BORISLAV BORISOV”**

**МЕЖДУНАРОДЕН НАУЧЕН ФОРУМ „ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И
БИЗНЕС – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И РЕШЕНИЯ “**

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC FORUM „INTELLECTUAL PROPERTY AND
BUSINESS – CHALLENGES AND SOLUTIONS”**

**MULTIDISCIPLINARY APPLICATIVE RESEARCH SOLUTIONS TO CORPUS RELATED
HUMANITIES**

**IONELA MANDA, ROXANA ROGOBETE, MADALINA CHITEZ
WEST UNIVERSITY OF TIMISOARA, ROMANIA**

ABSTRACT

This paper will focus on three corpus support platforms developed by the research team at CODHUS (Centre for Corpus Related Digital Approaches to Humanities), founded in 2019 at the West University of Timisoara, Romania. The research activity carried out within CODHUS is chiefly related to corpus linguistics in the field of humanities. This study will highlight the main objectives of the projects on which the platforms are based (ROGER - Academic genres at the crossroads of tradition and internationalization: Corpus-based interlanguage research on genre use in student writing at Romanian universities; DACRE - Discipline-specific expert academic writing in Romanian and English: corpus-based contrastive analysis models), and also the technical functionalities of three applications - <https://roger-corpus.org/>, <https://expres-corpus.org>, <https://comparaq.eu/>. Furthermore, we will describe the process that lies behind the compilation and uploading of the corpora, and explain the inherent ethical aspects concerning data protection and usage. The final part of our analysis will demonstrate the multidisciplinary, applied character of these research solutions, which can be integrated into research and pedagogy in the humanities.

Keywords: corpus-based research, corpus platforms, data protection and usage, applicative research solutions

PAPER

1. Introduction

Corpus linguistics is a branch of linguistics that involves the systematic study of language using large collections of spoken or written texts, known as corpora. As noted by McEnery (2010: 367), “a simple yet important role of corpora in language education is to provide more realistic examples of language usage that reflect the complexities and nuances of natural language”.

Corpora-informed literature places emphasis on the large amounts of benefits corpora bring in terms of contributing to linguistic research, in general, and to English language teaching, in particular. In support of this theory, Römer (2006: 124) argues that “corpora highlight what lexical items and collocations are typical in the language, and they provide us with large amounts of natural language examples”. However, the everyday classroom reality fails to reflect this potential and as, Timmis (2015: 8) points out, “a number of commentators (e.g., Römer 2006; Biber and Conrad 2010; Burton 2012) report that only a minority of students, teachers and materials writers directly engage with or in corpus research in practice, despite the growing number of both general and specialized corpora available”.

In contrast to native speaker corpora, learner corpora are a specific type of non-native corpus, regarded as a rather new territory. Since their computerized compilation has sparked little interest until the 1990s, there is a lot of ground to be covered both in the area of applied linguistics and in the language teaching landscape. However, Granger (1998: xxii) believes that “we are on the verge of a learner corpus boom”.

Nesselhauf (2004: 125) defines learner corpora as “systematic computerized collections of texts produced by language learners” and emphasizes the considerable potential they have, not as “a repository for errors” (*idem*: 128), but as valuable resources, whose analyses can provide us with insight in the field of second language acquisition and can contribute to the improvement of language teaching and of pedagogic materials.

Most learner corpora that exist or that are still a work in progress are learner English corpora, focused on written language. One of the most representative and sizeable learner corpora is The International Corpus of Learner English (ICLE), founded and coordinated by

Sylviane Granger of the University of Louvain, Belgium. ICLE is a corpus of essays written by upper intermediate and advanced learners, it has currently reached its third version, it is available online and it includes data from 25 mother tongue backgrounds, amounting to over 5.5 million words. The basic criteria taken into account when compiling learner corpora include language (L2), text type, learner level, learner L1, type of language acquisitions and task description. Beside these criteria, design issues include details related to the learners' age and sex and to the number of years of second language acquisition.

The most significant benefit provided by learner corpora lies in the fact that they are digital and retrieving information from large collections of texts and interpreting that information through various types of user-friendly, time- and energy-saving software tools has never been easier and more accessible. Furthermore, the corpora are flexible, open to regular inclusion of new texts, and the existing data can be widely distributed and be made available for research, thus becoming part of a large number of studies. Besides the automatic analyses which can be performed on computerized learner corpora, and which have their limitations, more comprehensive investigations can be carried out in terms of pragmatics and discourse analysis, alongside contrastive studies with comparable native speaker corpora, which could shed light on the learners' difficulties and on the L1 interferences.

2. Previous research

Learner corpora that are representative of the Romanian context are relatively rare. The Romanian Academy Research Institute for Artificial Intelligence (RACAI), which has been the national research centre for corpus studies for many years now, has compiled large Romanian-language general corpora (e.g. ROMTEXT (<https://www.romtext.ro/>), CoRoLa (<http://corola.racai.ro/>); Tufiş et al., 2008; Cristea & Forăscu, 2006) but they do not include authentic learner data. On the other hand, there have been, rather few research initiatives that either use small case-study general corpora for translation studies (e.g. Popescu 2013), or have compiled corpora that focus on some professional fields, such as health (e.g. the Romanian Medical Corpus – MoNERo; see Mitrofan, et al. 2019) or business (e.g. Business Metaphors; see Popescu & Iordachescu, 2015).

The only existing extensive corpora are the *Romanian Corpus of Learner English* (RoCLE), compiled by Chitez (2014) and the bilingual corpus *Corpus of Romanian Academic Genres* (ROGER), containing learner academic writing samples in L1 Romanian and L2 English (Chitez, 2022; Chitez et al., 2021). They have both been collected and processed as part of grant-

supported projects at the CODHUS research center of the West University Timisoara (*Centre for Corpus Related Digital Approaches to Humanities*), a new applied corpus research center in Romania (see Chitez et al, 2020).

Similarly, when it comes to the existence of user-friendly corpus access tools for the Romanian language, these are quite scarce as well. CoRoLa, The Reference Corpus of Contemporary Romanian Language (Mititelu et al., 2018), can be interrogated via the KorAP platform (<https://korap.racai.ro/>) or a shortcut towards CQP web, but both of them require prior corpus linguistics or IT expertise. Quite recently, two corpus support and query platforms have been launched at the West University of Timisoara, at the CODHUS research center: the ROGER corpus platform (Strilețchi et al., 2022) and the EXPRES corpus platform (Chitez et al., 2022), Both platforms offer similar functionalities: free lexical searches in corpora, result filtering, n-gram extraction, statistical summaries.

The platforms developed at CODHUS aim at making research data and results available to different user groups: students, teachers, researchers and the general public. For example, ROGER and EXPRES have been created in line with recent developments in the area of digital support for academic writing. Other tools (commercial or non-commercial) that have become popular have been developed either in the form of corpora or as various digital instruments that use large corpora in the backend. Some relevant examples are: (1) *Grammarly* is a writing enhancement platform that uses artificial intelligence to offer features like error detection (e.g. grammar, punctuation) and word choice assistance for both native and non-native individuals who write in English; (2) The *Write & Improve* platform, from Cambridge, offers online feedback on learners' writing in the form of automatic error detection. The platform also detects the learners' level of English and it follows their progress; (3) *ColloCaid* and (4) *Ludwig Guru* offer features that aim at improving academic writing in English. None of the tools is discipline-specific nor do they address the Romanian academic writers by offering language specific support tools.

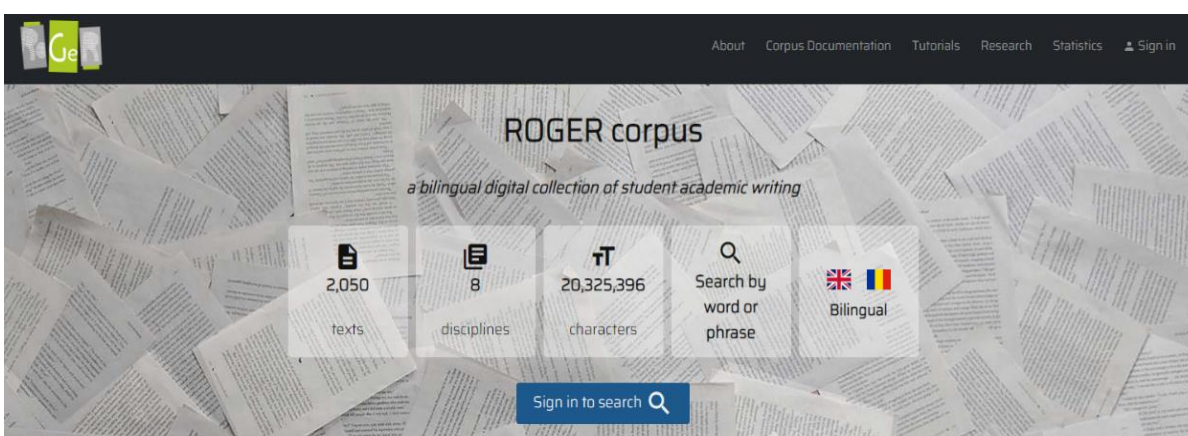
3. Relevance of the topic

Although corpora such as MICUSP (Michigan corpus of Upper-Level Student Papers), CROW corpus (Corpus and Repository of Writing), BAWE corpus (British Academic Written English Corpus) or ICLE corpus (International Corpus of Learner English) are widely known and used in applied linguistics, rhetorical analysis and writing composition, the research on bilingual corpora and their applicability is scarce. However, an overview of the CLARIN ERIC infrastructure shows that intensive research is being carried out in the area of language resource creation,

particularly in Western Europe and the USA. As Rogobete&Chitez note (2019), there are disparities between European regional groups in terms of research in the humanities and in terms of language corpora, and significant data for Eastern European languages were collected in the early 1990s mainly through parallel corpora (Dimitrova et al., 1998; Erjavec et al., 2012). Although relevant research has been carried out in recent years in the field of low-resourced languages, Romanian is represented in the only European infrastructure that provides access to corpora only through the ROGER corpus (Chitez, 2022).

As the result of the research project called *Academic genres at the crossroads of tradition and internationalization: Corpus-based interlanguage research on genre use in student writing at Romanian universities* (2017-2022) conducted at the West University of Timisoara, Romania, and financed by the Swiss National Science Foundation, within the PROMYS programme, ROGER is the first bilingual (Romanian/English) corpus of novice/ learner academic writing with a dedicated open source corpus query platform: <https://roger-corpus.org/> (see Chitez et al., 2021).

The corpus consists of 2050 texts written in 8 disciplines (Humanities, Economics,



Political Sciences, Computer Science, Law, Social Sciences, Mathematics, Engineering) and collected over a three-year period (2018-2021) with the help of several collaborators from 9 Romanian universities. Comprising more than 15 academic genres (essay, “referat”, research paper, literary analysis, summary, review, BA or MA thesis, projects, etc.) in Romanian (L1) or English (L2), the platform is the first one in Romania “offering information about novice / learner academic writing” (Strilețchi et al., 2022) in this higher education system and is available for practical use for a wide range of academic disciplines such as Academic Writing, Corpus Linguistics, Language for Specific Purpose, etc.

The platform allows three levels of use (Strilețchi et al., 2022): (a) any visitor can access a brief description of the platform, information about corpus compilation and annotation, about the

research carried out within the project, but also basic statistics about the uploaded corpora and can watch tutorials on how to use the corpus application; (b) an authenticated user can perform corpus searches and generate specific n-gram statistics (only the first 100 results are shown); (c) an administrator can upload and modify texts and metadata, and generate and download overall statistics.

In order to extend the research and compare the novice ROGER corpus with expert practices in academic writing, members of the CODHUS team (*Centre for Corpus Related Digital Approaches to Humanities*, <https://codhus.projects.uvt.ro/>) within the West University of Timisoara, led by dr. Madalina Chitez, conducted a similar project, called DACRE (*Discipline-specific expert academic writing in Romanian and English: corpus-based contrastive analysis models*), and supported by a grant of the Romanian Ministry of Research, Innovation and Digitization – UEFISCDI. The corpus collected during 2021-2022, EXPRES (Chitez et al., 2022), is the first corpus to provide information on expert academic writing and discipline-specific information about writing in the Romanian context. The four disciplines included in EXPRES are Linguistics, Political Sciences, Information Technology and Economics, and the corpus consists of research articles (i.e. samples of expert academic writing; published in academic journals mainly in 2017-2022) written in Romanian L1 (by Romanian researchers), English L2 (by Romanian researchers), and English L1 (native English speakers affiliated with English-speaking countries). With 12 data subsets, EXPRES is the only bilingual corpus expert academic writing (other Romanian corpora developed in the last years are either unevenly distributed and inconsistent in terms of source texts, such as the Contemporary Romanian Language corpus / CoRoLa, or do not offer a contrastive perspective - Romanian versus English).

The user levels on the EXPRES platform are comparable to those available on ROGER, as the interface has the same layers of accessibility: (a) visitor; (b) authenticated/registered user; (c) administrator.



While other corpus platforms containing academic texts are mostly license-based and offer limited search possibilities, ROGER and EXPRES are the only open-access ones in Europe that deliver authentic data on the profile of the academic writing cultures in Romanian context. The value of these corpora for Romanian higher education is twofold, as they are beneficial to both instructors in curriculum design, and students in applied language studies. At present, the research team is in the process of building the COMPARAQ platform (<https://comparaq.eu/>), that will allow the creation of joint teams (instructors + students) who will be able to manage self-compiled corpora in several languages.

4. Methodology and ethical issues

Since the composition of the two corpora under discussion, ROGER and EXPRES, varies from novice to expert level, the corpus methodology is not entirely identical. However, in both cases, ethical guidelines and considerations were made when collecting data involving authentic text producers.

For instance, in ROGER the texts were submitted in different formats (digital or in paper), after the authors (and, in the case of BA, MA and PhD theses, also the coordinators) signed an informed consent for the use of the text for research purposes within the project. Designed according to the General Data Protection Regulation (2016/679) and after consulting the legal institutional department, the agreement consisted of: a summary of the project (purpose, objectives, host institution, duration, contact details); metadata related to the text and the author; a GDPR section, a declaration of consent and personal signature to use the delivered text in the project. The collected metadata concerned the educational and linguistic background of the informant (nationality, mother language, other foreign languages spoken, university, faculty,

study programme, year of study, previous contact with academic writing classes, previous residence in a foreign language speaking country, etc.), in order to analyze the influence of these external factors on the writing level. In addition, writing samples were collected with the following complementary metadata: text genre, language of writing (Romanian/English), writing conditions (with/without consulting other materials/text models/dictionaries etc.); writing context (as an exercise/as part of an examination at home/in class). All the submitted texts were converted into *.txt files and anonymized, by replacing all confidential or sensitive data with specific codes (such as university, faculty, study programme, year of study, location, date, name).

On the other hand, the texts present in EXPRES were only collected in digital format, as they consist of published research articles. However, the corpus has two subsets, according to copyright criteria: (a) open and (b) restricted. The vast majority of the resources involved (the open EXPRES subcorpus) originate from online journals that have an open-access policy, and thus the articles are distributed under a Creative Commons license (see Rogobete et al., 2021). However, several articles were taken from subscription-based journals, so the restricted EXPRES subcorpus consists of published samples with all rights reserved. As in the case of ROGER, confidentiality was preserved by anonymizing personal data (authors' affiliation, address, e-mail, signature, telephone number etc.).

For both ROGER and EXPRES, the metadata is available exclusively to the team members and is securely stored on the university's private cloud. On the corpus query platform, only the administrator has access to metadata and overall statistics, while an authenticated user can perform limited searches: the results will display a limited number of entries and words. If the user desires access to the full set of results, he/she can contact the administrator, as long as he/she can prove that he/she intends to use the data for research purposes only.

Therefore, ethical concerns around the use of learner or expert corpora (data protection and usage) have been carefully addressed by the research team.

5. Limitations

As all corpus support and corpus query tools, the primary limitations in use refer to the caution in extracting information from the linguistic data and use it erroneously. For example, if a student searches the ROGER corpus database and notices that a certain lexical item is used frequently with a collocate, even if the use is not linguistically adequate, this might lead to replication errors. That is why it is imperative that such tools are accompanied by tutorials or applicative studies which highlight their strengths and limitations.

More than that, the corpus platforms need to protect their data so some functionalities might hinder specific analyses. In the case of ROGER and EXPRES, full data are never accessible by the general user (due to copyright issues) but they can be requested formally after signing a data protection agreement with the data provider (i.e. CODHUS). The full n-gram list cannot be generated instantly either given the technical impediments that might cause the IT system to crash. Full lists of n-grams are also provided per request.

Last but not least, the major challenge in creating learner corpora and corpus tools resides in the data collection process. Even if authentic data seem accessible to anyone (e.g. school texts, university papers, social media examples), when it comes to the actual collection of samples, informants are reluctant in contribution to research studies. The next hurdle is the processing of the original data into a format that is easily readable by computers. Quite often, this work should be performed manually and it is quite resource and time consuming.

6. Applicability and expected results

Römer (2008: 113) believes that when it comes to the application of corpora in language teaching “this includes both the use of corpus tools, i. e. the actual text collections and software packages for corpus access, and of corpus methods, i. e. the analytic techniques that are used when we work with corpus data”.

The use of learner corpora in language pedagogy has been encouraged with great enthusiasm by applied linguists and by the rather small community of corpora-informed teachers. If native speaker corpora of the target language provide a top-down approach to using corpora in language pedagogy, learner corpora provide a bottom-up approach to language teaching (Osborne, 2002).

Friginal (2018: 6) believes that in the last thirty years corpus linguistics has proved that language is “systematic and can be described and taught using empirical, frequency- and pattern-based approaches. When applied to the teaching of English, CL methodologically offers learners relevant and meaningful data – frequency distributions and actual patterns of English vocabulary and grammar as used in natural, authentic contexts.”

Thus, corpus linguistics methodology enables applied linguistic researchers and teachers to examine the actual language usages, in terms of grammar, lexis, discourse, pragmatics and language acquisition, allowing them to improve the design of the school syllabus and of classroom practices.

Reppen (2010: 4) states that since corpus linguistics analyses are computerized, they provide “a ready resource of natural, or authentic texts for language learning”. Moreover, the quantity and the quality of language use evidence provided by corpus analysis may lead to comprehensive linguistic research, in general, and in specific ELT-related language description.

At the same time, Granger (2002:19) holds the firm belief that learner corpus data can contribute greatly to the improvement of monolingual dictionaries, and she justifies her point of view by making reference to the Longman Essential Activator Dictionary. She argues that the “use of megacorpora has made for richer and altogether more useful dictionaries, which provide detailed information on the ranking of meanings, collocations, grammatical patterns, style and frequency” (Granger, 2002: 16-17).

Leech (1997) outlines the potential of corpora in the field of language teaching from three different perspectives. The first one refers to using the corpora to inform the content of ELT reference works (dictionaries, grammar books), curricular designs and language testing. A second outlook on corpora in teaching points to the direct use of corpus data in the classroom, also known as data-driven learning (DDL), which provides opportunities for learners to discover language in context (‘discovery learning’). Thirdly, by compiling and analysing corpora of learner English, teachers can find out more about the characteristics of learner language, can meet the specific needs of their students and can focus on language points that tend to be rather troublesome.

Nesselhauf (2004: 125-126) argues that by bringing corpus linguistics research into the classroom, teachers are able to better identify their students’ vulnerabilities and provide them with authentic texts for comparison. Thus, by determining the typical L1-specific errors and the items that students underuse or overuse in comparison with native speakers, teachers can design their teaching approach to make it more tailored to their learners’ needs:

For language teaching (...) it is not only essential to know what native speakers typically say, but also what the typical difficulties of the learners of a certain language, or rather of certain groups of learners of this language, are. Since, as has been amply demonstrated by critics of the Contrastive Analysis Hypothesis, it is not sufficient to compare the learners’ L1 with the target language to identify areas of difficulty, the best way to find out what these difficulties are is to analyse the language produced by a certain group of learners and compare it with the language produced by native speakers.

Undoubtedly, both native speaker corpora and learner corpora can bring substantial contributions to the field of language teaching. Gavioli (2000: 129) puts forward the idea that with the help of corpora, students can learn to interpret instances of language production as samples rather than examples, “identifying recurrences and inferring patterns which appear in some way typical of certain contexts”. Similarly, Nesselhauf (2004: 126) refers to ‘data-driven learning’ as an opportunity for learners to gain insight into authentic language usage by analysing the corpus prepared by their teacher. On the other hand, the findings of the analyses of learner corpora can lead to identifying specific difficulties encountered by a group of L1 learners. Thus, education providers and teachers can place more emphasis on that particular linguistic aspect when creating various pedagogic materials and resources so as to tailor them to the learners’ needs and make them more sensitive to L1 idiosyncrasies (e.g. syllabuses, learner reference grammars, textbooks, workbooks etc.).

In a nutshell, corpus linguistics tools can be very useful in applied linguistics and teaching for a variety of reasons:

Access to authentic language data. Corpus linguistics tools provide applied linguists and teachers with access to large amounts of authentic language data. This data can be used to study language use in a particular context, to identify patterns in language use, and to analyze the features of different varieties of language. Corpus linguistics platforms can be used to identify patterns of language use, such as commonly used phrases and idioms, which can be useful for language learners. Also, by using authentic materials created with corpus data, teachers can engage students in more interesting and relevant content that reflects the language used in real-life situations.

Identification of common errors. With the help of corpus linguistics tools, teachers can identify the most common errors that learners make and develop teaching materials that focus on these errors. By creating materials that are specifically tailored to help learners improve their language skills, learners improve their language skills more effectively. Also, by analyzing the language features in student writing, teachers can provide targeted feedback that addresses specific areas of weakness.

Improved language teaching. Corpus linguistics tools can be used to analyze and evaluate teaching materials, such as textbooks and other types of course materials for their suitability for specific contexts and learners. Thus, teachers can identify areas where textbooks may be lacking

or where they could be improved and they can also identify areas where students may encounter difficulties and adjust their teaching methods to better meet their students' needs.

Research and analysis. Applied linguists can use corpus linguistics tools to conduct research on language use in different contexts. This research can help to identify linguistic patterns and changes over time, as well as to understand how language is used in specific contexts.

Objectivity and accuracy. Corpus linguistics tools allow for a more objective and accurate analysis of language data. By using computer programs to analyze data, researchers can avoid subjective biases and human error that may be present in traditional linguistic analysis.

Speed and efficiency. Corpus linguistics tools allow for much faster and more efficient analysis of large amounts of language data. With the help of dedicated computer software, researchers can analyze data in a matter of minutes or hours, rather than days or weeks, thus gaining insight into language use that would be difficult or impossible to obtain through other methods.

7. Conclusions

The advantages learner corpus analysis can bring in the language learning/improvement process are still to be discovered and exploited by education practitioners, but they cannot be denied, nor underestimated.

As this study points out, there are numerous advantages of compiling linguistic corpora that capture actual language use. They can be used for teaching languages, teaching academic writing, conducting teaching support research or exploratory linguistic research. Interestingly, corpora are the central constituent of the plethora of emerging AI language related tools.

At the same time, we are still quite obstructed in our attempts to integrate authentic language into query or intelligent platforms due to strict ethical norms and regulations that need to be addressed. Finding the middle ground between data collection necessities and law abidance in linguistic data access is the key to further progress in the field. Solutions should be identified so that collected texts are automatically anonymised, randomized and NLP processed so that they serve a higher research guided purpose.

Literature

1. Chitez, M. (2014). *Learner corpus profiles: the case of Romanian learner English*. Linguistic In-sights Series (Series Editor: Maurizio Gotti). Bern, Berlin, Bruxelles, Frankfurt am Main, New York, Oxford, Wien: Peter Lang.
2. Chitez, M., Rogobete, R. and Foitos, A. (2020). Digital Humanities as an Incentive for digitalisation strategies in Eastern European HEIs: a case study of Romania. In A. Curaj, L. Deca and R. Pricopie (Eds.), *European Higher Education Area: Challenges for a New Decade* (pp. 545-564). Cham: Springer.
3. Chitez, M. (2022). *Corpus of Romanian Academic Genres ROGER*, Slovenian language resource repository CLARIN.SI, ISSN 2820-4042, <http://hdl.handle.net/11356/1700>.
4. Chitez, M., Bercuci, L., Dincă, A., Rogobete, R., & Csürös, K. (2021). *Corpus of Romanian Academic Genres (ROGER)*. West University of Timisoara. Available at <https://roger-corpus.org/>.
5. Chitez, M., Rogobete, R., Muresan, V. and Dinca, A. (2022). *Corpus of Expert Writing in Romanian and English (EXPRES)*. West University of Timisoara. Available at <https://expres-corpus.org/>.
6. Cristea, D., and Forăscu, C. (2006). Linguistics Resources and Technologies for Romanian Language. *Journal of Computer Science of Moldova*, 14(1), 33-73.
7. Dimitrova, L., Erjavec, T., Ide, N., Kaalep, H. J., Petkevic, V., & Tufis, D. (1998). Multext-East: Parallel and comparable corpora and lexicons for six Central and Eastern European languages. In *Proceedings of COLING-ACL '98. Montréal, Québec, Canada* (Vol. 1, pp. 315–319). Stroudsburg, PA: Association for Computational Linguistics. <http://doi.org/10.3115/980845.980897>.
8. Erjavec, T. (2012). MULTEXT-East: morphosyntactic resources for Central and Eastern European languages. *Lang Resources & Evaluation* 46: 131–142. <https://doi.org/10.1007/s10579-011-9174-8>.
9. Friginal, E. (2018). *Corpus linguistics for English teachers: New Tools, Online Resources, and Classroom Activities*. New York and London: Routledge Taylor & Francis Group.
10. Gavioli, L. (2000). The learner as researcher: Introducing corpus concordancing in the classroom. In G. Aston (Ed.), *Learning with Corpora* (pp. 108-137). Houston, TX: Athelstan/Bologna: CLUEB
11. Granger, S. (1998). Introduction. In S. Granger (Ed.), *Learner English on Computer* (pp. xxi–xxii). London: Longman.
12. Granger, S. (2002). A bird's eye view of learner corpus research. In: Granger, D., Hung, J. and Petch-Tyson, S. (eds.). *Computer learner corpora, second language acquisition and foreign language teaching* (pp. 3-33). Amsterdam and Philadelphia: Benjamins.
13. Leech, G. (1997). Teaching and language corpora: a convergence. In Wichmann, A., Fligelstone, S., McEnery, A.M. and Knowles, G. (eds.) *Teaching and language corpora* (pp. 1-23). Addison Wesley Longman: London and New York.
14. McEnery, T., Xiao, R. (2010). What corpora can offer in language teaching and learning. In E. Hinkel (Ed.), *Handbook of Research in Second Language Teaching and Learning* (Vol. 2, pp. 364-380). London and New York: Routledge.
15. Mititelu, V. B., Tufiş, D., & Irimia, E. (2018). The reference corpus of the contemporary Romanian language (CoRoLa). In *Proceedings of the Eleventh International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 2018)*.
16. Mitrofan, M, Barbu Mititelu, V. and Mitrofan, G. (2019). MoNERo: a Biomedical Gold Standard Corpus for the Romanian Language. In *Proceedings of the BioNLP 2019 workshop*, Florence, Italy (pp. 71-79). Available at: <https://www.aclweb.org/anthology/W19-5008.pdf>.

17. Nesselhauf, N. (2004). Learner corpora and their potential for language teaching. In J. Sinclair (Ed.), *How to use corpora in language teaching* (pp. 125-152). Amsterdam: John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/scl.12.11nes>
18. Osborne, J. (2002). Top-down and bottom-up approaches to corpora in language teaching. In U. Connor and T. Upton (Eds.), *Applied corpus linguistics: A multidimensional perspective* (pp. 251–265). Amsterdam: Rodopi.
19. Popescu, T., and Iordachescu, G. D. (2015). *Universals and variants of English and Romanian business metaphors. A corpus-based conceptual mapping of contemporary journalese from a pedagogical approach. Proceedings of Project kick-off meeting*. București: Editura Didactică și Pedagogică.
20. Popescu, T. (2013). A Corpus-based Approach to Translation Error Analysis. A Case-study of Romanian EFL Learners. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 83, 242-247.
21. Reppen, R. (2010). *Using corpora in the language classroom*. Cambridge: Cambridge University Press
22. ROGER (2017). Retrieved from: <http://roger.projects.uvt.ro>.
23. Rogobete, R. & Chitez, M. (2019). Disparities in Humanities Research Initiatives Within the European Higher Education Area. *The Annals of the West University of Timișoara. Humanities Series*, 57, 145-153. https://analefilologie.uvt.ro/wp-content/uploads/2022/01/AUVT_2019.pdf.
24. Rogobete, R., Chitez, M., Mureșan, V., Damian, B., Duciuc, A., Gherasim, C., & Ana Bucur, A.-M. (2021). Challenges in compiling expert corpora for academic writing support. *Conference Proceedings, 11th International Conference the Future of Education, Virtual Edition, Florence, Italy, 1-2 July 2021*, Bologna, Filodiritto Editore, pp. 409-414. DOI: 10.26352/F701_2384-9509.
25. Römer, U. (2006). Pedagogical applications of corpora: some reflections on the current scope and a wish list for future developments. *Zeitschrift für Anglistik und Amerikanistik* 54/2: 121-134
26. Römer, U. (2008). Origin and history of corpus linguistics-corpora linguistics vis-a-vis other disciplines. In Lüdeling A., Kytö M. (Eds.), *Corpus Linguistics. An International Handbook* (Vol. 1 pp. 112-122). Berlin and New York: De Gruyter Mouton.
27. Strilețchi, C., Chitez, M. & Csürös, K. (2022). Building Roger: Technical Challenges While Developing a Bilingual Corpus Management and Query Platform. In *Proceedings of the 17th International Conference on Software Technologies - ICSOFT, 10-12 July 2022, Lisbon, Portugal*, SciTePress, 390-398.
28. Timmis, I. (2015). *Corpus Linguistics for ELT: Research and Practice*. New York: Routledge.
29. Tufiș, D., Ion, R. Ceaușu A. and Ștefănescu, D. (2008). RACAI'S Linguistic Web Services. In *Proceedings of The 6th Language Resources and Evaluation Conference* (pp. 28-30).

30.

Keywords: corpus-based research, corpus platforms, data protection and usage, applicative research solutions



УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

**ИНСТИТУТ ПО ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И ТЕХНОЛОГИЧЕН ТРАНСФЕР
„ПРОФ. Д-Р БОРИСЛАВ БОРИСОВ”**

**INSTITUTE OF INTELLECTUAL PROPERTY AND TECHNOLOGY TRANSFER
“PROF. DR. BORISLAV BORISOV”**

**МЕЖДУНАРОДЕН НАУЧЕН ФОРУМ „ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И
БИЗНЕС – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И РЕШЕНИЯ “**

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC FORUM „INTELLECTUAL PROPERTY AND
BUSINESS – CHALLENGES AND SOLUTIONS”**

**ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ НА ФИРМАТА КАТО ПРЕДПОСТАВКА ЗА
ПОСТИГАНЕ НА ЛИДЕРСКА ПОЗИЦИЯ НА ПАЗАРА**

**ИСКРЕН КОНСТАНТИНОВ, УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО
СТОПАНСТВО, БЪЛГАРИЯ, ДОКТОРАНТ**

АБСТРАКТ

Обект на настоящия доклад е ролята на интелектуалната собственост, притежавана от високотехнологични компании. Предметът е значението на интелектуална собственост на разглежданите компании като фактор за постигане на водещи позиция на съвременния глобален дигитален пазар. Целта е да се изследват компании, които разполагат със значително пазарно присъствие в технологичния сектор, чиито продукти и услуги формират и развиват съвременния глобален дигитален пазар. Ще бъдат разгледани данни за международната РСТ заявителска активност при патенти за изобретения, пазарни позиции, приходи през период от време, водещи държави. Тезата на автора е, че

интелектуалната собственост има ключова роля в развитието на дигиталната икономика и в постигането на лидерски позиции на глобалния дигитален пазар на разглежданите компании.

КЛЮЧОВИ ДУМИ: ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ, ИНОВАЦИИ

JEL: O34

**INTELLECTUAL PROPERTY OF THE COMPANY AS A PREREQUISITE FOR
ACHIEVING LEADERSHIP MARKET POSITION**

**ISKREN KONSTANTINOV, UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY,
BULGARIA, PHD STUDENT**

ABSTRACT

The object of this paper is to look at the role of intellectual property for high-tech companies. The subject of the paper is the importance of the intellectual property of the companies in question as a factor for achieving leading positions in today's global digital market. The goal is to research companies that have a significant market presence in the technology sector by looking at PCT applications data, market position, revenues over a period of time, leading countries in innovation. The author's thesis is that intellectual property has key importance in the development of the digital economy and for achieving leadership positions in the global digital market of the researched companies.

KEY WORDS: INTELLECTUAL PROPERTY, INNOVATIONS

JEL: O34

ДОКЛАД

Въведение

Covid-19 пандемията подейства като катализатор на процеси, които протичаха в предходните десетилетия, а именно трансформирането на традиционния физически пазар, който използваме, в глобален дигитален пазар. Много фирми, поради ограничения достъп до клиенти, трябваше да извършат стратегическо препозициониране на своя бизнес в онлайн среда и да осъществят директен контакт потребителите. Все повече процеси, продукти и услуги намират своята икономическа реализация посредством съвременните технологии, които предоставят възможност за по-голяма свързаност, взаимодействие и икономическа ефективност на бизнеса и потребителите. Значително увеличеното присъствие в онлайн среда на всички участници в икономиката – производители и потребители, само по себе си е първо базирано на закриляни обекти на интелектуална собственост (инфраструктурата, която прави взаимодействието в интернет възможно) и второ формира глобален пазар, на който може да се предлагат нови продукти, върху които има възникнали права на интелектуална собственост.

За да установим ключовото значение на интелектуалната собственост за глобалния дигитален пазар и развитието на дигиталната икономика ще разгледаме водещите пет компании по брой подадени международни РСТ⁶⁶ заявки за патенти за изобретения, годишни приходи на компаниите в периода 2020-2022 г., водещи държави по брой подадени международни РСТ заявки за патенти за изобретения, водещите държави по размер на разходите за научноизследователска и развойна дейност.

Особености на дигиталната икономика и пазар

Според Deloitte дигиталната икономика е „икономическата дейност, която е резултат от милиарди ежедневни онлайн връзки между хората, бизнеси, устройства, данни и процеси“.⁶⁷

Дигиталната трансформация на икономиката е свързана с нови и развиващи се технологии като изкуствения интелект, Интернет на нещата, блокчейн технологии, облачни услуги, работа с големи данни, както и с вече добре познати такива като интернет, онлайн търговията, социалните мрежи. Условно може да поставим фокус върху три аспекта на дигитализацията в световен мащаб, отчитайки човешкия фактор и това са необходимостта от човешко творчество и иновации, на които се базират цялата инфраструктура, която позволява съществуването на дигитален пазар; необходимостта на човешки ресурси, които да оперират подлежащите системи; и образован потребител, който да се ползва от

⁶⁶ РСТ (Договор за патентно коопериране/Patent Cooperation Treaty) – международен договор администриран от Световната организация за интелектуална собственост, който улеснява процедурата по патентоване на изобретения в чужбина посредством подаването на една заявка за издаване на патентоване, на база която могат да бъдат издадени отделни патенти за конкретно изобретение във всички страни подписали споразумението, които са посочени в заявката.

⁶⁷ What is the digital economy? Unicorns, transformation and the internet of things, Deloitte Official Website

създадената инфраструктура, вместо традиционно съществуващите канали за осъществяване на икономическо взаимодействие и трансакции.

Все по-голямото навлизане на технологии в производството на продукти и предлагането на услуги предполага наличие на развитието на знанията и уменията на работната ръка.⁶⁸

От друга страна, в статистическите данни на Евростат виждаме, че през 2022 г. 75% от ползвателите на интернет в Европейския съюз са осъществили покупка онлайн през последните 12 месеца. През 2022 г. 93% от домакинствата в ЕС имат достъп до интернет, а през 2011 г. – 72%.⁶⁹

Индекс на цифровата икономика и общество (DESI) проследява напредъка на членовете на ЕС по отношение на цифровите технологии от 2014 г. насам, като поставя фокус върху четири области – човешки капитал, свързаност, интегриране на цифровите технологии и цифрови обществени услуги. Докладът от 2020 г. отчита завишено използване на цифрови решения в следствие на възникналата пандемия.⁷⁰ Създадите се пречки за физическото предлагане на продукти и услуги по конвенционален начин и необходимостта за преодоляването им чрез достигане от страна на бизнеса до потребителите директно посредством онлайн реклама и продажба, неизменно дава на глобалния дигитален пазар по-големи размери.

Отчитайки конкурентни предимства на дигиталната среда и необходимостта от трансформация на икономиката с цел успешно конкуриране с други технологични световни центрове, Европейският съюз (ЕС) взема решение за приемане на програмата за развитие „Път към цифрово десетилетие“, която поставя високи цели с хоризонт 2030 г.: постигане обхват на 5G във всички населени места; 20% от световното производство на полупроводници да е в ЕС; 75% от предприятията в ЕС да използват облачни услуги и изкуствен интелект; 100% от ключовите обществени услуги да бъдат достъпни онлайн и др.⁷¹ Осъществяването на този план следва да допринесе за повишаването на конкурентоспособността на европейските фирми пред техните конкуренти от Азия и Северна Америка, което от своя страна означава по-голям бюджет, с който ЕС разполага и по-голямо икономическо и политическо влияние на континента в определяне развитието на технологиите в бъдеще.

Ролята на интелектуалната собственост

Световната и националните системи на интелектуална собственост представляват основен инструмент за закрила на новите творчески решения на проблеми, които бизнесите в сектора на високите технологии разработват. Патентовайки своите продукти, компаниите могат да разчитат на своето изключително право да използват иновацията и да забраняват на трети лица да я използват без тяхното разрешение. Високите технологии

⁶⁸ Cortellazzo, L., E. Bruni, R. Zampieri, The Role of Leadership in a Digitalized World: A Review, *Frontiers in Psychology*, 2019

⁶⁹ Данни на Евростат

⁷⁰ Digital Economy and Society Index 2022, European Commission, 2022, стр. 7

⁷¹ Решение на Европейския парламент и на Съвета за създаване на политическа програма до 2030 г. „Път към цифровото десетилетие“, стр. 28

от така наречената четвърта индустриална революция, които посочихме по-горе, са базирани на интелектуална собственост.

Една система на изкуствен интелект се състои от използвани данни, компютърни програми и устройства (или софтуер и хардуер). Машина или устройство, на което оперира изкуствен интелект, ако покрива законовите изисквания, може да получи правна закрила с патент за изобретение, регистриран промишлен дизайн на външния вид на машината/устройството, регистрирана търговска марка на производителя, авторско право върху включения софтуер и използваните бази от данни, закрила за топологията на интегралните схеми в устройството. Поради особеностите на закрилата на изкуствения интелект, някои компании предпочитат да си осигурят защита от разкриване на ключова информация, запазвайки различни негови аспекти като търговски тайни.⁷²

Немалко изследвания поставят под съмнение значението на интелектуалната собственост, като някои защитават тезата, че правата на интелектуална собственост са пречка пред развитието на науката, тъй като ограничават свободното използване на иновации със съществуваща закрила. Има аргументи и в подкрепа на обратното. Правата на интелектуална собственост са базирани на ясни критерии за възникването им, ограничения по отношение действието им (за територия, време, отсъствие на използване на обекта и др.). Изследванията показват ясна връзка между правата на интелектуална собственост и повишението в двустранната търговията⁷³, както и положителните икономически резултати, до които водят⁷⁴.

От събраните данни от страна на Световната организация за интелектуална собственост (СОИС) можем да видим кои са най-активните държавни по отношение подаването на международни заявки за патентоване на изобретения (табл. 1). Годишните данни ни показват голямо количество подадени заявки с произход от големите световни икономики.

#	Държави	2021	2022
1	Китай	69,604	70,015
2	САЩ	59,403	59,056
3	Япония	50,275	50,345
4	Република Корея	20,723	22,012
5	Германия	17,266	17,530
6	Франция	7,334	7,764
7	Обединено кралство	5,841	5,739
8	Швейцария	5,461	5,367
9	Швеция	4,441	4,471
10	Холандия	4,119	4,092

Табл. 1 Международни РСТ заявки по страна на произход⁷⁵

⁷² Kop, M., AI & Intellectual Property: Towards an Articulated Public Domain, SSRN Electronic Journal, 2019, стр. 17

⁷³ Fink, C., C. Braga, How stronger protection of intellectual property rights affects international trade flows, The World Bank, 1999, стр. 11

⁷⁴ Cepeda, R., D. Lippoldt, J. Senft, Policy Complements to the Strengthening of IPRS in Developing Countries, OECD Trade Policy Working Papers #104, 2010, стр. 7

⁷⁵ WIPO statistics

За да установим ключовото значение на интелектуалната собственост за развитието на дигиталния пазар и постигането на лидерски позиции от страна на компании от сектора на високите технологии, наблюдаваме данните за компаниите с най-голяма активност в подаването на международни заявки за регистрация на патенти (Табл. 2). И петте компании са ангажирани с производство на технологии, като в частност икономическите им дейности включват и предлагането на продукти и услуги свързани с осигуряването на дигиталната инфраструктура, която се ползва от бизнеси за осъществяване на тяхната дигитална трансформация, както и продукти, които са предназначени за крайните потребители и създават предпоставка за ползването от продуктите и услугите на горепосочените бизнеси.

При всички компании има увеличение на подаваните заявки за патентоване на изобретения през разглеждания период, което означава ясно поставен фокус върху създаването на иновации, които могат да получат закрила и пазарна реализация.

#	Компании	Държава	2020	2021	2022
1	HUAWEI TECHNOLOGIES CO., LTD.	Китай	5,464	6952	7689
2	SAMSUNG ELECTRONICS CO., LTD.	Република Корея	3,093	3041	4387
3	QUALCOMM INCORPORATED	САЩ	2,173	3931	3855
4	MITSUBISHI ELECTRIC CORPORATION	Япония	2,810	2673	2320
5	TELEFONAKTIEBOLAGET LM ERICSSON (PUBL)	Швеция	1,989	1877	2158

Табл. 2 Водещи компании по международни РСТ заявки⁷⁶

Разглеждайки приходите на компаниите (Табл. 3), при две от компаниите (Samsung и Qualcomm) виждаме увеличаване на приходите през разглеждания период, както и увеличение на заявителската активност, което насочва към последователно инвестиране в инвестиране в разработка на нови решения, които след това се предлагат успешно на потребителите. При две от компаниите (Mitsubishi и Ericsson) има намаляване в приходите, което може да отдадем на естеството на продуктите и услугите, които предлагат, както и на предизвикателствата, породени от пандемията. По отношение на Huawei следва да отчетем възникналите политически пречки пред нормалното функциониране на компанията, изразяващи се в икономически санкции, налагани от САЩ на Китайската Народна Република, както и забраняване ползването на част от технологиите на компанията в западни държави, поради възприета опасност за националната сигурност на държавите. Въпреки това компанията е водеща по брой подадени международни заявки.

⁷⁶ WIPO Statistics

#	Компании	Приходи (в млрд. \$)		
		2020	2021	2022
1	HUAWEI TECHNOLOGIES CO., LTD.	136.7	99.1	92.4
2	SAMSUNG ELECTRONICS CO., LTD.	200.61	244.39	245.7
3	QUALCOMM INCORPORATED	23.53	33.56	44.2
4	mitsubishi electric corporation	39.14	39.62	36.6
5	TELEFONAKTIEBOLAGET LM ERICSSON (PUBL)	25,33	27,08	26.91

Табл. 3 Приходи на водещите компании по международни РСТ заявки за периода 2020-2022 г.

Сравнявайки водещите държави по разходи за научноизследователска и развойна дейност (НИРД) (Табл. 4) и водещите държави по заявителска активност (Табл. 1) виждаме припокриване на водещите пет държави (но с разменени места) – САЩ, Китай, Япония, Германия, Република Корея. От това може да заключим, че поставянето на фокус върху НИРД дава като резултат нови технически решения, за които впоследствие се търси закрила и пазарна реализация.

Отчитайки данните на годишния доклад на СОИС за иновационната дейност на държавите, който съдържа класирането им съгласно разработен иновационен индекс, е видимо, че три от петте държави, които са водещи по разходи за НИРД и заявителска активност са в топ 10 по иновационния индекс, а останалите два са в топ 15.

#	Държава	2017	2018	2019	GII позиция
1	САЩ	556,3	607,5	657,5	2
2	Китай	420,8	465,5	525,7	11
3	Япония	166,6	172,8	173,3	13
4	Германия	133,7	142,1	147,5	8
5	Република Корея	90,3	99	102,5	6

Табл. 4 Водещи държави по отношение на разходите за НИРД за периода 2017-2019 г.⁷⁷ и позицията им в доклада Глобален иновационен индекс на СОИС (GII) за 2022 г.⁷⁸

Изводи

Данните за дигиталната икономика и пазар в Европа показват, че дигиталната среда предоставя достъп на фирмите до огромен брой потенциални потребители на техните продукти и услуги.

Поради големия брой онлайн потребители можем да кажем, че средата е конкурентна и предполага предоставяне на иновативни продукти и услуги, които се отличават от тези на конкуренцията, които продукти и услуги потенциално, на база тяхната новост, могат да

⁷⁷ The State of U.S. Science and Engineering 2022, National Science Board

⁷⁸ Global Innovation Index 2022, WIPO, 2022

търсят закрила като обекти на интелектуална собственост, което ще предостави ключово предимство на носителя на правата.

На ниво Европейски съюз се отчита ключовото предимство на високите технологии, базирани на интелектуална собственост за бъдещото икономическо развитие на бизнеса в Съюза и политическата тежест на организацията. Това е видимо от стратегическите документи на организацията с хоризонт 2030 г.

Разглежданите компании представляват водещите 5 компании по международна РСТ заявителска активност. И петте са технологични компании, произвеждат продукти и предлагат услуги, които осигуряват функционирането на дигиталната световна инфраструктура и ползването ѝ от бизнеси и потребители. Видимо от заявителската активност е, че те разчитат на интелектуалната собственост, за да постигнат реализация на световния дигитален пазар. Държавите, в които оперират от своя страна са водещите държави по заявителска активност и разходи за НИРД.

Представените данни позволяват да бъде направен извода, че е поставен фокус както от страна на държавата, така и от страна на бизнеса върху връзката Разходи за НИРД – Закрила на решенията – Постигане на дигитална конкурентоспособност на фирми и държава.

Може да заключим, че за разглежданите компании интелектуалната собственост е от ключово значение и те базират своя пазарен успех на нови технически решения, които им дават водещи позиции в сектора на технологиите и които формират инфраструктурно и разрастват дигиталния пазар като с това едновременно влияят върху ускоряването на дигиталната трансформация и на растежа на глобалния дигитален пазар.

Използвана литература

1. Евростат
2. Решение на Европейския парламент и на Съвета за създаване на политическа програма до 2030 г. „Път към цифровото десетилетие“
3. Cepeda, R., D. Lippoldt, J. Senft, Policy Complements to the Strengthening of IPRS in Developing Countries, OECD Trade Policy Working Papers #104, 2010
4. Cortellazzo, L., E. Bruni, R. Zampieri, The Role of Leadership in a Digitalized World: A Review, Frontiers in Psychology, 2019
5. Cory, N., The Way Forward for Intellectual Property Internationally, 2019
6. Digital Economy and Society Index 2022, European Commission, 2022
7. Eurostat
8. Fink, C., C. Braga, How stronger protection of intellectual property rights affects international trade flows, The World Bank, 1999
9. Global Innovation Index 2022, WIPO, 2022
10. Kop, M., AI & Intellectual Property: Towards an Articulated Public Domain, SSRN Electronic Journal, 2019
11. Panar, K., Intellectual Property Management as part of the Knowledge Economy, 2019
12. The State of U.S. Science and Engineering 2022, National Science Board
13. What is the digital economy? Unicorns, transformation and the internet of things, Deloitte Official website



УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

**ИНСТИТУТ ПО ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И ТЕХНОЛОГИЧЕН ТРАНСФЕР
„ПРОФ. Д-Р БОРИСЛАВ БОРИСОВ”**

**INSTITUTE OF INTELLECTUAL PROPERTY AND TECHNOLOGY TRANSFER
“PROF. DR. BORISLAV BORISOV”**

**МЕЖДУНАРОДЕН НАУЧЕН ФОРУМ „ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И
БИЗНЕС – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И РЕШЕНИЯ “**

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC FORUM „INTELLECTUAL PROPERTY AND
BUSINESS – CHALLENGES AND SOLUTIONS”**

**УПРАВЛЕНИЕ НА АВТОРСКИ ПРАВА ВЪРХУ ФОТОГРАФСКИ
ПРОИЗВЕДЕНИЯ В ДИГИТАЛНА СРЕДА**

**COPYRIGHT MANAGEMENT OF PHOTOGRAPHIC WORKS IN A DIGITAL
ENVIRONMENT**

**ЛИЛИЯ ЙОТОВА, УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО
СТОПАНСТВО, БЪЛГАРИЯ**

LILIA YOTOVA, UNWE

АБСТРАКТ

Докладът представя фотографските произведения в дигитална среда като обекти на интелектуална собственост, тяхната закрила и изследва ролята на авторството в условията на цифровизация.

Разгледани са тенденциите на развитие на изкуствения интелект в областта на фотографията и неговото влияние върху фотографската индустрия. Цел: анализирани са тенденциите при фотографски произведения в дигиталната среда, влиянието на иновациите и изкуствения интелект върху тях и върху управлението на АП. Методологията е комплексна, като за основа се използва анкетно проучване.

Авторска теза гласи, че ролята на авторството при фотографски произведения в дигитална среда има съществено значение при упражняване правата на интелектуална собственост, закрилата и икономическия ефект.

ABSTRACT

The report presents photographic works in a digital environment as objects of intellectual property, their protection and explores the role of authorship in the conditions of digitization.

The development trends of artificial intelligence in the field of photography and its influence on the photography industry are examined. The purpose is to analyze trends in photographic works in the digital environment, the impact of innovation and artificial intelligence on them and on the management of AP. The methodology is complex, based on a survey.

An author's thesis states that the role of authorship in photographic works in a digital environment is essential in the management of intellectual property rights, their protection and economic effect.

JEL CLASSIFICATION

Авторско право, цифровизация, автор, интелектуална собственост, изкуствен интелект

Copyright, Digitization, Author, Intellectual Property, Artificial Intelligent (AI)

Контакт с автора: lilia.yotova@unwe.bg, 0888 766553

Contact with the author: lilia.yotova@unwe.bg, 0888 766553

ДОКЛАД

В условията на динамичния и непрекъснато променящ се свят, фотографските произведения все по-често се използват в дигитална среда за илюстриране на различни сфери от бизнеса, науката, културата, образованието и личния живот.

В настоящият доклад се разглеждат фотографските произведения в дигитална среда като обекти на интелектуална собственост и тяхната закрила, изследвана е ролята на авторството в условията на цифровизация. Чрез емпирични данни, получени от анкетни проучвания е описана моментната картина при фотографските произведения в дигиталната среда, често срещаните нарушения на права на интелектуална собственост в сферата на фотографията и възникващите от това казуси.

Закрилата на интелектуалната собственост и авторското право са в основата на фотографската индустрия и всяка друга творческа дейност. Въпреки това изненадващо е колко неразбрана и неясна е тази материя както сред фотографите, така и сред ползвателите на фотографски произведения. Съвременната дигитална среда дава възможност за масово използване на творчески продукти, достъпът до тях е бърз и лесен и всичко това създава предпоставки за увеличаване на потреблението на визуална информация, но съответно и увеличаване на нарушаванията на авторските права. Правото на интелектуалната собственост и интернет са две понятия, поначало несъпоставими, но в настоящата цифрова ера имат твърде много допирни точки. От тук идва и интересът към изследване на тази тема, както и нейната актуалност.

Фотографските произведения са резултат от творческата дейност на автор/фотограф, изразена чрез методите и техниките на фотографията и като такива са обекти на художествената собственост. Те са посочени в ЗАПСП, чл. 3, ал. (1), т. 7 като „фотографски произведения и произведения, създадени по начин, аналогичен на фотографския;“⁷⁹

„През призмата на интелектуалната собственост интернет може да бъде дефиниран като явление, представляващо изкуствено създадена уникална динамично променяща се дигитална среда, достъп до която има всяко лице, независимо от времеви и географски фактори, която дигитална среда дава възможност на обекти на авторското право да бъдат създадени, променени, разпространени и възприети от неопределен брой лица.“ посочва Белчева ⁸⁰

„Всяко едно действие като разглеждане на страници в интернет, изтегляне и съхраняване на част от тяхното съдържание в паметта на компютър или друго устройство, изпращане на съдържанието на други потребители – всички тези действия включват

⁷⁹ Закон за авторско право и сродни права, обн. ДВ, бр. 56 от 29 юни 1993г

⁸⁰ Белчева, Симона, „Актуални проблеми на правото на интелектуална собственост в интернет“

използване или възпроизвеждане на обекти, защитени от правото“, обобщават Таджер и Аврамов.⁸¹

Изброените фактори показват една леснодостъпна и благоприятна за използване дигитална среда, където фотографските произведения могат да се разпространяват, публикуват, копират, променят и тн. И автори, и потребители използват тези възможности, за да публикуват снимки, да се презентират, рекламират, споделят. Това неизменно води до нови опасности и злоупотреби, свързани с нарушаване на правата на интелектуална собственост, както и до нови казуси и правни спорове, които са извън обхвата на действащото законодателство.

За целта на настоящето изследване са проведени две паралелни анкетни проучвания. Първото е сред 100 автори на фотографски произведения, а второто обхваща 109 физически лица - потребители на фотографски произведения. Получените емпирични данни дават възможност да разгледаме реалната картина от различни гледни точки – от страната на авторите, и от страната на ползвателите.

Резултатите от проучването при авторите показва, че в масово се използват фотографски произведения без разрешение на автора, без посочване на името му, без заплащане и най-често това се случва в съвременната дигитална среда. Авторите не са запознати с авторскоправната материя, и с начините чрез които могат да управляват имуществените и неимуществените права върху своите произведения и да монетизират техния творчески потенциал. Има неяснота как могат да получат защита и към кого да се обърнат, когато има възникнали казуси.

Резултатите от проучването сред ползватели на фотографски изображения показват, че използването на фотографски произведения е ежедневна практика, търсенето, използването и публикуването се осъществява най-често в дигитална среда, знанията на потребителите относно правата, възможностите за използване на произведения са неясни и недостатъчни, има объркване в потребителите относно ползването на фотографски произведения.

Използването на фотографски произведения в дигитална среда е широко разпространено – 97,2% от анкетираните са отговорили, че използват снимки в

⁸¹ Таджер, В., Л. Аврамов, Авторско право и издателско право върху научни и литературни произведения. Изд. "Наука и изкуство", С., 1956, 23 с.

дигитална среда и само 2,8% съобщават, че не го правят. Това означава, че почти във всяко създадено цифрово съдържание има включени фотографски произведения.

Използвате ли снимки в дигитална среда - социални мрежи, сайтове, платформи, интернет?

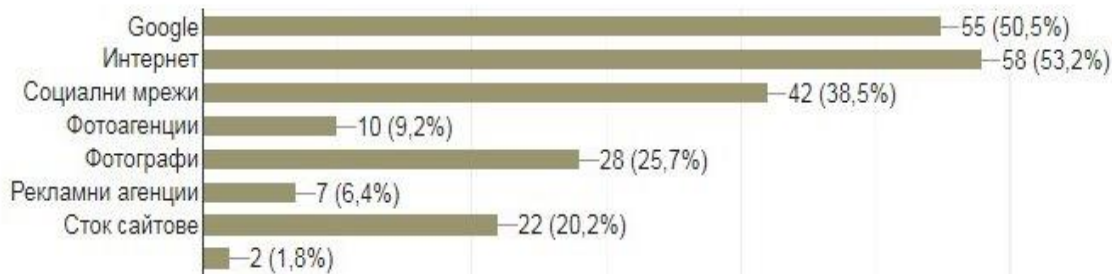
109 отговора



Нивото на дигитализация и обвързаността към дигиталната среда се вижда от следващата графика, която показва къде ползвателите търсят снимки, когато са им необходими.

Къде търсите/намерите фотографски произведения, когато имате нужда от тях? (възможен е повече от един отговор)

109 отговора

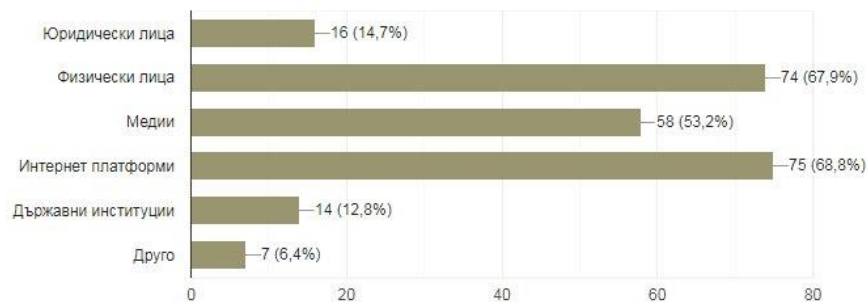


На първо място с 53,25 % е интернет, на второ място е търсачката Google. На трето място са социалните медии с 38,5%, след тях се нарежда директната връзка с фотографи 25,7%, следвана от сток сайтове 20,2%. Фотоагенциите са с 9,2%, рекламните агенции с 6,4%. Резултатите показват нагласите на потребителите към активно използване на интернет средата и платформите за набавяне на фотографски изображения. Директната връзка с фотографи или използване на фото агенции или рекламни агенции е значително по-малка като процент. Потребителите предпочитат бързината и лекотата на дигиталната среда.

Най-честите нарушители на авторски права са интернет платформите 68,8%, следвани от физическите лица – 67,9%, медиите – 52,2%, юридическите лица - 14,7% и държавните институции – 12,8%. Тези резултати показват, че юридическите лица все пак имат правна култура и по-рядко нарушават права на интелектуална собственост. Интернет платформите са водещи, защото там трудно може да бъде осъществен контрол, а същевременно споделянето, търсенето и свалянето на изображения е лесно и бързо. Тези резултати показват и изпреварващото действие на технологичното и техническото развитие в сравнение със съществуващото законодателство, което периодично трябва да се обновява и съобразява с това, за да се осъществява адекватна авторскоправна закрила.

Най-често фотографски произведения се използват неправомерно от:

109 отговора



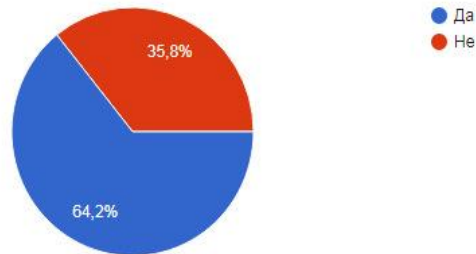
64,2% от анкетираните заявяват, че използват свободно фотографски произведения, когато не знаят кой е авторът и считат, че това не нарушава права, тъй като създателят не е известен. Според ЗАПСП обект на авторско право не може да бъде ползван без разрешение на автора, с изключение на регламентиранията случаи за свободно използване в глава пета.⁸²

⁸² Закон за авторско право и сродни права, обн. ДВ, бр. 56 от 29 юни 1993г

Използвате ли свободно фотографски произведения, когато не знаете кой е авторът?

 Копиране

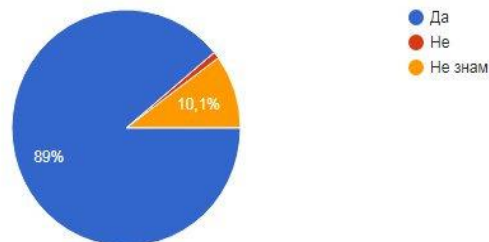
109 отговора



Интересни резултати се получиха и от следващите два въпроса. 89% от ползвателите знаят, че трябва да посочват името на автора при използване на неговото произведение, но едва 53,2% го правят. Останалите посочват автора само при изрично поискване, не винаги или изобщо не го посочват. Същевременно, ако няма изписан фотограф, видяхме по-горе, че ползвателите считат, че това е достатъчна причина да използват снимките свободно и без разрешение.

Посочването на името на автора при използване на фотографско произведение задължително ли е?

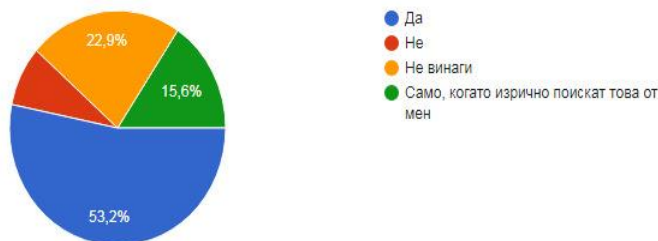
109 отговора



Посочвате ли името на фотограф/автор, когато използвате негови фотографски произведения?

Копиране

109 отговора



От разгледаните данни и резултати могат да се изведат следните изводи:

Ролята на авторството и посочването на автора могат да имат съществена роля при управлението на права в дигитална среда. Посочването на името на автора при всяко използване на фотографското произведение в дигитална среда ще намали на броя на нарушенията на интелектуалната собственост във фотографията в интернет. Повечето нарушения се извършват несъзнателно, поради ниска правна култура или поради липса на посочен автор.

Налице е необходимост от провеждане на информационни кампании и обучения, свързани с авторските права и интелектуалната собственост и насочени към широката общественост, така че повече хора да се запознаят с материята и да могат да я прилагат на практика в дигитална среда.

Търсенето на пресечни точки с ИТ компаниите, разработване на защитни механизми срещу неправомерното сваляне на снимки от интернет и създаване на бази данни с фотографски изображения с лицензи за достъпно ползване с уредени авторски права са основа за създаване на иновации в областта, както и възможност за реализация на икономически ефект от интелектуалната собственост в областта на фотографията.

Обучение на авторите, насочено към управление на имуществените и неимуществените права.

Предстоящото транспониране на директива за АП в дигитална среда - Директива (ЕС) 2019/790 на Европейския парламент и на Съвета от 17 април 2019 година относно авторското право и сродните му права в цифровия единен пазар ще окаже въздействие

върху използването и споделянето на съдържание в дигитална среда. Тази директива вече е транспонирана в Нидерландия, Унгария и Германия. Англия отказа да я транспонира към законодателството си, а Полша оспорва в съда на ЕС разпоредбите на чл. 17 (С-401/19). Дали ограниченията и изключенията, които се предвиждат ще помогнат за регулиране на проблемите в интернет или по-скоро ще създадат допълнително пречки предстои да видим.

Използвана литература

1. Белчева, Симона, „Актуални проблеми на правото на интелектуална собственост в интернет“
2. Конвенция за учредяване на Световната организация за интелектуална собственост
3. Йотова, Лилия „Фотографските произведения като обект на авторскоправна закрила и проблеми при нарушаването на неимуществените права на фотографа“, Списание „Интелектуална собственост“, бр. 2, 2022г, УНСС, ИИСТТ
4. Таджер, В., Л. Аврамов, Авторско право и издателско право върху научни и литературни произведения.Изд.” Наука и изкуство”, С., 1956, 23 с.
5. Закон за авторско право и сродни права, обн. ДВ, бр. 56 от 29 юни 1993г
6. Директива (ЕС) 2019/790 на Европейския парламент и на Съвета от 17 април 2019 година относно авторското право и сродните му права в цифровия единен пазар